

Ім'я користувача:
Полтавський інститут економіки і права Полтавськи...

ID перевірки:
1014794371

Дата перевірки:
25.04.2023 13:34:51 EEST

Тип перевірки:
Doc vs Internet + Library

Дата звіту:
25.04.2023 13:43:23 EEST

ID користувача:
100011298

Назва документа: Диплом Яременко+

Кількість сторінок: 115 Кількість слів: 23239 Кількість символів: 177589 Розмір файлу: 1.59 MB ID файлу: 1014499103

16.8% Схожість

Найбільша схожість: 7.82% з джерелом з Бібліотеки (ID файлу: 1014499098)

10.8% Джерела з Інтернету

933

Сторінка 117

9.5% Джерела з Бібліотеки

29

Сторінка 132

0% Цитат

Вилучення цитат вимкнене

Вилучення списку бібліографічних посилань вимкнене

0% Вилучень

Немає вилучених джерел

Модифікації

Виявлено модифікації тексту. Детальна інформація доступна в онлайн-звіті.

Замінені символи

15

2

ЗМІСТ

СТ.

Вступ.....	3
Розділ 1. Теоретичні основи формування та використання активів підприємства.....	8
1.1. Сутність та роль активів в господарській діяльності підприємств.....	8
1.2. Сучасні особливості оцінки порядку формування та рівня ефективності використання активів.....	22
Розділ 2. Фінансове забезпечення формування та використання активів підприємства.....	38
2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства.....	38
2.2. Аналіз механізму формування та функціонального складу активів підприємства.....	53
2.3. Оцінка досягнутого рівня ефективності використання активів підприємства.....	69
Розділ 3. Перспективи підвищення ефективності використання активів аграрних підприємств.....	79
3.1. Напрямки удосконалення формування та нормування оборотних активів.....	79
3.2. Фінансове управління як напрям підвищення ефективності використання необоротних активів.....	92
Висновки.....	100
Список використаних джерел.....	105
Додатки.....	110

ВСТУП

Актуальність теми. Успішне функціонування підприємств в умовах ринку значною мірою залежить від забезпеченості та раціонального використання ними необоротних та оборотних активів. Тому дослідження питань організації активів набувають першочергового значення, а власне основні та оборотні засоби вимагають ефективного управління ними.

Необоротні активи були і залишаються як знаряддям, так і предметом праці. Вони приймають безпосередню участь при виготовленні продукції. Ткацькі та металообробні верстати, будівлі, транспортувальні засоби - всі ці вкрай необхідні для суспільства речі і є основними засобами. Без них неможливе виробництво та споживання, життя та побут людства без існування всього того що називається основними фондами були б вкрай незручними.

Одним із найважливіших факторів підвищення ефективності виробництва являється забезпеченість необоротними активами в необхідній кількості та асортименті та більш повне їх використання. Формування ринкових відносин передбачає конкурентну боротьбу між різними товаровиробниками, перемогти в якій зможуть ті із них, хто найбільш ефективно використовує всі види наявних ресурсів.

Будь-який виробничий процес може здійснюватися лише за допомогою певних машин, обладнання, устаткування, які розташовуються у певних приміщеннях. Матеріальною основою цього процесу виступають насамперед засоби праці, які характеризують технічний та економічний рівень розвитку суспільства і виступають необхідним елементом виробництва, обігу та надання послуг. На підприємствах сукупність засобів праці, що використовуються, набуває економічної форми основних виробничих фондів.

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинне мати у своєму розпорядженні певне майно, що належить йому на правах власності. Майно у всіх його видах, що належить підприємству, називається його активами. За характером участі в господарському процесі і швидкості

обороту активи поділяються на оборотні та необоротні активи.

На відміну від необоротних активів, оборотні активи споживаються в **ОДНОМУ** виробничому циклі і їхня вартість повністю переноситься на вартість виготовленої продукції. При цьому одна їхня частина в речовій формі входить у створений продукт і набирає товарної форми, в якій її буде використано споживачем. Інша частина **також повністю споживається в процесі виробництва, але, втрачаючи свою споживчу вартість, у речовій формі в продукт праці не входить (паливо).**

В економічній літературі існують різні підходи до визначення сутності оборотних активів та методик їх нормування, тому є необхідним на рівні із **УТОЧНЕННЯМ** сутності оборотних коштів з'ясувати сутність нормування, **ВИЗНАЧИТЬ** основні вимоги до методики нормування оборотних активів.

Співвідношення оборотних активів, що перебуває у сфері виробництва й у сфері обігу, є неоднаковим у різних галузях народного господарства. Пояснюється це особливостями організації виробництва, постачання, збуту, а **також** системи розрахунків. Для забезпечення безперервності процесу **виробництва** і реалізації продукції необхідно досягти оптимального **СПІВВІДНОШЕННЯ** оборотних коштів у сфері виробництва й обігу. При цьому **підприємство зацікавлене у зменшенні** оборотних коштів у сфері обігу за рахунок поліпшення системи постачання, раціональних форм розрахунків.

Науково-теоретичні засади процесів формування і використання необоротних і оборотних активів **суб'єктів господарювання** виступають **предметом наукових пошуків багатьох як вітчизняних, серед яких В.Г. Андрійчук, А. М. Поддєрьогін, О. М. Бандурка, М. Я. Дем'яненко, Г.Г. Кірейцев, С. С. Осадець, Д. В. Полозенко, М. І. Романенко, О. Ф. Томчук, так і зарубіжних – М. І. Баканов, І. Т. Балабанов, І. А. Бланк та інші.** Однак значна частина проблем, що полягають у розробці ефективних фінансових механізмів формування оптимального обсягу та складу активів для окремих підприємств є не до кінця вирішеними і потребують подальшого вивчення, що на рівні із дослідженням перспектив підвищення ефективності фінансового менеджменту

оборотними та необоротними активами обумовлює актуальність обраної теми роботи.

Мета і завдання дослідження. Метою виконання роботи є дослідження процесу формування, оцінка складу і функціонального стану та пошук перспективних напрямів підвищення ефективності використання активів підприємства в розрізі основних їх груп, як в цілому на сільськогосподарських підприємствах, так і на конкретному підприємстві за реальних умов господарювання.

Втілення означеної мети вимагає розв'язання ряду наукових завдань:

- узагальнення теоретичних підходів до трактування економічної сутності активів підприємств;
- дослідження теоретичних аспектів розвитку джерел та способів формування необоротних та оборотних активів;
- систематизація теоретико-методичного забезпечення оцінки рівня ефективності використання активів;
- аналіз фінансового стану досліджуваного підприємства для визначення його можливостей щодо фінансування процесів формування активів;
- аналітична оцінка наявності та досягнутого рівня ефективності використання активів в умовах конкретного підприємства;
- обґрунтування перспектив автоматизації процесів аналітичної оцінки оборотних активів для прийняття ефективних управлінських рішень;
- розробка перспективних напрямків вдосконалення процесів формування, управління та підвищення ефективності використання оборотних активів в умовах сільськогосподарського виробництва тощо.

Предмет і об'єкт дослідження. Об'єкт дослідження - фінансовий механізм формування та використання активів підприємства.

Предмет дослідження – теоретичні основи і практичні аспекти формування, управління та підвищення ефективності використання необоротних та оборотних активів в умовах господарської діяльності аграрних підприємств.

Методи дослідження. Теоретична і методологічна основи дослідження ґрунтуються на використанні основних положень економічної й фінансової теорії, розробок науково-дослідних установ, вітчизняних та зарубіжних вчених із питань оптимізації механізмів формування та підвищення рівня ефективності використання активів підприємства, а також діючі нині законодавчі та нормативні акти. Дослідження в роботі проводилося згідно з методологією системного підходу до вивчення економічних процесів і явищ. У роботі використані наступні методи наукових досліджень: абстрактно-логічний (уточнення сутності активів та підходів до їх класифікації); узагальнення (вивчення особливостей оцінки ефективності необоротних та оборотних активів); розрахунково-конструктивний (оцінка функціонального стану та структури активів підприємства); порівняння (співставлення розмірів окремих видів активів у розрізі років); графічний (побудова діаграм); факторний аналіз (дослідження впливу факторів на зміну рівня ефективності використання оборотних активів аграрних підприємств).

Інформаційна база. Теоретичну базу роботи становлять сукупність загальнонаукових та спеціальних прийомів і методів дослідження. Теоретичною основою дослідження є наукові праці класиків світової економічної і фінансової думки, теоретичні висновки, узагальнення і розробки сучасних зарубіжних та вітчизняних учених-економістів, провідних фахівців з питань формування і використання активів, що містяться у монографічній, спеціальній, періодичній літературі, матеріалах наукових та науково-практичних конференцій, а також власні дослідження та спостереження.

Базою для виконання роботи виступало товариство з обмеженою відповідальністю „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” м. Піратин Полтавської області, зокрема матеріали, що включають фінансову, статистичну та бухгалтерську звітність підприємства.

З метою полегшення розрахунків та отримання якісних розрахункових даних використані сучасні інформаційні технології.

Наукова новизна одержаних результатів. В роботі одержано ряд

результатів теоретичного та практичного характеру, яким притаманні елементи наукової новизни, зокрема:

- набули подальшого розвитку дослідження щодо оптимізації впливу факторів для вибору оптимальної моделі фінансування формування необоротних активів підприємства;
- впорядковано етапи управління оборотними активами в найбільш прийнятній для підприємствам галузі сільського господарства формі.

Практичне значення одержаних результатів полягає в розробці та наданні рекомендацій щодо удосконалення фінансового механізму формування та підвищення ефективності використання необоротних та оборотних активів і підтверджується Відгуком досліджуваного суб'єкта підприємницької діяльності.

Апробація результатів дослідження. Матеріали досліджень розглядалися на всеукраїнській науково-практичній конференції «Правові, економічні та соціокультурні засади регулювання суспільних відносин» (2022 р.).

Структура та обсяг роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, додатків, списку використаних джерел, що нараховує 68 найменувань, містить 23 таблиці, 28 рисунків, 12 додатків.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Сутність та роль активів в господарській діяльності підприємств

Функціонування ринкової економіки потребує від підприємства підвищення ефективності виробництва, конкурентоздатності продукції і послуг на основі впровадження досягнень науково-технічного прогресу, ефективних форм господарювання і управління виробництвом, активізації підприємництва і т.п.

Практично в усіх наукових джерелах поняття «майно» ототожнюється з поняттям «активи». Актив балансу містить дані про розміщення капіталу, який є у розпорядженні підприємства, про вклади його в конкретне майно і матеріальні цінності, про витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції і про іншу вільну грошову готівку. Розміщення коштів підприємства має дуже велику роль в фінансовій діяльності і підвищенні його ефективності, тому в процесі аналізу активів підприємства в першу чергу належить вивчити зміни в їх складі і структурі і дати їм оцінку.

Активи мають визнаватись і відображатись у балансі в грошовому виразі з використанням певної бази оцінки, а саме:

1. Історичної собівартості. Активи відображаються за сумою сплачених грошових коштів чи їх еквівалентів або за справедливою вартістю компенсації, виданої, щоб придбати їх, на момент придбання.
2. Поточної собівартості. Активи відображаються за сумою грошових КОШТІВ або їх еквівалентів, яка була б сплачена в разі придбання такого ж або еквівалентного активу на поточний момент.
3. Вартості реалізації. Актив відображається за сумою грошових коштів або їх еквівалентів, яку можна було б отримати на поточний момент шляхом продажу активу у ході звичайної реалізації.

4. Теперішньої вартості. Активи відображаються за теперішньою дисконтованою вартістю майбутніх чистих надходжень грошових коштів, які, як очікується, має генерувати стаття під час звичайної діяльності підприємства [14].

Активи – це економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, які використовуються у господарській діяльності з метою одержання прибутку. Активи підрозділяються за багатьма класифікаційними ознаками (рис. 1.1).

Рис. 1.1. Класифікація активів підприємства

Не викликає сумнівів, що активи, які по-різному беруть участь у господарському процесі та мають різну швидкість обігу, повинні оцінюватись по-різному. Тому для цілей фінансової звітності активи поділяють на необоротні та оборотні.

Поділ активів на основні й оборотні прийшло в практику

бухгалтерського обліку з економіки через судову сферу наприкінці XIX або початку XX ст. Вперше зазначені терміни з'явилися, поза всяким сумнівом, в Англії, у судових звітах, попавши туди з економічної літератури того часу. Пізніше в декількох судових справах також торкалися методів оцінки фіксованих (необоротних) і оборотних активів. Варто також відзначити, що одна з основних вигод, яка спонукала економістів та бухгалтерів того часу на поділ активів на основні й оборотні складається в можливості оцінки на підставі цього ліквідності господарюючого суб'єкта [21].

В економічній теорії замість терміну „необоротні активи” використовується категорія „основний капітал”, оскільки поняття активу тут взагалі не використовується. Під основним капіталом розуміється частина продуктивного капіталу у формі засобів праці, що функціонує у виробничому процесі протягом багатьох кругооборотів, яка частково, в міру зношування, переносить свою вартість на новостворений продукт, відтворюючись через кілька виробничих циклів [6]. Це визначення не є коректним, оскільки не відповідає сучасним економічним реаліям через те, що тут враховані тільки матеріальні економічні ресурси у формі основних засобів. Натомість у цю категорію треба також враховувати і нематеріальні ресурси, а також й довгострокові фінансові інвестиції.

Однак, варто наголосити на тому, що в економіці та юриспруденції те, що визначається капіталом, у бухгалтерському обліку називається активами. Згідно П(С)БО 2 „Баланс” під активами розуміються ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, приведе до надходження економічних вигод у майбутньому. Тобто, будь-який необоротний актив, який не приносить вигод, не можна вважати активом. Такого уточнення немає у визначенні основного капіталу. Крім того, варто зазначити, що окремі вчені зокрема Л. В. Городянська, зазначають, що поділ активів на оборотні та необоротні у бухгалтерському обліку був запозичений у судовій сфері ще у кінці XIX століття [20].

Першим, хто ввів поняття поділу капіталу на основний та оборотний

незалежно від сфери його галузевого використання, а також показав різницю у співвідношенні між цими частинами залежно від галузі економіки, був Адам Сміт. Він розглядав основний капітал як частину капіталу, яка не вступає в оборот і приносить прибуток у сфері виробництва.

Оборотний капітал розглядався як частина, що приймає участь в обороті й приносить прибуток у сфері обігу. Так, на його думку, до основного капіталу входили машини і знаряддя праці, які не змінювали власника, будівлі, земля і витрати на її поліпшення тощо [15].

Інший видатний представник класичної школи економіки Давід Рікардо, за словами А. Ковалевої зазначав, що залежно від того як швидко зношується капітал і як часто він вимагає відтворення, його варто відносити або до оборотного або до основного [27].

Завдяки послідовникам класичної школи економіки, особливо Карлу Марксу, які були прихильниками трудової теорії вартості, концепцію теорії капіталу було поглиблено новою класифікацією на постійний і змінний, де визначив, що постійний капітал переносить свою вартість на створюваний продукт частинами, а змінний – цілком, тобто підлягає відшкодуванню після кожного виробничого циклу. Подальша еволюція наукових досліджень в економічній науці призвела до виникнення економічної категорії «необоротні активи».

Згідно з П(С)БО 2 „Баланс” необоротними активами є всі активи, які не є оборотними. Таке визначення є складним для сприйняття, оскільки не можливо ідентифікувати конкретних ознак, які притаманні необоротним активами, не використовуючи визначення оборотних активів.

Зважаючи на вищенаведені визначення, вважаємо, що найбільш прийнятним на сьогодні є поняття необоротних активів, як матеріальних і нематеріальних ресурсів, що належать установі і забезпечують її функціонування і термін корисної експлуатації яких, як очікується, становить більше одного року.

Не менш важливим питанням є визначення класифікаційних ознак

розподілу необоротних активів. Так, значна частина економістів, класифікують необоротні активи у більшості випадків за ознаками відображення статей балансу суб'єктів господарювання.

Необоротні активи відображають у балансі за статтями:

- нематеріальні активи – вартість прав користування природними ресурсами, промисловими зразками, знаками для товарів і послуг, місцем на товарній і фондовій біржі, вартість програмного забезпечення обчислювальної техніки, об'єктів промислової та інтелектуальної власності, ноу-хау, гудвілу, прав користування будинками, спорудами, внесених вкладів у статутний фонд, а також придбаних у процесі діяльності підприємства, вартість прав на здійснення окремих видів діяльності й оренду будівель (споруд, помешкань);
- незавершене будівництво – вартість незавершеного будівництва (включаючи устаткування для монтажу), що здійснюється для власних потреб підприємства, а також авансові платежі для фінансування такого будівництва;
- основні засоби – вартість власних і одержаних на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, що належать до складу основних засобів згідно з відповідними положеннями (стандартами). У цій статті також наводиться вартість інших необоротних матеріальних активів;
- довгострокові фінансові інвестиції – фінансові інвестиції на період понад один рік, а також усі інвестиції, що не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент. У цій статті виокремлюють фінансові інвестиції, які згідно з відповідними положеннями (стандартами) обліковують методом участі в капіталі;
- довгострокова дебіторська заборгованість, яка включає заборгованість фізичних і юридичних осіб, що не виникає в процесі нормального операційного циклу і буде погашена після 12 місяців від дати балансу;
- відстрочені податкові активи – сума податку на прибуток, що підлягає відшкодуванню в наступних періодах внаслідок тимчасової різниці між обліковою і податковою базами оцінки;
- інші необоротні активи – наводяться суми необоротних активів, що не

МОЖУТЬ бути включені до наведених вище статей розділу „Необоротні активи” [33].

Кожен із існуючих видів необоротних активів приймає свою трактування в залежності від тих економічних вигід ,які вони приносять своїм власникам чи користувачам (табл. 1.1).

Таблиця 1.1

Склад необоротних активів підприємства та їх зміст

Елемент	ПОНЯТТЯ та можливі економічні вигоди
необоротних активів Нематеріальні активи	Об'єкти промислової та інтелектуальної власності без фізичної субстанції, які необхідні для здійснення господарської діяльності
Незавершене будівництво (інвестиції)	Об'єкти матеріальних і нематеріальних необоротних активів, які не введені в експлуатацію
Основні засоби	Сукупність матеріально-речових цінностей, що діють у натуральній формі протягом тривалого часу як у сфері матеріального виробництва, так і у невиробничій сфері
Довгострокові фінансові інвестиції	Активи, які передані підприємством іншим суб'єктам господарювання з метою збільшення прибутку за рахунок відсотків, дивідендів тощо, зростання вартості капіталу або отримання інших вигод для інвестора
Довгострокова дебіторська заборгованість	Заборгованість підприємству фізичних та юридичних осіб, яка не виникає в ході нормального операційного циклу та буде погашена після дванадцяти місяців з дати її нарахування
Інші необоротні активи	Необоротні активи від розстрочки зобов'язань перед підприємством

Визначившись з тим, чи є той чи інший об'єкт необоротним активом, переходимо до складу необоротних активів.

До складу необоротних активів входять: земельні ділянки, капітальні

витрати на поліпшення земель, будинки, споруди, передавальні пристрої, робочі силові машини і обладнання, транспортні засоби, інструменти, прилади, столовий, кухонний і господарський інвентар, обчислювальна техніка, робоча та продуктивна худоба, багаторічні насадження, музейні цінності, - експонати зоопарків, виставок, бібліотечні фонди, знаряддя лову, спеціальні інструменти і спеціальні пристосування, білизна, постільні речі, одяг і взуття, тимчасові не титульні споруди, природні ресурси, інвентарна тара, матеріали довготривалого використання для наукових цілей, авторські і суміжні з ними права, права користування природними ресурсами, майном, об'єктами промислової власності, інші матеріальні і нематеріальні активи довготривалого використання [47].

Таким чином, термін корисної експлуатації є основним визначальним критерієм віднесення матеріальних і нематеріальних ресурсів до складу необоротних активів. Більшість установ самостійно визначає термін корисної експлуатації необоротних активів. Відбувається це, як правило, у момент їхнього придбання (зарахування на баланс) і надалі не переглядається.

Визначення терміну корисної експлуатації здійснюється комісією, створеною за наказом керівника, з урахуванням технічних характеристик об'єкта, зазначених у його паспорті, практики використання аналогічних об'єктів, передбачуваної інтенсивності експлуатації об'єкта в даній установі й інших факторів.

Загалом усі необоротні активи розділені на три групи:

- основні засоби.
- інші необоротні матеріальні активи.
- нематеріальні активи.

Необоротні активи, що входять до кожної з трьох груп, дуже різноманітні ПО своєму призначенню, способу використання, термінам служби і т. д. Це вимагає здійснення наступної, ще більш детальної їхньої класифікації (угруповання). Поділ основних засобів, інших необоротних матеріальних активів і нематеріальних активів на підгрупи здійснено в повній відповідності

з Планом рахунків.

При зміні матеріально відповідальної особи та у випадках, передбачених чинним законодавством України (стихійне лихо, крадіжка тощо) за твердженням Р. Слав'юка, здійснюється інвентаризація необоротних активів, які перебувають на зберіганні, відповідно до Інструкції з інвентаризації основних засобів, нематеріальних активів, товарно-матеріальних цінностей, грошових коштів і документів, розрахунків та інших статей балансу. За результатами інвентаризації складається акт приймання-здавання, який затверджується керівником установи [49].

Дата попередньої інвентаризації необоротних активів – дата (будь-яке число місяця), на яку проводиться інвентаризація необоротних активів з метою складання їх основного переліку для проведення експертної оцінки з метою підготовки передавального балансу. Попередня інвентаризація проводиться до дати оцінки;

Необоротні активи можна класифікувати й за іншими ознаками, які використовуються у фінансовому менеджменті та економічному аналізі для виявлення невикористаних виробничих потужностей підприємства.

Для більш поглибленої класифікації необоротних активів пропонується використовувати їх класифікацію наступними кваліфікаційними ознаками:

- за джерелами фінансування - можна виділити необоротні активи, які фінансуються за рахунок власних джерел, позикових джерел, залучених джерел (емісія акцій) та джерел змішаного типу;

- за приналежністю до виробничої діяльності можна розподіляти на виробничі необоротні активи (які використовуються безпосередньо у виробничій діяльності) та невиробничі необоротні активи.

Така поглиблена класифікація необоротних активів дозволить акціонерам та іншим користувачам постійно мати інформацію про їх стан та необхідність оновлення, а також вона є корисною під час прийняття рішення про проведення переоцінки необоротних активів. Крім того, це дозволить вести облік необоротних активів з більш високим ступенем деталізації, а також є

зручною для практичного застосування.

З наведеного складу необоротних активів за усередненими даними більше двох третин належить основним засобам, які на погляд О. Романенка – це, в першу чергу, сукупність засобів праці, які функціонують у сфері матеріального виробництва в незмінній натуральній формі протягом тривалого часу і переносять свою вартість на новостворений продукт частково, у міру зношування [44].

Таким чином, речовим змістом основних засобів є засоби праці, що запроваджені у виробничий процес. Засоби праці, що знаходяться в стадії встановлення, монтажу та незакінченого будівництва, це не діючі (потенціальні) основні засоби, оскільки вони не є засоби впливу на предмет праці, а навпаки, в цьому разі самі є предметом праці.

Основні засоби створюють матеріально - технічну базу підприємства, визначають його виробничу потужність, рівень технічної відповідності виробництва вимогам, які висуває ринкове середовище до якості й надійності продукції. Через певні проміжки часу, вимоги попиту, за наявності ідей конструкцій, а також фінансових можливостей, здійснюється модернізація устаткування, що призводить до інтенсивного використання основних фондів, підвищення конкурентоспроможності й економічної ефективності виробництва.

Одночасно, як вважає А. Таркуцяк основні засоби цілком і неодноразово вступають у виробничий процес, зберігаючи при цьому своєю натуральну форму, але лише частково споживаються в кожному циклі виробництва і беруть участь у створенні готової продукції підприємства. Це вирішальна ознака, яка характеризує основні засоби як економічну категорію [50].

Зазвичай сукупність засобів праці вони є вирішальним фактором процесу виробництва, а їхній натурально – речовий склад визначає характер матеріально – технічної бази підприємства. Схематично визначення основних засобів сформулювало на рис 1.2.

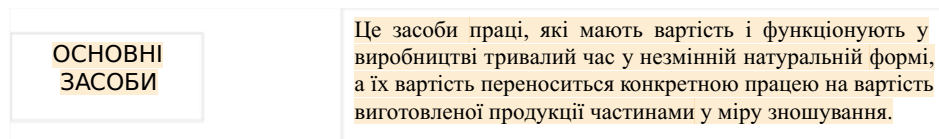

Рис. 1.2. Економічний зміст категорії „Основні засоби”

Питома вага основних засобів становить близько 60% національного багатства країни, визначає особливості матеріально-технічної бази виробничої сфери, яка має удосконалюватись в оптимальній ефективності праці.

Основні засоби, з одного боку, в натуральній формі є конкретними засобами праці, а з іншого мають вартість. У зв'язку з цим облік та планування їх відтворення здійснюється в натуральних показниках та вартісному виразі. Натуральні показники використовуються для характеристики технічного стану засобів праці, розрахунків виробничих потужностей та визначення рівня їх використання, розробки балансу устаткування та інше.

Матеріальною основою виробництва є виробничі фонди у вигляді засобів і предметів праці. В процесі функціонування вони по-різному переносять свою вартість на вартість готового продукту.

Як вважає Л. М. Бабич, оборотні виробничі фонди обслуговують сферу виробництва, споживаються в одному виробничому циклі та їх вартість повністю переноситься на вартість виготовленої продукції. Вони представляють собою мінімально необхідні для виконання виробничої програми запаси сировини, основних матеріалів, покупних напівфабрикатів, допоміжних матеріалів, палива, запасних частин для ремонту, малоцінних і швидкозношуваних предметів, а також незавершеного виробництва [5].

Фонди обігу, хоча і не беруть участі безпосередньо у виробничому процесі, але є необхідним елементом для забезпечення єдності виробництва і обігу. Сфера їх функціонування створює передумови для виділення їх в самостійне поняття „фонди обігу”.

Фонди обігу складаються із запасів готової продукції на складі підприємства; товарів відвантажених покупцями; залишку грошових коштів на

рахунку в банку і касі підприємства.

Оборотні активи постійно знаходяться в процесі обігу і проходять три стадії: виробничих запасів, готової продукції та грошових коштів. Цей процес називають оборотом оборотних активів, а сукупність всіх стадій є циклом обігу. Розмір оборотних активів у господарстві визначається їх вартістю в грошовому або обсягом в натуральних показниках. Розмір та структура оборотних засобів, як і основних, визначається спеціалізацією господарства, економічними та природними умовами. У зв'язку із сезонністю виробництва потреба господарств в оборотних засобах значно коливається по періодах року. Тому для забезпечення нормальної виробничої діяльності кожне підприємство повинно мати достатньо оборотних активів, а у випадку необхідності – **ПОПОВНЮВАТИ** їх за рахунок банку.

У зарубіжній економічній літературі окремі автори визначають оборотний капітал як оборотні активи за мінусом короткострокових зобов'язань. У такий спосіб дається визначення власного оборотного капіталу.

Взагалі поняття „капітал” виступає в трьох формах грошовій, продуктивній і товарній. Найбільш широке, загальне поняття капіталу відповідає його грошовій формі. В економічній теорії „грошовий капітал” розглядається як вартісна форма всього капіталу, а не лише як певна сума грошей, що спрямовується в процесі господарсько-підприємницької діяльності на придбання засобів виробництва і предметів праці.

На думку, А. М. Поддєрьогіна, **оборотний капітал проходить три стадії кругообігу: грошову, виробничу і товарну [62].**

На першій стадії під час авансування коштів здійснюється придбання й нагромадження необхідних виробничих запасів. У виробничому процесі авансується вартість для створення продукції: у розмірі вартості використаних виробничих запасів: перенесеної вартості основних фондів, витрат на саму працю (заробітна плата та пов'язані з нею витрати).

Виробнича стадія кругообігу оборотного капіталу завершується випуском готової продукції, після чого настає стадія реалізації.

На третій стадії авансування коштів триває доти, доки товарна форма вартості не перетвориться на грошову.

Отримання виручки від реалізації свідчить про корисність створеної суспільством вартості і про відтворення авансових у ній коштів. Грошова форма, якої набирає оборотний капітал на третій стадії кругообігу, одночасно є і початковою стадією наступного обороту капіталу.

Оборотні виробничі фонди і фонди обігу знаходяться в постійному русі і забезпечують безперервний кругообіг засобів. При цьому відбувається постійна і закономірна форм авансової вартості: з грошової вона перетворюється на товарну, потім на виробничу і знову на товарну і грошову. Тобто, кругообіг оборотного капіталу відбувається за такою схемою (рис. 1.3).

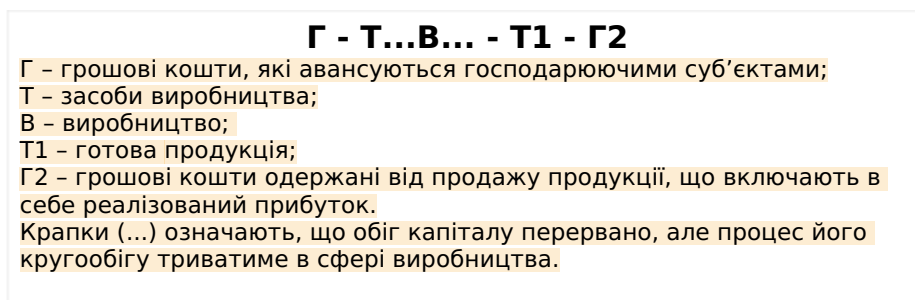

Рис. 1.3. Кругообіг оборотного капіталу

Для оборотних активів як частини авансованого капіталу підприємства характерні такі відмінні ознаки:

- 1) вони мають бути заздалегідь вкладені, тобто авансовані до отримання виручки від реалізації продукції;
- 2) оборотні активи як ліквідні ресурси не втрачаються і не споживаються, але постійно повинні поновлюватися в господарському обігу;
- 3) абсолютна потреба в оборотних активах залежить передусім від обсягу господарської діяльності, умов постачання та збуту. Недостатність їх або неефективне використання негативно впливає на фінансовий стан підприємства.

Таким чином, виникає об'єктивна необхідність авансування коштів для забезпечення безперервного руху оборотних виробничих фондів і фондів обігу з метою створення необхідних виробничих запасів, незавершеного виробництва, готової продукції і умов для її реалізації.

Рух оборотних виробничих фондів і фондів обігу складають єдиний процес, який забезпечується відповідним оборотним капіталом. Це дає можливість об'єднати оборотні виробничі фонди і фонди обігу в єдине поняття – оборотні активи.

Водночас, поділяємо погляд Г. Г. Кірейцева, що оборотний капітал (оборотні активи) – це сукупність коштів, авансових в оборотні виробничі фонди і фонди обігу для забезпечення безперервності процесу виробництва та реалізації продукції [61].

Оборотні активи, як і інші фінансові категорії, розкривають свою сутність при виконанні відповідних функцій (рис. 1.4).

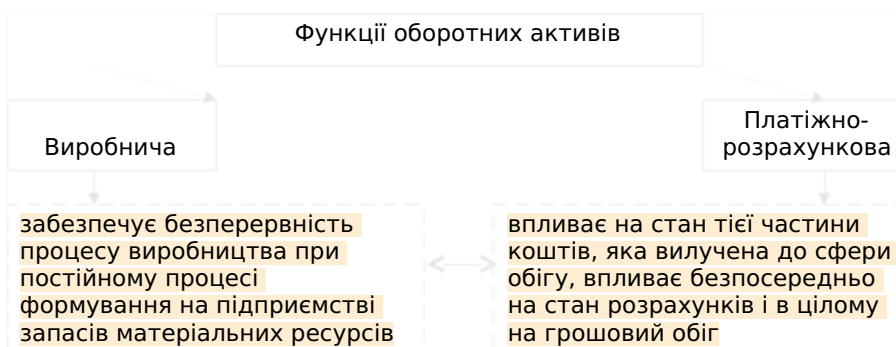

Рис. 1.4. Функції оборотних активів

Склад оборотних активів, за словами Ю. Потійка, – це сукупність окремих елементів оборотних виробничих фондів і фондів обігу. Структура оборотних активів – це питома вага вартості окремих статей оборотних виробничих фондів і фондів обігу в загальній сумі оборотних активів [40].

Оборотні виробничі фонди – предмети праці, які повністю споживаються в кожному виробничому циклі, відразу і повністю переносять свою вартість на

продукцію, що створюється, і в процесі виробництва змінюють натуральну форму.

Фонди обігу – це залишки готової продукції на складі підприємств, відвантаженні, але не оплачені покупцями товари, залишки коштів підприємств на поточному рахунку в банку, касі, у розрахунках, у дебіторській заборгованості, а також укладені в короткострокові цінні папери.

Виробничі запаси – це активи, які утримуються для подальшого продажу за умов звичайної господарської діяльності, або перебувають у процесі виробництва з метою подальшого продажу продукту виробництва, або утримуються для споживання, під час виробництва продукції, виконання робіт та надання послуг, а також управління підприємством.

Незавершене виробництво – це витрати виробничих ресурсів, які в результаті особливостей технологічного процесу ще не стали готовою продукцією.

Готова продукція – це продукція виготовлена на підприємстві, що знаходиться на складі, обробка якої закінчена та яка пройшла випробування, приймання, укомплектування згідно з умовами договорів із замовниками і відповідає технічним умовам і стандартам або іншим нормативно-правовим актам і призначена для продажу.

Грошові кошти – це готівка, кошти на рахунках у банках та депозити до запитання.

Нормовані оборотні активи – це ті, за якими обчислюється норматив. Ненормовані оборотні активи – це такі, за якими норматив не обчислюється.

Залучені кошти – це кошти що не належать підприємству, однак у силу діючої системи розрахунків знаходяться в його обігу.

Класифікація оборотних активів має важливе значення, оскільки дає можливість підприємству визначити оптимальний склад і структуру, потребу та джерела формування оборотних активів. Від цього значною мірою залежить фінансовий стан підприємства. Стан, склад і структура виробничих запасів, незавершеного виробництва і готової продукції є важливим індикатором

комерційної діяльності підприємства.

Розуміння специфіки структури оборотних активів на підприємстві дозволяє не лише краще управляти ними, але і концентрувати увагу саме на тих ділянках, де повинно бути забезпечено найефективніше їх використання. Це відноситься не лише до нормованих статей оборотних активів, але і до тієї їх частини, яка обслуговує сферу обігу.

1.2. Сучасні особливості оцінки порядку формування та рівня ефективності використання активів

Підприємство має у своєму розпорядженні численні і різноманітні засоби, які забезпечують і складають основу фінансово-господарської діяльності підприємства. Для управління діяльністю підприємства необхідно знати, які господарські засоби воно має, де ці засоби розміщені і для чого призначені.

Серед головних ознак підвищення рівня ефективного використання необоротних активів, що представлені в аграрних підприємствах, в переважній мірі, основними засобами, того чи іншого підприємства є зростання обсягу виробництва продукції. Кількість же виробленої продукції за наявного розміру виробничого апарату залежить, з одного боку, від фонду часу продуктивної роботи машин та устаткування протягом доби, місяця або року, тобто від їхнього екстенсивного завантаження, а з іншого – від ступеня використання знарядь праці за одиницю часу (інтенсивного навантаження). Отже, усю сукупність технічних, організаційних та економічних заходів щодо ліпшого використання основних фондів підприємства можна умовно поділити на дві групи:

1. Збільшення екстенсивного завантаження;
2. Підвищення інтенсивного навантаження;

Однак треба наголосити на двох важливих обставинах. По-перше, якщо екстенсивне завантаження машин та устаткування обмежується тільки

календарним фондом часу, то можливості підвищення інтенсивного навантаження устаткування, його продуктивності практично не є такими обмеженими. По-друге, здійснення заходів екстенсивного напрямку, як правило, не потребує капітальних витрат, а підвищення рівня інтенсивного використання виробничого апарату зв'язане зі значними інвестиціями, проте останні порівняно швидко окупаються за рахунок одержаного внаслідок інтенсифікації додаткового економічного ефекту [34].

Значному поліпшенню екстенсивного завантаження засобів праці сприяє сукупності засобів праці, які беруть участь у процесі виробництва протягом тривалого періоду, зберігаючи при цьому свою натуральну форму і властивість, а також переносячи свою вартість на вартість готового продукту частинами, у міру спрацьовування.

Процес відновлення основних засобів в аграрних підприємствах АПК забезпечується шляхом здійснення капітальних вкладень. При цьому домінує загальна думка фахівців у фінансово-економічній сфері про те, що капітальні вкладення – це витрати на створення нових, розширення, реконструкцію та модернізацію діючих основних засобів.

Загалом, до капітальних вкладень на підприємствах агропромислового комплексу належать: витрати на зведення будівель, споруд та інших об'єктів, включаючи будівельно-монтажні роботи, вартість обладнання та інвентарю, які входять до кошторисів будівництва, витрати на придбання машин та обладнання, які не входять до кошторисів будівництва, витрати на придбання транспортних засобів, обчислювальної техніки тощо, витрати на будівництво об'єктів культурно-побутового призначення та інших.

Дослідження доводять, що основним видом витрат, які належать до капітальних вкладень у будівництві, відносять будівельно-монтажні роботи. При цьому до складу будівельних робіт у входять роботи із зведення, розширення та реконструкції постійних і тимчасових будівель та споруд, а також пов'язані з ними роботи з монтажу залізобетонних, металевих та інших будівельних конструкцій, облаштування та розробка підкранових шляхів та ін.

До капітальних вкладень виробничого призначення належать витрати на об'єкти, що після завершення будівництва будуть функціонувати в сфері матеріального виробництва: у промисловості, сільському господарстві і заготівлях, водному і лісовому господарствах, на транспорті і у зв'язку.

До складу капітальних вкладень невиробничого призначення належать витрати на створення об'єктів житлового і комунального господарства, закладів охорони здоров'я, фізкультури, соціального забезпечення, а також науково-дослідницьких та інших організацій, пов'язаних з розвитком науки. Поряд з цим на досліджуваному підприємстві приділяється увага також формуванню основного стада [38].

З метою планування обсягів капітальних вкладень в аграрних підприємствах складається бюджет капітальних вкладень, тобто розрахунок запланованих витрат на капітальні вкладення, який включає зокрема наступні дані:

- первісну вартість усіх основних засобів на початок планового періоду;
- наявність невикористаних амортизаційних відрахувань на початок планового періоду;
- сума амортизаційних відрахувань, яка буде нарахована протягом планового періоду; вартість основних засобів на суму амортизаційних відрахувань, яка буде в підприємстві на кінець планового періоду.

Одночасно слід наголосити на тому, що розширення основних засобів виробничого призначення може здійснюватися за рахунок нового будівництва виробничих об'єктів, розширення, реконструкції та переозброєння діючих підприємств.

Нове будівництво включає будівництво комплексу об'єктів основного, підсобного і обслуговуючого призначення новостворюваних підприємств, будівель, споруд, а також філій і окремих виробництв, які після введення в експлуатацію будуть знаходитись на самостійному балансі, що здійснюється на нових майданчиках з метою створення нової виробничої потужності.

До реконструкції діючих підприємств належить переобладнання діючих

цехів і об'єктів основного, підсобного і обслуговуючого призначення, як правило без розширення діючих будівель і споруд основного призначення, пов'язане з удосконаленням виробництва та підвищення його техніко-економічного рівня здійснюване загалом з метою збільшення виробничих потужностей, поліпшення якості тощо.

Технічне переозброєння діючих підприємств в свою чергу, це є комплекс заходів, спрямованих на підвищення техніко-економічного рівня окремих виробництв, модернізації та заміни застарілого і фізично зношеного устаткування новим, більш продуктивним [26].

Склад джерел фінансування капітальних вкладень на підприємстві зображено на рис. 1.5.

У відповідності з чинним законодавством джерелами фінансування капітальних вкладень за рахунок, яких формуються основні засоби підприємства, можуть бути: власні фінансові ресурси, позичені фінансові ресурси, кошти, отримані від продажу цінних паперів, внески членів трудових колективів, кошти державного бюджету та місцевих бюджетів, кошти іноземних інвесторів.

Прибуток як одне з основних власних джерел фінансування розширення капітальних вкладень підприємств, які працюють у ринкових умовах, спрямовуються на фінансування відповідних витрат по розширенню основних засобів в обсягах, що передбачаються підприємствами при його розподілі.

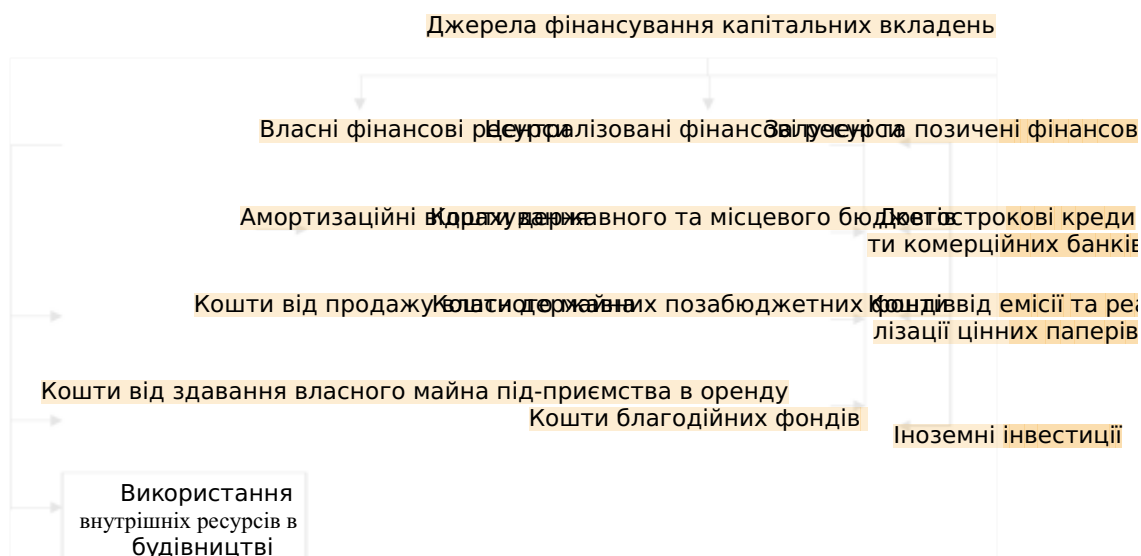

Рис. 1.5. Склад джерел фінансування капітальних вкладень на підприємстві

Поряд з цим, амортизаційні відрахування є основним власним джерелом фінансування простого відтворення основних фондів підприємства. Розмір амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних фондів підприємства визначається множенням встановлених норм амортизації на балансову вартість відповідних груп основних фондів на початок звітного періоду, використовуваних у виробничому процесі підприємства.

Амортизація основних засобів – це процес перенесення авансованої раніше вартості засобів праці на вартість виготовленої продукції (платних послуг, що надаються) з метою її повного відшкодування. Фактично амортизація означає списання протягом кількох років експлуатації балансової вартості основних засобів. Амортизаційні відрахування відносяться на витрати виробництва і з них формується амортизаційний фонд підприємства, який і використовується для відновлення основних засобів [35].

Норми амортизаційних відрахувань на реновацію основних засобів (Нар) встановлюється централізовано з використанням формули:

$$\text{Нар} = \frac{C_6 - C_л}{A_n \cdot C_6} \times 100,$$

(1.1)

де C_6 – балансова вартість;

$C_л$ – ліквідаційна вартість;

A_n – амортизаційний період (нормативний строк функціонування).

Основні методи амортизації основних засобів:

1. Метод рівномірної (лінійної) амортизації – перенесення вартості основних засобів на собівартість продукції (послуг) протягом амортизаційного періоду засобів праці за однаковими нормами амортизаційних відрахувань. Тобто амортизація нараховується рівними долями по роках терміну служби. Так, якщо термін служби 20 років, то норма амортизаційних відрахувань повинна бути не менш 5 % щорічно.

2. Метод подвійно – залишкової амортизації – амортизація визначається за фіксованим (постійним) відсотком від залишкової вартості кожної групи основних засобів.

3. Метод прискореної амортизації – цільовий метод більш швидкого перенесення вартості основних засобів застосуванням диференційованих за роками норм амортизаційних відрахувань (у перші роки експлуатації – збільшення, в останні – різко зменшених).

4. Кумулятивний метод - засновано на максимізації норм відрахувань в перші роки використання основних засобів з їх поступовим зниженням і мінімізацією в наступні роки. При цьому амортизаційні відрахування щорічно зменшуються на постійну величину, яка називається різністю.

Загалом підтримуємо думку тих фахівців, які амортизацію визначають як процес поступового переносу вартості засобів праці на вартість готової продукції, яка в кожному новому кругообороті фондів підприємств у міру їх зносу виокремлюється та продовжує рух у складі новоствореної вартості,

спочатку у вигляді незакінченого виробництва, а потім як частина вартості готової продукції, і після її реалізації накопичується у резервному фонді грошових коштів, призначених для відшкодування авансованих витрат до основних засобів [39].

Обидва процеси, незважаючи на їх різність не розривні як два боки ОДНОГО і того явища, тому в ідеальному випадку амортизаційні відрахування, відображаючи величину перенесеної вартості, водночас визначають і ступінь зносу основних засобів.

У зв'язку з цим необхідно наголосити на неоднаковості понять амортизації та відшкодування основних засобів. Відшкодування зносу здійснюється в процесі формування амортизаційного фонду, а під час подальшого його використання для зміни застарілого устаткування та перебігу капремонт устаткування або його модернізації.

Процес відшкодування основних засобів ширше за амортизацію на величину створення нових потужностей обмін на ті, що вибули.

Особливістю стану і тенденції у розвитку економіки є постійно за економічним зростання цін на засоби виробництва, тому так важливо максимально наблизити амортизацію до зростаючої ціни одиниці потужності.

За економічним призначенням кошти амортизаційного фонду мають являти собою фінансові ресурси простого відтворення основних засобів, тобто забезпечувати заміну засобів праці що вибувають.

Таку можливість в умовах постійного розвитку науково - технічного прогресу може створювати введена в експлуатацію активна частина основних засобів (машини і устаткування), яка має більш високий рівень продуктивності, що зумовлює зниження капітальних витрат на одиницю потужності.

Механізм нарахування амортизації має бути пов'язаний з реальним процесом перенесення вартості, для чого необхідна гнучка система розрахунку норм амортизації або своєчасне коригування відтворювальної вартості основних засобів, що використовуються у межах прийнятих амортизаційних норм.

Загалом зауважимо, що підприємство у рамках діючого законодавства має впровадити свою амортизаційну політику, виходячи з обсягів діяльності, інтенсивності використання засобів праці, тому що нормативний строк служби основних засобів може бути лише приблизним орієнтиром строку їх зміни.

Необхідність виокремлення показників відтворення засобів праці, що характеризують процес руху, технічного стану та їх структуру, у самостійну групу за твердженням І. Зятковського обумовлена тим, що відтворювальні процеси суттєво впливають на ступінь ефективності використання діючих засобів праці як виокремлений фактор, і навпаки [25].

З метою оцінки стану основних засобів та їх впливу на виробничі процеси підприємства найбільш широко використовуваною є система показників, що включає до свого складу:

- частку активної частини основних засобів в узагальненій їх вартості, яка характеризує загальний технічний рівень (рівень прогресивності) підприємства;

- коефіцієнт фізичного зносу основних засобів, який визначається як відношення суми зносу до первинної або відтворювальної вартості;

- показник фондоозброєності праці, що розраховується як відношення середньорічної вартості основних виробничих фондів до середньоспискової чисельності робітників підприємства;

- показник технічної озброєності праці, який визначають як відношення середньорічної вартості активних основних засобів до середньоспискової чисельності робітників підприємства;

- коефіцієнт механізації праці, що становить питому вагу робітників у загальній їх чисельності, засоби праці яких механізовані понад 50 %;

- коефіцієнт механічної праці, що визначається як відношення затрат часу на виконання робіт механізованим шляхом до загальних затрат робочого часу;

- коефіцієнт здатності основних засобів – показник, обернений коефіцієнтові зносу; обчислюється як відношення залишкової вартості основних засобів, які використовуються, до їх первинної або відтворювальної

вартості;

- коефіцієнт приросту основних засобів:

$$КПР = \frac{\Phi_{\text{введ}} - \Phi_{\text{виб}}}{\Phi_{\text{поч}}},$$

(1.2)

де $\Phi_{\text{введ}}$ – вартість нововведених основних засобів;

$\Phi_{\text{виб}}$ – вартість основних засобів, які вибули;

$\Phi_{\text{поч}}$ – вартість основних засобів на початок періоду.

Інтенсивність відтворення основних засобів може бути охарактеризована кількісною оцінкою оновлення та вибуття основних засобів.

- коефіцієнт вибуття основних засобів розраховується як відношення основних засобів, що вибули за рік (або за більш тривалий період), до їх залишку на початок року.

- коефіцієнт оновлення основних засобів може бути визначений як відношення вартості основних засобів, які введено в експлуатацію за рік (або більш тривалий період), до їх залишку на кінець року тощо.

Вимір використання основних засобів є важливим завданням у здійсненні управління основними засобами підприємства. Розроблена науковими практиками система показників оцінки рівня і ефективності використання основних засобів дає можливість отримати кількісні значення оцінок як у цілому по підприємству, так її зокрема елементами основних засобів [31].

Найважливішим узагальнюючим показником використання основних засобів є фондвіддача (Фв), яка у загальному вигляді визначається як відношення виробленої продукції (у вартісному виразі) до середньорічної вартості основних засобів у тому ж періоді.

$$\text{Фондовіддача (Фв)} = \frac{\text{Обсяг виручки від реалізації (товарообіг)}}{\text{Середня вартість основних засобів}} \quad (1.3)$$

Аналіз фондовіддачі, за твердженням В. Андрійчука проводиться за двома напрямками:

- вивчення впливу факторів на зміну фондовіддачі;
- вивчення впливу фондовіддачі на обсяг виробництв [2].

На рівень фондовіддачі впливають різні фактори, пов'язані як зі зміною обсягів продукції, так і ефективністю використання основних засобів, зокрема активної частини. Важливо вибрати такі фактори які: прямо пов'язані з рівнем фондовіддачі і характеризують її як з точки зору екстенсивного завантаження (завантаження за часом) знарядь праці, так і інтенсивності їх використання, а також з точки зору їх вартості, яка склалася на ринку; набір факторів повинен містити параметри, які мають кількісну визначеність і можуть бути отримані з даних бухгалтерського обліку (або визначені на їх базі).

В цілому, ефективне використання основних виробничих засобів означає, що за тієї самої їх величини збільшується виробництво продукції, зростає маса чистого прибутку або коли темпи збільшення цих видів ефекту випереджають подальше підвищення фондооснащеності виробництва.

Ефективність використання оборотних активів має важливе значення, так, як здійснює значний вплив на загальну ефективність всієї сукупності засобів, залучених підприємством. Це пояснюється тим, як зазначає Ю. М. Тютюнник, що тривалість обороту основних і оборотних активів суттєво відрізняється через принципові відмінності за характером участі у виробничому процесі основних та оборотних фондів. Якщо перші неодноразово беруть участь в процесі виробництва, то оборотні фонди – один раз, повністю споживають в кожному його циклі. Оборот основних фондів вимірюється роками, в той час як оборотні фонди і фонди обігу протягом року здійснюють, як правило, декілька оборотів. Отже, оборотні активи, що

обслуговують оборот оборотних фондів і фондів обігу, багато в чому визначають загальні темпи і ефективність виробництва [55].

В системі заходів, спрямованих на підвищення ефективності роботи підприємства і зміцнення його фінансового стану, важливе місце займають питання раціонального використання оборотних активів.

Ефективність використання оборотних активів вимірюється швидкістю їх обороту. Чим швидше оборотні активи проходять усі стадії кругообігу (постачання, виробництво, реалізація), тим більшим може бути обсяг виробництва за рахунок ефективнішого використання оборотних засобів.

Основними факторами, які впливають на швидкість обороту оборотних активів підприємства, є:

- 1) масштаб діяльності (малий, середній або великий бізнес);
- 2) характер діяльності, тобто галузева приналежність (торгівля, промисловість, сільське господарство, будівництво і т. д.);
- 3) тривалість виробничого циклу (кількість і тривалість технологічних операцій по виробництву продукції, наданню послуг);
- 4) кількість і різноманітність ресурсів, що використовуються;
- 5) географія споживачів продукції і постачальників ресурсів;
- 6) система розрахунків за товари, роботи, послуги;
- 7) платоспроможність клієнтів;
- 8) облікова політика підприємства;
- 9) кваліфікація фінансових менеджерів;
- 10) інфляція.

Прискорення обертання оборотних коштів має велике значення для забезпечення стабільності фінансового стану підприємства, що пояснюється трьома основними причинами.

По-перше, від швидкості обертання коштів залежить розмір річного обороту. Підприємство, що має невеликий обсяг оборотних коштів, але ефективніше їх використовує, здатне забезпечити такий самий оборот, як і підприємство з більшим обсягом коштів, але з меншою швидкістю обертання.

По-друге, з оборотністю пов'язано відносну величину витрат, зменшення яких знижує собівартість одиниці продукції.

По-третє, прискорення обороту на тій чи іншій стадії кругообігу коштів (наприклад, скорочення часу перебування матеріалів на складі) змушує прискорити оборот на інших стадіях [57].

Ефективність використання оборотних активів не можна виміряти за допомогою одного показника, для цього необхідна система показників.

Вихідною інформацією для аналізу оборотності оборотних активів є показники, що визначаються за даними фінансової звітності:

1. Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

2. Середньорічна вартість оборотних активів:

а) за інформацією річного балансу (формула середньої арифметичної):

Показники стану й ефективності використання оборотних активів, порядок їхнього визначення та їх економічний зміст наведено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Показники стану й ефективності використання оборотних активів

Показник	Механізм розрахунку	Економічна сутність
Коефіцієнт обертання (K _{об})	$K_{об} = \frac{Д}{\frac{ОА + ЧД}{2}}$	Характеризує розмір одержаного чистого доходу в розрахунку на 1 грн. оборотних активів. Іншими словами, коефіцієнт обертання – це фондоддача оборотних активів
Коефіцієнт завантаження (K _з)	$K_{з} = \frac{1}{K_{об}}$	Показує суму оборотних коштів, що була авансована в розрахунку на 1 грн. чистого доходу
Коефіцієнт завантаження коштів в обороті	$K_{об} = \frac{Д * ОА}{ЧД}$	Величина обернена до коефіцієнта обертання
Тривалість		Характеризує середню кількість днів,

одного обороту (Т)		необхідних для здійснення одного обороту оборотних активів
Прибутковість	$\frac{П}{ОА}$	Характеризує, скільки прибутку припадає на 1 грн. оборотних активів
Рентабельність	$\frac{П}{ОА} * 100\%$	Визначає ступінь використання оборотних активів

ЧД – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); ОА – середньорічна вартість оборотних активів; Д – тривалість періоду, який аналізується, днів: 90 – квартал, 180 – півроку, 270 – три квартали, 360 – рік; П – прибуток від реалізації продукції.

Поділяємо погляд С. Ф. Покропивного, що коефіцієнт обертання ($K_{об}$) (інша назва: коефіцієнт оборотності) – це кількість оборотів, що здійснюють оборотні активи за період, який аналізується; визначається як відношення чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) до середньорічної вартості оборотних активів [38].

Коефіцієнт завантаження (K_3) (інша назва: коефіцієнт закріплення) – визначається як відношення середньорічної вартості оборотних активів до чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг).

Прибутковість – показник, що характеризує рівень окупності сукупних витрат виробництва або його складових, у тому числі оборотних активів. Визначається діленням обсягу балансового прибутку на 1000 грн середньорічної вартості оборотних активів.

Швидкість обороту оборотних коштів залежить від тривалості їх надходження в сфері виробництва та сфері обігу. Оскільки тривалість виробничого циклу в різних галузях економіки суттєво відрізняється, то оборотність коштів зазвичай має широкий діапазон коливань.

Крім зазначених показників, також застосовується показник віддачі оборотних активів, який визначається відношенням прибутку від реалізації продукції до залишків оборотних активів.

Наведені показники оборотності оборотних активів є взаємопов'язаними,

тобто якщо за результатами розрахунку одного з них формулюється висновок про прискорення (або уповільнення) обертання оборотних коштів, то такий же висновок буде й за іншими показниками. Збільшення коефіцієнта обертання (і, відповідно, зменшення коефіцієнта завантаження та скорочення тривалості одного обороту) свідчить про прискорення оборотності оборотних активів. Протилежні до наведених змін вказують на уповільнення оборотності оборотних коштів. При аналізі показники оборотності оборотних активів **вивчаються** за кілька періодів як у цілому, так і в розрізі окремих їх видів [39].

Метою аналізу оборотності оборотних активів є також визначення суми коштів, що їх було вивільнено з обороту за рахунок прискорення оборотності або додатково залучено в оборот внаслідок уповільнення оборотності оборотних активів. Прискорення оборотності оборотних активів зменшує потребу в них, дозволяє підприємству вивільняти частину оборотних коштів або для потреб економіки в цілому (абсолютне вивільнення), або для додаткового виробництва продукції (відносне вивільнення).

В результаті прискорення обертання оборотних активів з обігу вивільняються матеріальні ресурси і джерела їх формування, при уповільненні обертання оборотних активів до обігу залучаються додаткові активи.

Вивільнення оборотних активів може бути абсолютним і відносним. Абсолютне має місце у випадку, коли фактичні залишки оборотних активів менші від нормативу або залишків попереднього періоду при збереженні чи перевищенні обсягу реалізації за визначений період. Відносне вивільнення має місце у випадках, коли прискорення їх обертання відбувається одночасно із зростанням виробничої програми підприємства, причому темп зростання залишків виробництва випереджає зростання залишків оборотних активів [46].

Прискорення обертання оборотних активів і вивільнення в результаті цього їх певної суми дозволяє підприємству спрямувати їх за своїм бажанням і обійтися без залучення додаткових фінансових ресурсів. Величина відносного **вивільнення** з обороту (-) або додаткового залучення в оборот (+) оборотних активів визначається як добуток одноденного обороту у звітному періоді на

різницю тривалості одного обороту у звітному і базовому періодах:

$$\Delta OA = \frac{ЧД_1}{360} * (T_1 - T_0),$$

(1.4)

де ΔOA – вивільнення (-) або додаткове залучення (+) оборотних активів в результаті зміни їх оборотності, тис. грн;

$ЧД_1$ – чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) у звітному році, тис. грн;

T_1 і T_0 – тривалість одного обороту оборотних активів відповідно у звітному і базовому роках, днів.

Поділяємо погляд Д. В. Шияна що на зміну оборотності оборотних активів впливають два фактори:

- 1) середньорічна вартість оборотних активів;
- 2) чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг) [68].

Зокрема, факторний аналіз тривалості одного обороту оборотних активів за календарні роки проводиться з використанням детермінованої моделі:

$$T = \frac{360 * OA}{ЧД}$$

(1.5)

Для визначення впливу факторів на зміну тривалості одного обороту оборотних активів доцільно використати спосіб ланцюгових підстановок.

$$T_{ум} = \frac{360 * OA_1}{ЧД_0}$$

(1.6)

Тоді, загальна зміна (+,-) тривалості одного обороту оборотних активів, днів:

$$\Delta T = T_1 - T_0$$

(1.7)

у тому числі за рахунок факторів:

1) середньорічної вартості оборотних активів:

$$\Delta T_{OA} = T_{yM} - T_0$$

(1.8)

2) чистого доходу (виручки) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг):

$$\Delta T_{чд} = T_1 - T_{yM}$$

(1.9)

Суму додаткового (недоодержаного) прибутку в результаті зміни оборотності оборотних активів можна визначити за формулою:

$$\Delta ЧП = ЧП_0 * \frac{ЧД_1}{ЧД_0} * \frac{OA_0}{OA_1} - ЧП_0,$$

(1.10)

де $\Delta ЧП$ – додатковий (недоодержаний) чистий прибуток в результаті зміни оборотності оборотних активів;

$ЧП_0$ – чистий прибуток базового періоду;

$ЧД_1$ і $ЧД_0$ – чистий дохід відповідно звітного і базового періодів;

OA_0 і OA_1 – середньорічна вартість оборотних активів відповідно базового і звітного періодів.

Прискорення оборотності оборотних активів сприяє вирішенню фінансових проблем найбільш зручним способом за рахунок використання існуючих внутрішніх резервів підприємства. Поліпшення використання оборотних активів підприємства і підвищення ефективності виробництва можна досягти через:

- скорочення виробничих запасів товарно-матеріальних цінностей у зв'язку з переходом на оптову торгівлю та прямі економічні зв'язки з постачальником;

- прискорення обертання оборотних коштів за рахунок реалізації непотрібних, залежаних товарно-матеріальних цінностей.

Загалом слід зазначити, що пошук шляхів оптимальних шляхів та

способів формування і використання активів передбачає, перш за все, впровадження сучасних технологій та інших досягнень науково-технічного прогресу, що забезпечують економію ресурсів, здешевлення виробництва і зростання якості продукції. Важливу роль в цьому відіграє удосконалення відносин з іншими господарюючими суб'єктами, контрагентами даного підприємства. Мова йде про удосконалення умов матеріально-технічного обслуговування. Крім того, покращення свого становища на ринку передбачає стабільність у відносинах з покупцями, вибір форм розрахунків, що гарантують платежі і забезпечують прискорення завершення реалізованої продукції і надходження коштів на рахунки підприємства.

РОЗДІЛ 2

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФОРМУВАННЯ ТА ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Фінансово-економічна характеристика підприємства

Товариство з обмеженою відповідальністю „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, створено в процесі реорганізації відкритого акціонерного товариства „Пирятинський комбікормовий завод” шляхом перетворення у товариство з обмеженою відповідальністю для здійснення підприємницької діяльності та отримання прибутку на основі повного господарського розрахунку, самофінансування та самоокупності.

Загальне правове положення Товариства визначається законами України „Про власність”, Цивільним та Господарським кодексами України, іншими законодавчими актами, регулюючими питання створення та діяльність підприємств, а також Статутом.

Товариство в меті сприяння задоволенню потреб аграрного сектора і промисловості, організацій та населення в його послугах (товарах, роботах), а також більш повного і ефективного використання місцевих сировинних та трудових ресурсів в формуванні національного товарного ринку проводить наступні операції:

– сільськогосподарське виробництво (вирощування); заготівля, переробка сільськогосподарської продукції, сировини; тваринництво, рослинництво; виробництво комбікормів, вирощування та переробка зернових, технічних та решти культур, не віднесених до інших класів рослинництва;

– організація торгово-закупівельної діяльності, а також товарообмінних (бартерних) операцій;

– виробництво (вирощування), заготівля, переробка, скупка та реалізація продовольчих і непродовольчих товарів. Створення та експлуатація об'єктів по переробці сільськогосподарської продукції і продуктів живлення.

- оптова та роздрібна торгівля товарами народного споживання;
- самостійне проведення експортних, імпорتنних, товарообмінних та реекспортних операцій, здійснення різноманітних форм оптової та роздрібно торгівлі;
- інноваційна діяльність;
- здійснення всіх видів будівельних, ремонтних, реставраційних робіт;
- будівництво, обладнання та експлуатація складських приміщень різноманітного профілю та призначення;
- діяльність автомобільного вантажного транспорту тощо.

Фінансовий стан підприємства – це комплексне поняття, яке є результатом взаємодії всіх елементів системи фінансових відносин підприємства, визначається сукупністю виробничо-господарських факторів і характеризується системою показників, що відображають наявність, розміщення і використання фінансових ресурсів.

Для формування більш обґрунтованих висновків про зміни у фінансовому стані ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” доцільним є проведення аналізу складу, структури і динаміки джерел формування капіталу (пасивів) підприємства за даними фінансової звітності (додатки: А, Б, В, Г, Д, Е).

Капітал підприємства в цілому є сумою коштів, основних фондів, нематеріальних активів. Підприємство створюється для здійснення підприємницької діяльності і в процесі цієї діяльності використовує як власний капітал, так і позикові кошти.

Поняття „капітал”, звичайно, асоціюється з поняттям „власність”. У момент створення підприємства його стартовий капітал втілюється в активах, інвестованих засновниками (учасниками) і являє собою вартість майна підприємства. На цьому етапі, коли підприємство ще не має зовнішньої заборгованості, основна облікова формула $A = Z + K$ набуває вигляду $A = K$, оскільки $Z = 0$. Саме так трактується початковий статутний капітал Положенням (стандартом) бухгалтерського обліку 2 „Баланс”.

Розмір статутного капіталу підприємства в процесі його господарської діяльності також змінюється. При цьому всі зміни у статутному капіталі на державному підприємстві у бухгалтерському обліку знаходять відображення лише після відповідної державної перереєстрації зміни розміру статутного капіталу. Якщо підприємство збиткове, то збитки фактично за відсутності джерел їх покриття (кошти резервного капіталу та інші джерела власного капіталу) зменшують суму статутного капіталу підприємства, хоча в бухгалтерському обліку вони обчислюються окремо як непокриті збитки (вони знаходять відображення у 1 розділі пасиву бухгалтерського балансу) аж до появи джерел покриття, в тому числі прибутку.

Визначення джерел формування капіталу підприємства є важливою складовою аналізу фінансового стану підприємства (табл. 2.1).

Дані таблиці підтверджують факт збільшення загальної величини капіталу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за період 2020 – 2021 років на 1049 тис. грн, або на 6,2 %. Таке зростання пасивів підприємства забезпечив виключно приріст зобов’язань на 5707 тис. грн, або на 25,6 %. В той же час, слід відмітити збільшення від’ємного значення обсягів власного капіталу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за цей період на 4658 тис. грн. Даний факт обумовив факт повного домінування зобов’язань в структурі пасивів підприємства станом на кінець 2021 р.

За період наступних 2021 – 2022 рр. негативне значення власного капіталу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” продовжувало зростати, і обсяг такого приросту становив вже 2211 тис. грн, або – 22,3%. Одночасно зобов’язання підприємства зросли аж на 23798 тис. грн, забезпечивши цим самим загальний приріст пасивів підприємства на 21767 тис. грн, або більше ніж в два рази. Одночасно слід відмітити відсутність за досліджуваний період на підприємстві доходів майбутніх періодів. Наочним відображенням змін у складі пасивної частини балансу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” є рис. 2.1.

Таблиця 2.1

Показники оцінки джерел формування капіталу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за 2020 – 2022 рр.

Види пасивів (джерел формування капіталу)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-) 2021 р. по відношенню до 2020 р.			Зміни (+,-) 2022 р. по відношенню до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	сума, тис. грн	у % до під- сумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року
Джерела формування капіталу - всього	17018	100,0	18067	100,0	39834	100,0	1049	0,0	6,2	21767	0,0	120,5
Власний капітал	-5274	-31,0	-9932	-55,0	-12143	-30,5	-4658	-24,0	88,3	-2211	24,5	22,3
Статутний (пайовий) капітал	1141	6,7	1141	6,3	1140	2,9	0	-0,4	0,0	-1	-3,5	-0,1
Зобов'язання	22292	131,0	27999	155,0	51977	130,5	5707	24,0	25,6	23978	-24,5	85,6
Забезпечення наступних витрат і платежів	0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	-	0	0,0	-
Довгострокові зобов'язання	15068	88,5	16275	90,1	13559	34,0	-1509	1,5	-10,0	-2716	-56,0	-16,7
Поточні зобов'язання	7224	42,4	11724	64,9	38418	96,4	4500	22,4	62,3	26694	31,6	227,7
Кредиторська заборгованість	7244	42,6	11423	63,2	36942	92,7	4179	20,7	57,7	25519	29,5	223,4
Доходи майбутніх періодів	0	0,0	0	0,0	0,0	0,0	0	0,0	-	0	0,0	-

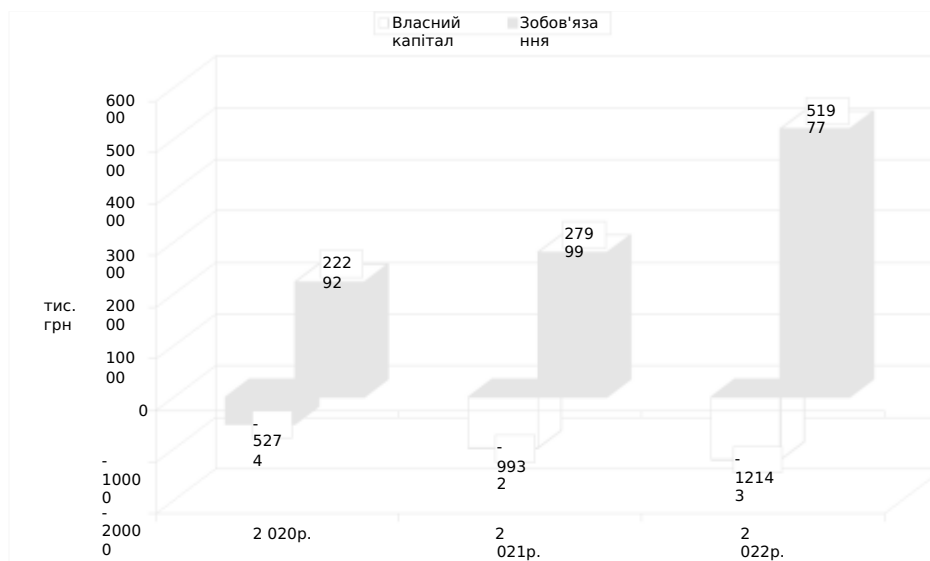

Рис. 2.1. Склад та динаміка пасивів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” за 2020 – 2022 рр.

Фінансова стабільність підприємства є однією з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства. Вона залежить від структури зобов'язань підприємства і характеризується співвідношенням власної і залученого капіталу. Співвідношення між власним капіталом і зобов'язаннями дозволяє дати загальну оцінку фінансової стійкості підприємства.

У світовій і вітчизняній фінансово-аналітичній практиці розроблено систему фінансових коефіцієнтів, які відображають різні аспекти стану активів і пасивів балансу, характеризуючи фінансову стійкість підприємства. За змістом відносні показники фінансової стійкості доцільно поділити на три групи:

1. Показники структури джерел формування капіталу – характеризують співвідношення між розділами пасиву балансу.
2. Показники стану оборотних активів – характеризують співвідношення між розділами та статтями активу й пасиву балансу.
3. Показники стану основного капіталу – характеризують співвідношення

між розділами та статтями активу балансу.

Для характеристики фінансової стійкості ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” аналітичні дані сформовано в табл. 2.2.

Таблиця 2.2

**Показники оцінки фінансової стійкості ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.
(станом на кінець року)**

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.
Показники структури джерел формування капіталу				
Коефіцієнт автономії	-0,310	-0,550	-0,305	0,005
Коефіцієнт концентрації залученого капіталу	1,310	1,550	1,305	-0,005
Коефіцієнт фінансової залежності	-3,227	-1,819	-3,280	-0,054
Коефіцієнт фінансової стабільності	-0,237	-0,355	-0,234	0,003
Коефіцієнт фінансового ризику	-4,227	-2,819	-4,280	-0,054
Коефіцієнт довгострокового залучення ПОЗИКОВИХ коштів	1,538	2,566	9,576	8,037
Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	0,676	0,581	1,000	0,324
Коефіцієнт поточних зобов'язань	0,324	0,419	0,000	-0,324
Коефіцієнт фінансового ліверіджу	-2,857	-1,639	-1,117	1,740
Показники стану основного капіталу				
Коефіцієнт виробничого потенціалу	0,861	0,787	0,356	-0,505
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,812	0,737	0,330	-0,482
Коефіцієнт нагромадження амортизації	0,432	0,460	0,485	0,053
Коефіцієнт співвідношення оборотних і необоротних активів	0,181	0,218	0,711	0,530

Виконані розрахунки свідчать про дуже низький рівень фінансової стійкості підприємства за показниками структури джерел формування капіталу. Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на в 2020 – 2022 рр. власного капітал підприємства мав від'ємне значення через наявність значного обсягу непокритих збитків. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно хоча й зменшився з 1,310 до 1,305, хоча в 2021 р. мав значення 1,550 і свідчить про те, що у 2020 – 2022 рр. рівень залежності від кредиторів був виключним.

Дана ситуація безумовно негативно характеризує діяльність підприємства і його фінансові можливості. Щоб підтвердити зроблені висновки,

проаналізуємо тип фінансової стійкості ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за допомогою табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Визначення і аналіз типу фінансової стійкості ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 - 2022 рр., тис. грн

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.
Власні оборотні кошти	-19685	-24752	-35420	-15735
Довгострокові зобов'язання	15068	16275	13559	-1509
Короткострокові кредити і позики	0	0	0	0
Запаси	829	901	1389	560
Наявність власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-4617	-8477	-21861	-17244
Загальна величина джерел формування запасів	-4617	-8477	-21861	-17244
Нестача власних оборотних коштів для формування запасів	-20514	-25653	-36809	-16295
Надлишок (+) або нестача (-) власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань для формування запасів	-5446	-9378	-23250	-17804
Надлишок загальної величини джерел формування запасів	-5446	-9378	-23250	-17804
Тип фінансової стійкості	кризовий	фінансовий стан		X
Коефіцієнт забезпеченості запасів відповідні - ми джерелами формування	-5,569	-9,408	-15,739	-10,169
Надлишок (+) або нестача (-) відповідних джерел формування на 1 грн запасів, грн	-6,569	-10,408	-16,739	-10,169

За результатами розрахунків слід зауважити, що при зростанні у 2022 р. порівняно з 2020 р. запасів на 560 тис. грн в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” значно зріс негативний розмір обсягу власних оборотних коштів на 15735 тис. грн. У підсумку за досліджуваний період підприємство має нестачу власних оборотних коштів і довгострокових зобов'язань (при відсутності короткострокових кредитів і позик) для формування запасів (рис. 2.2).

Отже підприємство за досліджуваний період має ознаки кризового фінансового стану, тому воно неспроможне за рахунок власних оборотних коштів забезпечити формування запасів, не допустити невиправданої кредиторської заборгованості, своєчасно розрахуватись за своїми

зобов'язаннями.

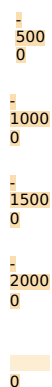

Рис. 2.2. Динаміка показників фінансової стійкості підприємства, 2020 – 2022 рр.

Важливим моментом у здійсненні оцінки фінансового стану підприємства є визначення ліквідності і платоспроможності підприємства. Ліквідність підприємства - це її його здатність швидко продати активи й одержати гроші для оплати своїх зобов'язань. Іншими словами, ліквідність характеризується спроможністю підприємства в короткі терміни перетворювати свої активи на гроші для покриття всіх необхідних платежів. Ліквідність визначається співвідношенням величин ліквідних засобів, які можуть бути використані для погашення боргів, і величини зобов'язань. За

СВОЇМ змістом ліквідність підприємства означає ліквідність його балансу.

Аналіз ліквідності балансу проводиться шляхом порівняння сум платіжних засобів в активі, які згруповані за рівнем ліквідності, із платіжними зобов'язаннями в пасиві, які згруповані за терміновістю оплати.

За ознакою рівня ліквідності, тобто швидкості перетворення в грошові кошти, активи підприємства поділяються на 4 групи. Високоліквідними активами (A1) підприємства є грошові кошти у касі та на рахунках у банку, тому що вони у будь-який час можуть бути використані для здійснення всіх ГОСПОДАРСЬКИХ операцій. До групи A1 відносяться також поточні фінансові інвестиції. Менш ліквідними є кошти в дебіторській заборгованості (A2), тому що по них немає впевненості в строках їх надходження. Низьколіквідними активами (A3) слід вважати виробничі запаси, готову продукцію і товари, які можна продати або використати на бартер в погашення заборгованості. Важколіквідні активи (A4), тобто необоротні активи підприємства, недоцільно використовувати в якості платіжних засобів, тому що це, як правило, призводить до зменшення обсягів господарської діяльності.

Проведемо аналіз ліквідності балансу за допомогою табл. 2.4

Аналіз ліквідності балансу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, здійснений в табл. 2.4 показав, що протягом 2020 – 2022 рр. на підприємстві спостерігається нестача високоліквідних платіжних засобів та низьколіквідних активів для покриття найбільш термінових та довгострокових зобов'язань. При цьому за досліджуваний період, відсутніми були короткострокові зобов'язання. В цілому по трьох групах активів в досліджуваному періоді загальні обсяги активів не покривали наявних зобов'язань.

Платоспроможність - це можливість підприємства своєчасно задовольняти платіжні вимоги постачальників, повертати кредити і позики, видавати заробітну плату, вносити платежі до бюджету.

Звідси, ліквідність балансу підприємства є пов'язанням можливості продажу його активів з одночасною оплатою зобов'язань. Про

48

неплатоспроможність підприємства можуть свідчити відсутність грошей на розрахункових рахунках, наявність непогашеної в строк заборгованості, порушення строків виплати оплати праці тощо.

Розглянемо відносні показники ліквідності та платоспроможності ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за допомогою табл. 2.5.

Таблиця 2.4

Аналіз ліквідності балансу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод”
за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)

Групи	Види активів	Роки			Групи	Види пасивів	Роки			Надлишок (+) або нестача (-) платіжних засобів		
		2020	2021	2022			2020	2021	2022	2020	2021	2022
A1	Високоліквідні	18	44	468	П1	Найбільш термінові	7244	11724	38418	-7226	-11680	-37950
A2	Середньо- ліквідні	1760	2291	14694	П2	Коротко- строкові	0	0	0	1760	2291	14694
A3	Низько- ліквідні	829	901	1389	П3	Довгострокові	15068	16275	13559	-14239	-15374	-12170
	Разом	2607	3236	16551		Разом	22312	27999	51977	-19705	-24763	-35426

Таблиця 2.5

**Відносні показники ліквідності та платоспроможності ТОВ
„Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”
за 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,002	0,004	0,012	0,010
Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,246	0,199	0,395	0,149
Загальний коефіцієнт ліквідності	0,361	0,276	0,431	0,070

Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновок, що за 2020 - 2022ї рр. в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” дещо зросли значення показників ліквідності та платоспроможності. Так, відбулося збільшення значення показників абсолютної ліквідності, швидкої ліквідності загального коефіцієнта ліквідності до рівня відповідно 0,010, 0,149 та 0,070, однак встановившись на рівні меншому за нормативні, що підтверджує рис. 2.3.

Загальний коефіцієнт
ліквідності
Коефіцієнт швидкої
ліквідності
Коефіцієнт абсолютної
ліквідності

Рис. 2.3. Динаміка відносних показників ліквідності та платоспроможності ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022

рр.

З метою оперативного аналізу динамічної платоспроможності підприємства, щоденного контролю за надходженням коштів від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), в результаті погашення поточної дебіторської заборгованості та іншими надходженнями, а також контролю за виконанням платіжних зобов'язань перед постачальниками та іншими кредиторами, складається документ, який має і назву платіжного календаря (балансу).

Згідно Закону України „Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”, неплатоспроможність - це неспроможність суб'єкта підприємницької діяльності виконати після настання встановленого строку їх сплати грошові зобов'язання перед кредиторами, в тому числі по заробітній платі, а також виконати зобов'язання щодо сплати податків і зборів (обов'язкових платежів) не інакше як через відновлення платоспроможності.

Проаналізуємо платоспроможності даного підприємства за допомогою табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Показники аналізу платоспроможності ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за 2020 – 2022 рр.
(СТАНОМ на кінець року)**

Показник	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2020 р.
Довгострокові фінансові інвестиції, тис. грн	0	0	0	-
Поточні фінансові інвестиції, тис. грн	0	0	0	-
Грошові кошти та їх еквіваленти, тис. грн	18	44	468	450
Поточні зобов'язання, тис. грн	7224	11724	38418	31194
Показник поточної неплатоспроможності, тис. грн	-7206	-11680	-37950	-30744
Коефіцієнт покриття	0,361	0,276	0,431	0,070
Коефіцієнт забезпечення власними засобами	-1,771	-2,620	-1,321	0,450
Чистий прибуток, тис. грн	-5688	-4658	-2210	3478

Аналізуючи дану таблицю можна зробити висновок, що за період 2020 - 2022 рр. ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” має ознаки надкритичної неплатоспроможності, оскільки коефіцієнт покриття менше 1 (від 0,361 до 0,431), а підприємство останні три роки має збиток.

Аналіз фінансових результатів є одним із найважливіших напрямів оцінки ефективності виробничо-фінансової діяльності підприємств. З проведенням реформування бухгалтерського обліку і фінансової звітності в Україні з 2000 р. відповідно до міжнародних стандартів відбулися зміни в методиці визначення фінансових результатів.

Проведемо аналіз формування, структури та динаміки фінансових результатів діяльності підприємства за допомогою табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Показники оцінки фінансових результатів діяльності ТОВ
„Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”
за 2010 - 2012 рр.**

Показники	2020 р.		2021 р.		2022 р.		2022 р. (+, -) до 2020 р.
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грні	питома вага, %	
1	2	3	4	5	6	7	8
Дохід (виручка) від реалізації	4869	X	10808	X	8059		
Чистий дохід (виручка) від реалізації	2291	X	4058	X	9007	X	6716
У % до доходу (виручки) від реалізації	X	83,3	X	83,3	X	83,3	-
Операційні витрати	6152	100,0	6129	100,0	14889	100,0	8737
у тому числі:							
а) собівартість реалізованої продукції	5275	85,7	5070	82,4	7704	125,2	2429
б) адміністративні витрати	427	6,9	586	9,5	1087	17,7	660
в) витрати на збут	0	0,0	0	0,0	0	0,0	0
г) інші операційні витрати	450	7,3	473	7,7	6098	99,1	5648
Валовий прибуток	-2984	X	-1012	X	1303	X	4287
У % до чистого доходу від реалізації продукції	X	-130,2	X	-24,9	X	14,5	-
Прибуток (збиток) від операційної діяльності	-3761	X	-1952	X	-97	X	3664
Фінансові та інвестиційні доходи	12	X	1	X	3	X	-9
Фінансові та інвестиційні витрати	1939	X	2707	X	2018	X	79
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності до	-5688	X	-4658	X	-2112	X	3576

оподаткування							
Податок на прибуток від звичайної діяльності	0	X	0	X	98	X	98
Прибуток (збиток) від звичайної діяльності	-5688	X	-4658	X	-2210	X	3478
У % до прибутку від звичайної діяльності до оподаткув.	X	100,0	X	100,0	X	104,6	-

Продовж. табл. 2.7

1	2	3	4	5	6	7	8
Надзвичайні доходи	0	X	0	X	0	X	0
Надзвичайні витрати і податки з надзвичайного прибутку	0	X	0	X	0	X	0
Чистий прибуток (збиток)	-5688	X	-4658	X	-2210	X	3478
У % до доходу від реалізації продукції	X	-206,9	X	-95,7	X	-20,4	-
У % до валового прибутку	X	190,6	X	460,3	X	-169,6	-

Аналізуючи табл. 2.7 можна зробити висновок, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. дохід від реалізації продукції та чистий дохід збільшилися на 8059 тис. грн та 6716 тис. грн відповідно. Таке зростання чистого доходу порівняно зі збільшенням собівартості виробництва - на 2429 тис. грн обумовило той факт, що в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за валовий збиток підприємства за 2020 р. в розмірі 2984 тис. грн перетворився в 2022 р. на валовий прибуток в розмірі 1303 тис. грн.

Даний факт, а також стабільна наявність операційних, фінансових і інвестиційних витрат обумовили збитковість як операційної, так і загалом звичайної діяльності підприємства, що наочно підтверджує рис. 2.4.

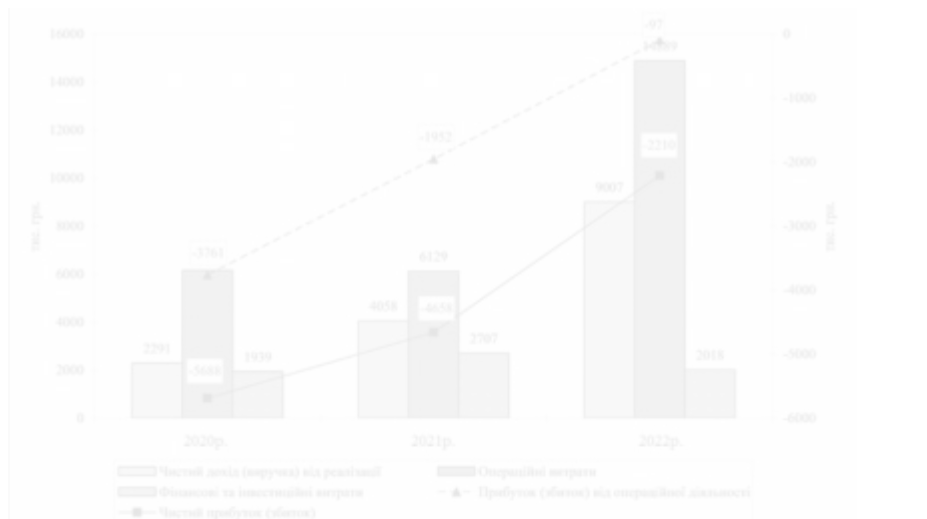

Рис. 2.4. Динаміка фінансових результатів діяльності ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Загалом, слід наголосити на однозначній тенденції погіршення фінансового становища ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, і тому керівництво має взяти невідкладних дієвих заходів для виправлення ситуації і подальшого позитивного розвитку, окремих позитивних моментів, що з’явилась за останній рік.

2.2. Аналіз механізму формування та функціонального складу активів підприємства

Невід’ємним складовим елементом загальної оцінки фінансового стану суб’єкта господарювання є аналіз його майнового стану за інформацією бухгалтерського балансу.

При оцінці майнового стану підприємства прийоми горизонтального і вертикального аналізу скороченого аналітичного балансу тісно поєднуються з розрахунком показників структури, абсолютної та відносної зміни активів і пасивів, а також зміни питомої ваги.

Показники скороченого аналітичного балансу досліджують з

використанням прийомів горизонтального і вертикального аналізу. Горизонтальний аналіз визначає абсолютні й відносні відхилення величин окремих видів активів і пасивів за звітний період, а також у динаміці за ряд років, і дозволяє дати якісну характеристику виявлених змін.

Вертикальний аналіз передбачає вивчення структури активу і пасиву балансу, тобто питомої ваги окремих видів майна та джерел формування капіталу в загальному підсумку розділів та у валюті балансу в цілому, а також оцінку змін, які відбуваються в структурі. Перевагою вертикального аналізу порівняно з горизонтальним є можливість зіставлення структурних показників різних за розміром капіталу підприємств аналогічного напрямку діяльності, а також структури показників одного звітного періоду з іншими незалежно від зміни їх розмірів. Структурні зрушення дають змогу вивчити внутрішні негативні і позитивні зміни, які відбуваються на підприємстві з його активами, власним капіталом і зобов'язаннями. Порівнюючи структурні зміни, можна зробити висновок про те, через які джерела поповнювався капітал і в які активи він був вкладений. Крім того, структурні показники пом'якшують негативний вплив інфляційного чинника.

Здійснено аналіз майна ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за допомогою скороченого аналітичного балансу в табл. 2.8.

Розрахункові дані табл. 2.8. свідчать про значні зміни майнового потенціалу підприємства. Так, за період 2020 – 2021 років загальна вартість майна ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” збільшилась на 1049 тис. грн, або на 6,2 %. Дане зростання забезпечило одночасне збільшення вартості оборотних активів на 629 тис. грн (24,1 %) та необоротних активів - на 409 тис. грн, а також поява витрат майбутніх періодів в розмірі 11 тис.

За наступні два роки майно ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” вже збільшилось на 21317 тис. грн, або на 120,5 %. Причому, якщо вартість необоротних активів збільшилась – лише на 8457 тис. грн, або на 57,1 %, в той час як розмір оборотних активів збільшився аж на

13315 тис. грн., або більше ніж в п'ять раз, що й обумовило загальне зростання майнового потенціалу підприємства.

В складі оборотних активів підприємства кожна із складових має чіткі тенденції розвитку. Так, оборотні виробничі фонди ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за період 2020 – 2021 рр. збільшились на 72 тис. грн, тоді як фонди обігу за аналогічний період зросли на 557 тис. грн.

За наступні два роки ситуація не змінилась і обидві групи оборотних активів одночасно збільшились у своєму абсолютному розмірі. Все це разом обумовило структурні зміни в складі майна підприємства в напрямку зростання за 2020 – 2022 рр. частки оборотних активів та відповідного збільшення питомої ваги необоротних активів.

Таблиця 2.8

Показники оцінки майна ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 - 2022 рр. (станом на кінець року)

Види активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+,-) 2021 р. по відношенню до 2020 р.			Зміни (+,-) 2022 р. по відношенню до 2021 р.		
	сума, тис. грн	у % до підсумку	сума, тис. грні	у % до підсумку	сума, тис. грн	у % до підсумку	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до базового року
Майно - всього	17018	100,0	18067	100,0	39834	100,0	1049	0,0	6,2	21767	0,0	120,5
Необоротні активи	14411	84,7	14820	82,0	23277	58,4	409	-2,7	2,8	8457	-23,6	57,1
Основні засоби	13819	81,2	13318	73,7	12989	32,6	-501	-7,5	-3,6	-329	-41,1	-2,5
Оборотні активи	2607	15,3	3236	17,9	16551	41,5	629	2,6	24,1	13315	23,6	411,5
Оборотні виробничі фонди	829	4,9	901	5,0	1018	2,6	72	0,1	8,7	117	-2,4	13,0
Виробничі запаси	829	4,9	901	5,0	1018	2,6	72	0,1	8,7	117	-2,4	13,0
Фонди обігу	1778	10,4	2335	12,9	15533	39,0	557	2,5	31,3	13198	26,1	565,2
Готова продукція і товари	-	0,0	-	0,0	371	0,9	-	0,0	-	371	0,9	-
Поточна дебіторська заборгованість	1531	9,0	1863	10,3	12107	30,4	332	1,3	21,7	10244	20,1	549,9
Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції	18	0,1	44	0,2	468	1,2	26	0,1	144,4	424	0,9	963,6
Інші оборотні активи	229	1,3	428	2,4	2587	6,5	199	1,0	86,9	2159	4,1	504,4
Витрати майбутніх періодів	-	0,0	11	0,1	6	0,1	11	0,1	-	-5	0,0	-

Поряд з цим слід відмітити дуже незначну витрат майбутніх періодів, частка яких станом на кінець 2022 р. становила 0,1 % майна ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”. Дані зміни наочно відображено на рис. 2.5.

Рис. 2.5. Склад та динаміка активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Наведений рисунок доводить факт переважання на підприємстві саме необоротних активів і вимагає їх детального вивчення за умов господарської діяльності ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” (табл. 2.9).

Результати досліджень, представлені в таблиці дають підстави говорити про різні підходи до поділу активів підприємства. Так за характером обороту активи ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” групуються на необоротні та оборотні, причому за досліджуваний період слід відмітити зростання обсягів необоротних та оборотних активів, як в абсолютному, так і відносному виразі.

Таблиця 2.9

Склад, структура та динаміка активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”,

2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)

Види майна (активів)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+;-) 2021 р. порівняно з 2020 р.			Зміни (+;-) 2022 р. порівняно з 2021 р.		
	сума, тис. грн	у %	сума, тис. грн	у %	сума, тис. грн	у %	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2020 р.	суми, тис. грн	питомої ваги, пунктів	у % до 2021 р.
За характером обороту активів												
Необоротні	14411	84,7	14820	82,1	23277	58,4	409	-26,2	2,8	8457	-23,6	57,1
Оборотні	2607	15,3	3236	17,9	16551	41,6	629	26,2	24,1	13315	23,6	411,5
Всього	17018	100,0	18056	100,0	39828	100,0	1038	0,0	6,1	21772	0,0	120,6
За формою необоротних активів												
Необоротні у матеріальній формі	14411	100,0	14820	100,0	23277	100,0	409	0,0	2,8	8457	0,0	57,1
Нематеріальні	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	0,0	-	-	0,0	-
Всього	14411	100,0	14820	100,0	23277	100,0	409	0,0	2,8	8457	0,0	57,1

60

Необоротні активи прийнято поділяти за формою на матеріальні та нематеріальні. В ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за досліджуваний період 2020 – 2022ї рр. наявні лише необоротні активи в матеріальній формі.

Подальше дослідження функціонального складу необоротних активів передбачає вивчення складу наявних їх елементів (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Склад, структура та динаміка необоротних активів в ТОВ
„Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022
рр. (станом на кінець року)**

Види активів (майна)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+,-) 2022 р. до 2020 р.		
	сума, тис. грн	% до підсумку	сума тис. грн	% дої підсумку	сума тис. грн	% до підсумку	абсолютне, тис. грн	відносне, %	питомої ваги, %
Незавершене виробництво	592	4,1	1502	10,1	10288	44,2	9696	в 168 раз	40,1
Основні засоби за залишковою вартістю	13819	95,9	13318	89,9	12989	55,8	-830	-6,0	-40,1
Необоротні активи - всього	14411	100,0	14820	100,0	23277	100,0	8866	61,5	X

Результати розрахунків здійснені в табл. 2.10. доводять факт домінування в складі необоротних активів саме основних засобів. Так, в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за 2020 – 2022 рр. обсяг основних засобів зменшився на 830 тис. грн, або на 6,0 %. При цьому їх частка в складі необоротних активів зменшилась із 95,9 % до 55,8 %, або на 40,1 %. Даний факт обумовило значне зростання (більше ніж у 168 раз) обсягів незавершеного виробництва, розмір якого зріс з 592 тис. грн у 2020 р. до 10288 тис. грн у 2022 р., забезпечивши приріст його питомої ваги в складі необоротних активів з 4,1 до 44,2 відсотка, що наочно доводить рис. 2.6.

Наведений рисунок наголошує на визначальному впливі саме основних засобів на політику формування необоротних активів підприємства. Тому подальше дослідження необоротних активів слід здійснювати, в першу чергу,

стосовно основних засобів.

Рис. 2.6. Склад та динаміка окремих видів необоротних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Основні засоби неоднорідні, виконання ними різноманітних функцій і різноманітне їх цільове використання обумовили розподіл основних засобів на різні групи. Процес аналізу основних засобів, насамперед, включає оцінку їх наявності, складу та структури.

До складу факторів, що мають вплив на зміну обсягу складу і структури основних засобів насамперед, належать: характер і особливості виробничого процесу, технологія, рівень організації і котирування праці, методи організації виробництва. На цьому етапі аналізу проводять за аналітичними розрахунками класифікацію основних засобів згідно з питомою вагою їх складових, на початок і кінець звітної періоду за три останні роки в загальній вартості основних засобів. Порівнюючи відносну зміну вартості основних засобів, в тому числі промислово-виробничих і невиробничих, зробимо висновки про загальну тенденцію зміни обсягів і структури основних засобів підприємства

та доцільність існуючої структури (табл. 2.11).

Таблиця 2.11

**Склад, структура та динаміка обсягів основних засобів ТОВ
„Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”,
2020 – 2022 рр. (за залишковою вартістю станом на кінець року)**

Основні засоби	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+,-), 2022 р. від 2020 р.	
	сума, тис. грн	пито- ма ва- га, %	сума, тис. грн	пито- ма ва- га, %	сума, тис. грн	пито- ма ва- га, %	суми, тис. грн	пито- мої ва- га, %
Будинки, споруди та передавальні пристрої	8623	62,4	8031	60,3	7664	59,0	-959	-3,4
Машини і обладнання	3151	22,8	3276	24,6	3286	25,3	135	2,5
Транспортні засоби	1838	13,3	1798	13,5	1844	14,2	6	0,9
Інструменти, прилади, інвентар (меблі)	180	1,3	200	1,5	182	1,4	2	0,1
Інші основні засоби	27	0,2	13	0,1	13	0,1	-14	-0,1
Всього	13819	100,0	13318	100,0	12989	100,0	-830	X

Аналітичні розрахунки, здійснені в табл. 3.1 дають підставу говорити про той факт, що за досліджуваний період в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” обсяги основних засобів характеризуються стабільними тенденціями щодо зміни. Так, загальною зміною за досліджуваний період є зменшення загальної вартості основних засобів на 830 тис. грн. При цьому, така негативна тенденція стосується не всіх видів основних засобів, щої є у власності підприємства. Так, найбільшого зростання зазнала вартість машин і обладнання на 135 тис. грн.

В той же час, деякого зменшення зазнали обсяги окремих видів основних засобів, а саме будинків та споруд та інших основних ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, обумовивши цим самим структурні зміни в їх складі.

Так за досліджуваний період 2020 – 2022 рр. відмічаємо незначне зниження питомої ваги будівель та споруд і інших основних засобів – на 3,4 %

та 0,1 % відповідно. В той же час доля машин і обладнання, транспортних засобів та інструментів відповідно зросли. Підтвердженням даних змін, а також іншого руху в складі основних засобів є рис. 2.7

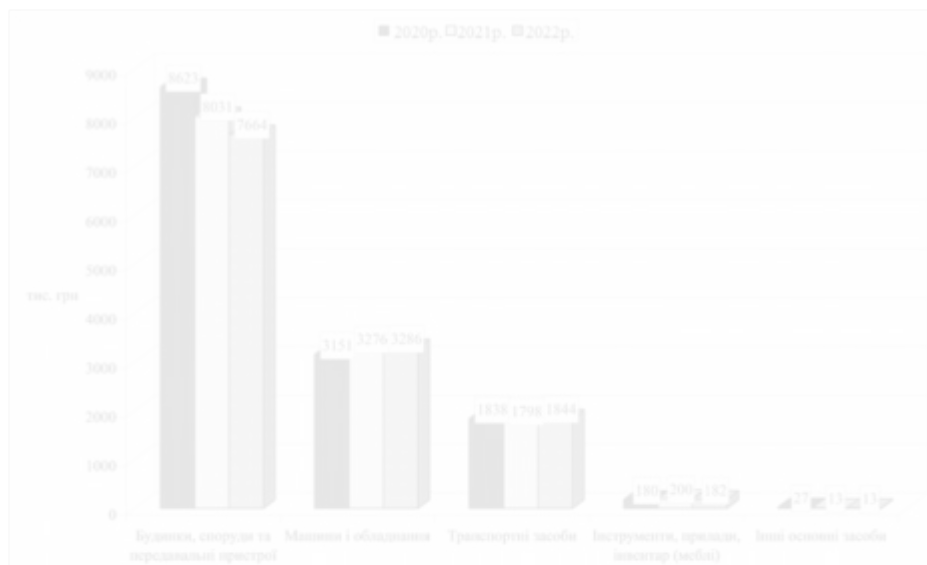

Рис. 2.7. Склад та динаміка розмірів окремих видів основних засобів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 - 2022 рр.

Поряд із показниками функціонального стану виділяють ряд показників, що характеризують **забезпеченість підприємства основними засобами**. Це, зокрема:

- **фондомісткість**, яка являє собою відношення засобів на кінець періоду до вартості виробленої продукції. Цей показник дає можливість визначити вартість основних засобів на 1 грн виробленої продукції і характеризує **забезпеченість підприємства основними засобами**:

$$\Phi_M = \frac{\Phi_K}{Вп}$$

(2.1)

де Φ_M – фондомісткість;

Φ_k – вартість основних засобів на кінець періоду;

V_n – вартість виробленої продукції.

- фондоозброєність - забезпеченість підприємства основними засобами визначаються рівнем фондоозброєності праці. Її розраховують як відношення вартості основних виробничих засобів до чисельності працівників підприємства:

$$\Phi_{озб} = \frac{\Phi_k}{\bar{Ч}}, \quad (2.2)$$

де $\Phi_{озб}$ – фондоозброєність;

Φ_k – вартість основних засобів на кінець року;

$\bar{Ч}$ – середньорічна чисельність працівників.

- коефіцієнт реальної вартості основних виробничих засобів у майні підприємства - це відношення вартості основних виробничих засобів (за вирахуванням суми їхнього зносу) до вартості майна підприємства:

$$K_{рвоз} = \frac{\Phi_з}{M}, \quad (2.3)$$

де $K_{рвоз}$ – коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні;

$\Phi_з$ – вартість основних засобів за вирахуванням суми зносу;

M – вартість майна підприємства.

Оцінку показників забезпеченості підприємства основними засобами розглянемо в табл. 2.12.

Результати проведених в табл. 2.12. розрахунків дають підстави зробити висновок про зміни стану забезпеченості ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” основними засобами за останні три роки. Так, рівень фондомісткості зменшився у 2021 році порівняно з 2020 роком на 1,98 грн, з 4,77 грн до 2,79 грн на кожну гривню виробленої продукції. Причиною, що обумовлює такі зміни є, факт збільшення (як в абсолютному так

65

і у відносному виразі) за період 2020 – 2021 рр. загальної вартості виробленої ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” продукції на 2120 тис. грн при одночасному зростанні вартості основних засобів підприємства лише на 459 тис. грн.

Таблиця 2.12

Динаміка показників забезпеченості основними засобами ТОВ „Сільсько - господарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 - 2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-), тис. грн	
				2021 р. від 2020ї р.	2022 р. від 2021 р.
Середньорічна вартість майна, тис. грн	18373	17543	28726	-830	11183
Середньорічна вартість основних засобів (по залишковій вартості), тис. грн	13110	13569	13154	459	-415
Вартість виробленої продукції, тис. грн	2749	4869	10808	2120	5939
Середньооблікова чисельність найманих працівників, чол	70	66	98	-6	32
Фондомісткість, грн	4,77	2,79	1,22	-1,98	-1,57
Фондоозброєність, тис. грн/чол	187,3	205,6	134,2	18,3	-71,4
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,714	0,773	0,458	0,059	-0,315

За наступні два роки приріст вартість основних засобів вже зменшився на 415 тис. грн, тоді як вартість виробленої підприємством продукції продовжувала зростати, а розмір такого приросту становив 5939 тис. грн. Такі зміни обумовили подальше зниження рівня фондомісткості за 2021 – 2022 рр. на 1,57 грн.

Одночасно слід відмітити факт нестабільної зміни рівня фондоозброєності підприємства за досліджуваний період із 187,3 тис. грн у 2020 р. до 205,6 тис. грн у 2021 р. та відповідно до 134,2 тис. грн у 2022 р. в розрахунку на одного працюючого, що пояснюється зростанням чисельності найманих працівників за останні два роки при, вже згаданому, зменшенні середньорічної вартості основних засобів, тоді коли минулі два роки тенденції

змін були протилежними.

Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за аналогічний період теж не має чітких тенденцію до змін, що на рівні з іншими фактами пояснюється зменшенням за 2020 – 2021 рр. та відповідно збільшенням за 2021 – 2022 рр. обсягу майна підприємства. Наочно зроблені висновки графічно відображає рис. 2.8.

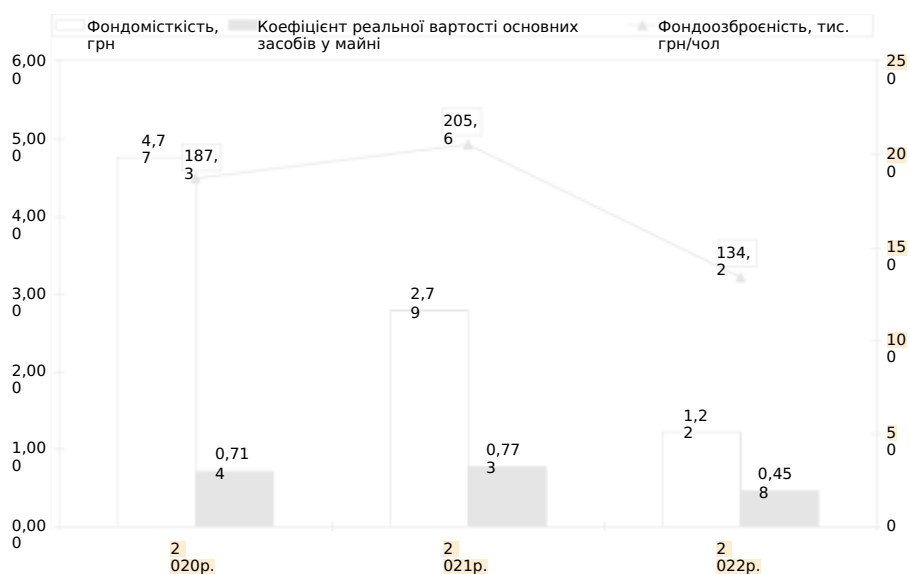

Рис. 2.8. Динаміка рівня забезпеченості основними засобами ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Загалом з вище зазначеного можна зробити наступні висновки, що підприємство має досить стабільну структуру основних засобів, в якій домінуючу роль мають будівлі та споруди і машини та обладнання. В той же час, проблема формування оптимального співвідношення показників стану та забезпеченості основними засобами не перестає бути актуальною і тому на її вирішення мають бути направлені управлінські та фінансові зусилля підприємства основними засобами не перестає бути актуальною і тому на її

вирішення мають бути направлені управлінські та фінансові зусилля підприємства.

Досліджена в попередніх розділах класифікація оборотних активів та встановлений вище загальний обсяг оборотних активів потребує їх детального вивчення за умов господарської діяльності ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” (табл. 2.13).

Результати досліджень, представлені в таблиці дають підстави говорити про різні підходи до поділу оборотних активів підприємства.

Так, за формою оборотні активи в основному представлені у розрахунковій і грошовій формах, тоді коли на долю оборотних активів у матеріальному вигляді припадало від 8,4 % у 2022 р. до 31,8 % у 2021 р.

Крім форми, оборотні активи також прийнято ділити за сферою розміщення. Так у відповідності до даного критерію в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за період 2020 – 2022 рр. частка оборотних активів, що розміщені у сфері виробництва зменшується, її значення на кінець 2022 р. складало 6,2 %, тоді, як обсяг оборотних активів у сфері обігу відповідно за трьохрічний період збільшився на 25,6 % і залишається домінуючим в загальній вартості таких активів.

Стосовно джерел формування оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, слід вказати на наявність за досліджуваний період виключно залучених джерел формування оборотних активів.

Оцінюючи активи за рівнем ліквідності слід вказати на тенденцію зростання за період 2020 - 2022 рр., мізерного обсягу високоліквідних активів. Поряд з цим відмічаємо аналогічні тенденції змін в обсягах середньоліквідних та протилежні щодо низько ліквідних за досліджуваний період, що наочно підтверджує рис. 2.9.

Однак, різні темпи зменшення абсолютних розмірів різних груп оборотних ліквідних активів зумовили перерозподіл їх часток в загальному обсязі. Так, за останні три роки відмічаємо зростання відносних часток

68

абсолютно ліквідних та середньо ліквідних активів і відповідне зниження **НИЗЬКО** ліквідних питомої ваги активів. Обсяги сформованих за рахунок власних та залучених джерел оборотні активи потребують дослідження в розрізі окремих складових за період останніх трьох років.

Таблиця 2.13

Аналіз оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, класифікованих за різними ознаками за 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)

Види майна (активів)	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Зміни (+;-) 2021 р. порівняно з 2020 р.			Зміни (+;-) 2022 р. порівняно з 2021 р.		
	сума, тис. грн	% до під- сумку	сума, тис. грн	% до під- сумку	сума, тис. грн	% до під- сумку	суми, тис. грн	ПІТОМОЇ ваги, пунктів	у % до 2020 р.	суми, тис. грн	ПІТОМОЇ ваги, пунктів	у % до 2021 р.
За сферою розміщення												
У сфері виробництва	829	31,8	901	27,8	1018	6,2	72	-4,0	8,7	117	-21,6	13,0
У сфері обігу	1778	68,2	2335	72,2	15533	93,8	557	4,0	31,3	13198	21,6	565,2
Всього	2607	100,0	3236	100,0	16551	100,0	629	0,0	24,1	13315	0,0	411,5
За формою												
У матеріальній формі	829	31,8	901	27,8	1389	8,4	72	-4,0	8,7	488	-19,4	54,2
У розрахунках і грошовій формі	1778	68,2	2335	72,2	15162	91,6	557	4,0	31,3	12827	19,4	549,3
Всього	2607	100,0	3236	100,0	16551	100,0	629	0,0	24,1	13315	0,0	411,5
За джерелами формування												
Власні	-4617	-177,1	-8477	-261,1	-21861	-132,0	-3860	-84,0	83,6	-13384	128,9	157,9
Позикові	7224	277,1	11724	361,1	38418	232,0	4500	84,0	62,3	26694	-128,9	227,7
Всього	2607	100,0	3247	100,0	16557	100,0	640	0,0	24,5	13310	0,0	409,9
За рівнем ліквідності												
Високоліквідні	18	0,7	44	1,4	468	2,8	26	0,7	144,4	424	1,4	963,6
Середньоліквідні	1760	67,5	2291	70,8	14694	88,8	531	3,3	30,2	12403	18,0	541,4
Низьколіквідні	829	31,8	901	27,8	1389	8,4	72	-4,0	8,7	488	-19,4	54,2
Всього	2607	100,0	3236	100,0	16551	100,0	13944	0,0	534,9	13315	0,0	411,5

Рис. 2.9. Склад та динаміка оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за їх формою та рівнем ліквідності, 2020 – 2022 рр.

Така оцінка здійснюється на основі даних фінансової звітності, зокрема Балансу (табл. 2.13).

Таблиця 2.13

Склад, структура та динаміка оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за 2020 – 2022 рр. (станом на кінець року)

Види оборотних активів	2020 р.		2021 р.		2022 р.		Відхилення (+,-) 2022 від 2020 р.	
	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	сума, тис. грн	питома вага, %	абсолютне, грн.	відносне, %
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Виробничі запаси	829	31,8	901	27,8	1018	6,2	189	22,7
Товари	-	0,0	-	0,0	371	2,2	371	X
Дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	103	4,0	176	5,4	3204	19,4	3101	в 31,1 раз

Продовж. табл. 2.13

1	2	3	4	5	6	7	8	9
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	185	7,1	51	1,6	-	0,0	-185	X
Дебіторська заборгованість за виданими авансами	-	0,0	1636	50,6	8870	53,6	8870	X
Інша поточна дебіторська заборгованість	1243	47,7	-	0,0	33	0,2	-1210	-97,3
Грошові кошти	18	0,7	44	1,4	468	2,8	450	в 57,3 раз
Інші оборотні активи	229	8,7	428	13,2	2587	15,6	2358	в 11,3 раз
Разом	2607	100,0	3236	100,0	16551	100,0	13944	в 6,3 раз

Виходячи з даних табл. 2.13 можна зробити висновок, що загальна величина оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за досліджуваний період 2020 – 2022 рр. зросла на 13944 тис. грн, або на в 6,3 раз. Дане збільшення оборотних активів обумовлене в першу чергу зростанням обсягів дебіторської заборгованості за виданими авансами, сукупна величина якої на кінець 2022 р. становила 8870 тис. грн, коли в 2020 р. вона взагалі була відсутня.

Одночасно значним є зростання обсягів дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та інших оборотних активів відповідно на 3101 та 2358 тис. грн. Крім того зменшення ж за останні три роки зазнали інша поточна заборгованість та дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом (рис. 2.10).

Наведений рис. 2.10. свідчить про структурний перерозподіл в складі оборотних активів підприємства.

Забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції обумовлює необхідність нормування оборотних активів, як в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, так і в інших аграрних підприємствах АПК.

Рис. 2.10. Склад та динаміка оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за 2020 – 2022 рр.

Підсумовуючи здійснене дослідження слід наголосити на тому фактові, що саме своєчасне дослідження існуючих тенденцій дозволяє оперативно реагувати на зміни в складі і структурі активів підприємства та джерел його формування шляхом обґрунтування комплексу заходів щодо поліпшення як майнового потенціалу так і в цілому фінансового стану підприємства.

2.3. Оцінка досягнутого рівня ефективності використання активів підприємства

На сьогоднішній день теоретично обґрунтовано і практично підтверджено той факт, що стабільне зростання фінансових результатів діяльності суб'єктів підприємництва в значній мірі залежить від рівня ефективності використання й раціональності розміщення активів.

За твердженням науковців, що займаються системними дослідженнями у

сфері фінансового управління активами підприємства, із загальної економії, яку може одержати підприємство при ефективному управлінні майном:

- 50 % може дати ефективне управління товарно-матеріальними запасами,
- 40 % забезпечить управління запасами готової продукції і дебіторською заборгованістю,
- 10 % становитиме управління власне технологічним циклом.

Зважаючи на даний факт, в процесі аналізу досить важливим є вивчення структури основних та оборотних активів, розміщення їх в сфері виробництва й обертання, ефективність використання.

Ефективність використання основних засобів залежить від правильного застосування тих чи інших машин і обладнання, своєчасного ремонту, КІЛЬКОСТІ виробленої продукції та багатьох інших факторів, а це в свою чергу, впливає на продуктивність праці на даному підприємстві, об'єкт випуску продукції, кінцеві результати діяльності господарюючого суб'єкту. Поряд з цим здійснення аналізу ефективності використання основних засобів підприємства дозволяє виявити основні недоліки діючої на підприємстві стратегії формування та використання основних засобів, які необхідно врахувати при обґрунтуванні напрямків їх удосконалення на наступні звітні періоди.

До показників, які характеризують ефективність використання основних засобів належать: фондоддача, рентабельність основних засобів (прибутковість основних засобів).

Найбільш загальним показником, який характеризує ефективність використання є фондоддача:

$$\Phi_{\text{в}} = \frac{В_{\text{п}}}{\Phi_{\text{к}}},$$

(2.4)

де $\Phi_{\text{в}}$ – фондоддача основних засобів;

$В_{\text{п}}$ – вартість виробленої продукції за звітний період;

$\Phi_{\text{к}}$ – середньорічна вартість основних засобів.

Відносним показником ефективності використання основних засобів є рентабельність. Цей показник визначається за формулою:

$$P_{\phi} = \frac{Пз}{\Phi_k} \cdot 100\%$$

(2.5)

де P_{ϕ} – рентабельність основних засобів;

$Пз$ – загальний прибуток від звичайної діяльності за звітний період до оподаткування;

Φ_k – середньорічна вартість основних засобів.

Абсолютним показником ефективності використання основних засобів є прибутковість, тобто сума чистого прибутку, що припадає на 1 грн. основних засобів. Він визначається за формулою:

$$P_{o\phi} = \frac{Чп}{\Phi_n}$$

(2.6)

де $P_{o\phi}$ – прибутковість основних засобів;

$Чп$ – чистий прибуток;

Φ_n – середньорічна вартість основних засобів.

Аналіз наведених вище показників, що характеризують рівень ефективності використання основних засобів у ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” здійснено в наступній табл. 2.14.

Зваживши наведені в табл. 2.14 показники, можемо говорити про відносне зростання ефективності використання основних засобів за динамікою показника фондовіддачі в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за період 2020ї – 2021 рр. Так її (фондовіддачі) значення зросло у 2021 році порівняно з 2020 роком на 0,15 пункти, тобто на кінець 2021 року підприємство на 1 гривню авансованих у виробничий процес основних засобів виробляло власної продукції на 36 копійок. Зростання цього показника обумовлене, вже згаданим, значним збільшення обсягів виробленої

75

продукції одночасно із незначним зростанням вартості основних засобів. Одночасно наявність та зниження на підприємстві загального та чистого збитку підприємства вплинули на відносне зниження рівня збитковості використання основних засобів підприємства відповідно на 0,15 грн.

Таблиця 2.14

**Динамка показників оцінки ефективності використання основних засобів
у ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”
за 2020 – 2022 рр.**

Показники	2020 р.	2021 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2020р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2022 р. від 2021 р.
Середньорічна вартість основних засобів (поі залишкової вартості), тис. грн	13110	13569	459	13154	-415
Вартість виробленої продукції, тис. грн	2749	4869	2120	10808	5939
Загальний прибуток (збиток) від операційної діяльності, тис. грн	(3761)	(1952)	1809	(97)	1855
Чистий прибуток (збиток), тис. грн	(5688)	(4658)	1030	(2210)	2448
Фондовіддача, грн	0,21	0,36	0,15	0,82	0,46
Прибутковість (збитковість) основних засобів, грн	(0,29)	(0,14)	0,15	(0,01)	0,13
Рентабельність (збитковість) основних засобів, %	(43,4)	(34,3)	9,1	(16,8)	17,5

За наступні два роки загальна вартість виробленої підприємством продукції зросла на 5939 тис. грн, тоді як середньорічна вартість основних засобів (за залишковою вартістю) зменшилась – на 415 тис. грн. Це обумовило значне покращення рівня фондовіддачі за періоді 2021 – 2022 рр. – на 0,46 пунктів.

Одночасно, подальше зменшення загального та чистого збитку ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” прямо вплинули на позитивну тенденцію зміни показників прибутковості та рентабельності використання основних засобів, значення яких залишається негативним, що наочно відображено на рис. 2.11.

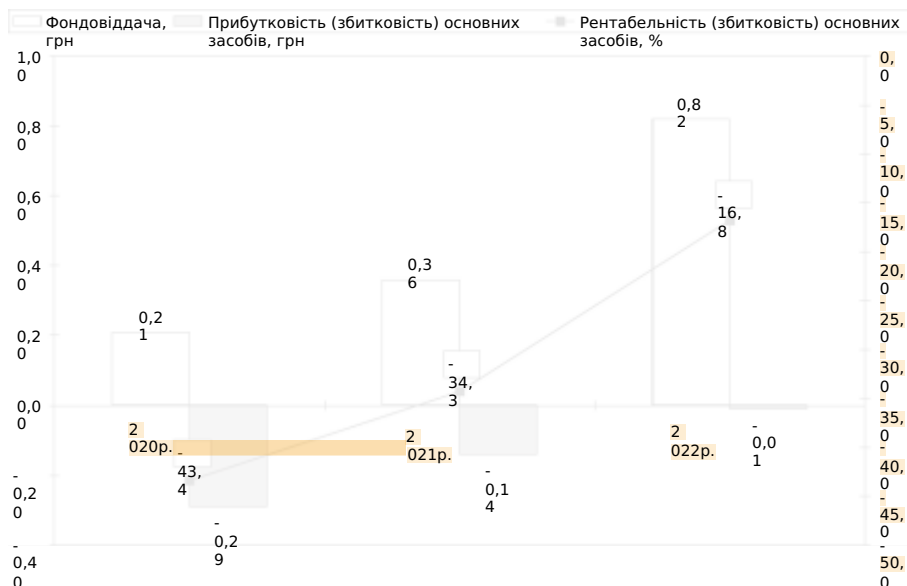

Рис. 2.11. Динаміка показників ефективності використання основних засобів у ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Для характеристики ефективності використання оборотних коштів на підприємствах використовуються різноманітні показники, найважливішим з яких є показники оборотності, що характеризують швидкість їх обороту на різних стадіях діяльності підприємства. Прискорення обертання оборотних активів сприяє вивільненню з обороту частини активів, яка розраховується множенням фактичного одноденного обсягу реалізації продукції на дні прискорення обертання оборотних активів. Розрізняють як абсолютне так і відносне вивільнення активів.

Абсолютне вивільнення оборотних активів – це пряме скорочення потреби в оборотних коштах проти скорочення потреби в оборотних коштах проти попереднього періоду за одночасного збільшення обсягу виробництва. Відносне вивільнення оборотних активів виникає тоді, коли внаслідок поліпшення їх використання підприємство з тією самою сумою оборотних

активів або з незначним їх зростанням у плановому році збільшує обсяг виробництва.

Детальніший аналіз рівня ефективності використання оборотних активів на підприємстві можливий шляхом розрахунку групи показників, що визначають рівень його (підприємства) ділової активності (табл. 2.15).

Таблиця 2.15

Оцінка ефективності використання оборотних активів ТОВ „Сільсько-господарське підприємство комбікормовий завод” за показниками ділової активності, 2020 – 2022 рр.(станом на кінець року)

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+;-)			
				2021 р. від 2020 р.		2022 р. від 2021 р.	
				абсолютне	відносне, %	абсолютне	відносне, %
Коефіцієнт обертання оборотних активів	0,125	0,231	0,314	0,107	X	0,082	X
Тривалість одного обороту оборотних активів	2887	1556	1148	-1331	-46,1	-408	-26,2
Коефіцієнт обертання запасів	0,494	1,389	0,910	0,895	X	-0,479	X
Тривалість одного обороту запасів	728	259	395	-469	-64,4	136	52,6
Коефіцієнт обертання коштів в розрахунках	2,173	4,691	7,866	2,519	X	3,175	X
Тривалість одного обороту коштів в розрахунках	166	77	46	-89	-53,7	-31	-40,4
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	0,678	2,348	1,244	1,671	X	-1,104	X
Тривалість одного обороту дебіторської заборгованості	531	153	289	-378	-71,1	136	88,8
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	0,685	2,391	1,289	1,706	X	-1,102	X
Тривалість одного обороту кредиторської за боргова -НОСТІ	525	151	279	-375	-71,3	129	85,4
Тривалість операційного циклу, днів	-0,943	-0,534	-0,816	0,409	X	-0,282	X

Здійснені в табл. 2.15 розрахунки свідчать про прискорення оборотності всіх видів оборотних активів підприємства в 2022 р. порівняно з 2020 р. Так, тривалість одного обороту оборотних активів зменшилася із 2887 днів у 2020 р. до 1148 днів у 2022 р. Поряд з цим у 2022 р. порівняно з 2020 роком

спостерігалось зростання темпів оборотності запасів.

Позитивною ознакою є зростання інтенсивності використання активів в розрахунках за останні два роки, тривалість одного обороту яких знизилась з 166 до 46днів, а також дебіторської заборгованості – з 531 до 289 днів. Ці зміни пояснюються, вже згаданим, різними темпами зміни обсягів середньорічної вартості активів та чистого доходу (виручки) від реалізації продукції, що наочно відображено на рис. 2.12.

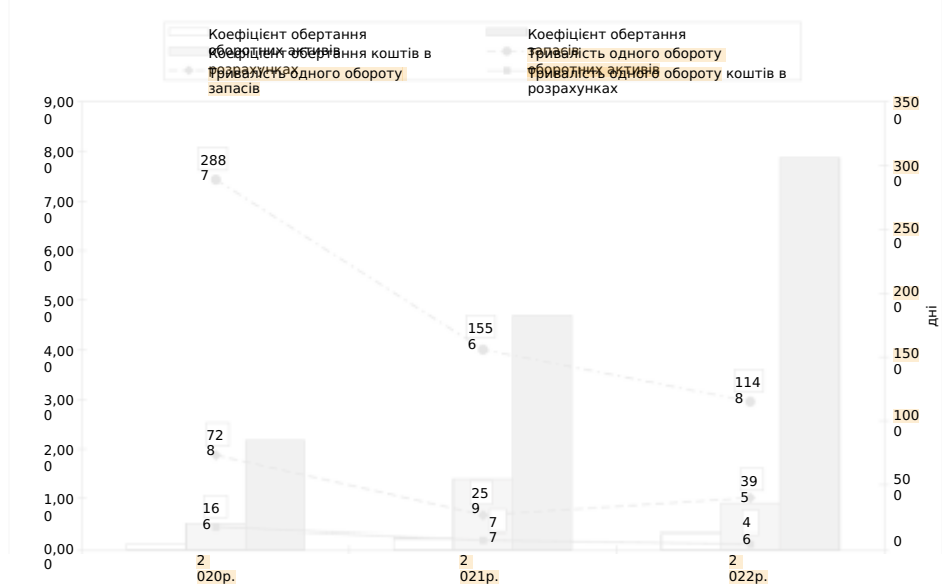

Рис. 2.12. Динаміка показників ефективності використання оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

При аналізі показники оборотності оборотних активів вивчаються за кілька періодів як у цілому, так і в розрізі окремих їх видів. За даними (табл. 2.16) проведемо аналіз оборотності оборотних активів.

Отримані в табл. 2.16 дані підтверджують факт практично різних темпів зміни чистого доходу від реалізації власної продукції (товарів, робіт, послуг) і середньорічної вартості оборотних активів. Так, використаний в даній таблиці ланцюговий спосіб аналізу зміни обсягів досліджуваних показників за останні

роки свідчить, що за період 2020 - 2021 рр. чистий дохід збільшився на 1767 тис. грн, або на 77,1 % при одночасному зменшенні вартості оборотних активів за 2021 р. на 1713 тис. грн (37,0 %).

Таблиця 2.16

Показники оцінки оборотності оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Показники	2020 р.	2021 р.	2022 р.	Відхилення (+,-) 2021 р. від 2020 р.		Відхилення (+,-) 2022 р. від 2021 р.	
				абсолютне	відносне, %	абсолютне	відносне, %
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн	2291	4058	9007	1767	77,1	4949	122,0
Середньорічна вартість оборотних активів, тис. грн	4635	2922	9894	-1713	-37,0	6972	238,6
Коефіцієнт обертання оборотних активів	0,494	1,389	0,910	0,895	X	-0,479	X
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	2,023	0,720	1,098	-1,303	X	0,378	X
Тривалість одного обороту оборотних активів, днів	728	259	395	-96	-13,2	136	52,6

За наступний рік чистий дохід підприємства вже збільшився на 4949 тис. грн, або на 122,0 %, в той час коли обсяг оборотних активів також збільшився, а розмір такого зростання становив 6972 тис. грн.

Такі зміни обумовили взаємопов'язані тенденції зміни коефіцієнтів обертання та завантаження оборотних активів. Так, за 2020 – 2021 рр. коефіцієнт обертання оборотних активів зріс на 0,895, а за наступні два роки навпаки знизився на 0,479. Тенденція зміни коефіцієнта завантаження за досліджуваний період була протилежною.

Прискорення обертання оборотних активів сприяє вивільненню з обороту частини активів, яка розраховується множенням фактичного одноденного обсягу реалізації продукції на дні прискорення обертання оборотних активів. Наочним доповненням зроблених висновків є рис. 2.13.

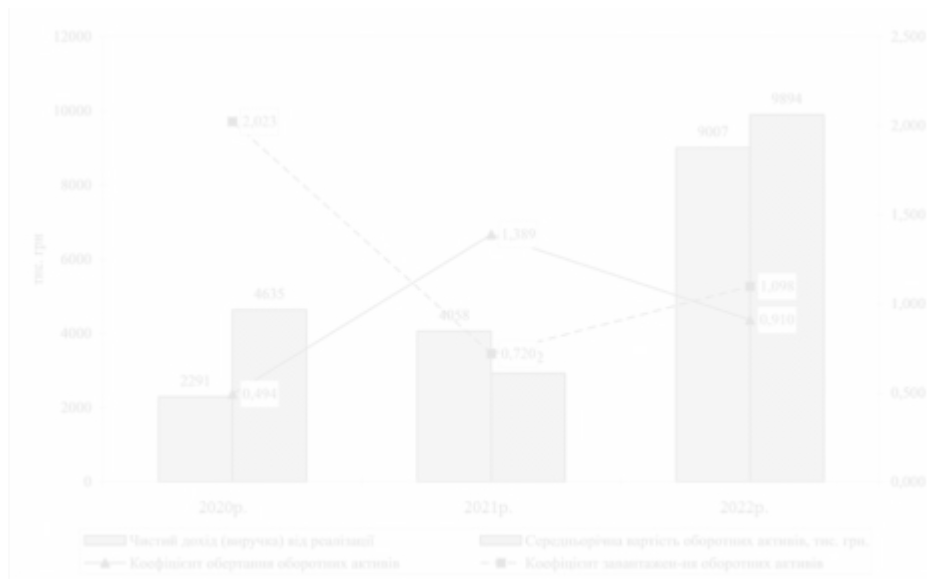

Рис. 2.13. Динаміка показників оборотності оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, 2020 – 2022 рр.

Аналіз ефективності використання оборотних активів за допомогою системи показників дозволяє визначити наявний стан речей – наскільки ефективно спрацювала вже сформована структура оборотних засобів, а тому в будь якому випадку коефіцієнтний аналіз повинен обов’язково доповнюватися аналізом складу, структури та джерел формування оборотних коштів. Доцільним вважати проведення аналізу факторів впливу на ефективність використання оборотних коштів на підприємстві, які зазвичай поділяють на такі групи:

1) Фактори, що спричиняють негативний вплив-зниження обсягів виробництва та споживчого попиту, високі темпи інфляції, порушення договірної та платіжно-розрахункової дисципліни, високий рівень податків, зниження доступу до кредитів внаслідок високих банківських процентів тощо.

2) Внутрішні резерви підвищення ефективності використання оборотних засобів-раціональна організація виробничих запасів (ресурсозбереженість, оптимальне нормування, використання довгострокових господарських

зв'язків), скорочення перебування оборотних засобів у незавершеному виробництві, ефективна організація обігу.

Крім вказаних показників стану та ефективності використання оборотних коштів, можна також застосувати показники ліквідності, які характеризують ступінь ризику вкладання оборотних коштів, а також є наслідком політики розміщення, умов організації виробництва та реалізації продукції.

В цілому говорити про ефективне використання оборотних засобів можна лише тоді, коли мова йде про одночасне зростання показників стану та ефективності використання оборотних засобів підприємства в динаміці і здатності підприємства за рахунок власних коштів розрахуватися за своїми зобов'язаннями, не допускаючи не виправданої дебіторської та кредиторської заборгованості. Звичайно, це не означає, що підприємство повинне зосередитися на формуванні високоліквідних активів, оскільки це дозволить лише штучно збільшити його ліквідність. Навпаки, ретельно дослідивши можливі фактор впливу на ефективність використання оборотних засобів, воно має сформувати оптимальну структуру оборотних коштів, забезпечивши її раціональне використання що до випуску конкурентоздатності продукції та отримання прибутку, який буде достатнім для забезпечення розширеного відтворення діяльності підприємства.

В той же час, здійснений аналіз ефективності використання основних засобів у ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” за останні три роки. свідчить про те, що на даному підприємстві їх використання є не завжди стабільно ефективним, адже хоча підприємство й належним чином забезпечене основними засобами, однак їх оновлення відбувається дуже низькими темпами. Однак у сучасних нелегких умовах господарювання підприємству потрібно все ж таки знаходити шляхи підвищення ефективності використання основних засобів. Лише використання всього комплексу заходів по підтриманню основних засобів у належному стані є необхідною передумовою найефективнішого їх використання за функціональним

призначенням.

РОЗДІЛ 3

ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВ

3.1. Напрямки удосконалення формування та нормування оборотних активів

Організація оборотних активів на підприємстві ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” включає визначення потреби в оборотних активах, їх складу структури, джерел формування та регулювання, управління використанням оборотних активів. Визначення потреби в оборотних коштах здійснюється шляхом їх нормування.

Нормування – це розрахунок мінімальної потреби в оборотних активах, необхідних для забезпечення безперебійної роботи підприємства. Нормування оборотних активів здійснюється у наступному порядку (рис. 3.1).

Рис. 3.1. Алгоритм нормування оборотних активів в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”

Визначення мінімальної потреби у власних оборотних активах означає

встановлення розміру грошових коштів, авансових у виробничі запаси, незавершене виробництво та запаси готової продукції. Такі розрахунки можуть бути виконані з використанням методів прямого розрахунку, аналітичного або коефіцієнтного. Вибір того або іншого методу залежить від конкретних умов господарювання, специфіки відносин з партнером і контрагентами підприємства.

Метод прямого розрахунку дозволяє найбільш точно визначити потребу в оборотних активах, так як враховує всі організаційно – технологічні, технічні, транспортні та інші характерні особливості, досвід і стан розрахунків. Обґрунтований розрахунок здійснюється за кожним елементом оборотних активів з врахуванням завдань виробничого плану, постачання та збуту.

Аналітичний метод визначення потреби в оборотних активах базується на здійсненні розрахунків з врахуванням середніх фактичних залишків та змін обсягів виробництва. При цьому здійснюється коригування з врахуванням зайвих і непотрібних запасів.

Коефіцієнтний метод дозволяє здійснити розрахунок потреби в оборотних активах з врахуванням тенденцій і співвідношень в змінах обсягу виробництва та окремих видів запасів і затрат.

Найбільш трудомісткою і складною у ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” є розробка норм запасу. Нормами запасу в днях застосовується протягом кількох років, якщо суттєво не змінюються умови виробництва, постачання та збуту, розрахунків. Нині підприємствам надано право самостійно розраховувати нормативи оборотних коштів. Відповідно до Постанови Кабінету Міністрів України і Національного банку України від 19 квітня 1993 року №279 „Про нормативи запасів товарно - матеріальних цінностей державних підприємств і організацій та джерела їх покриття”. Міністерством економіки разом з Міністерством фінансів встановлено Типовий порядок визначення норм запасів товарно-матеріальних цінностей.

В ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”

виробничі запаси нормуються для забезпечення безперервного процесу виробництва і реалізації продукції. У складі виробничих запасів найбільшу питому вагу мають сировина, матеріали й покупні напівфабрикати. Одноденне витрачання сировини, матеріалів і покупних напівфабрикатів визначається за кошторисом витрат на виробництво IV кварталу планового року без відрахування поворотних відходів. Розмір односторонніх витрат за номенклатурою сировини, що споживається, матеріалів і покупних напівфабрикатів розраховується діленням суми їх витрат у IV кварталі планового року на 90.

Норма оборотних коштів щодо сировини, матеріалів і покупних напівфабрикатів включає такі елементи: транспортний запас; час для прийняття; розвантаження, сортування, складування матеріалів, технологічний запас; поточний (складський) запас; гарантійний (страховий) запас.

Розрахуємо норматив оборотних коштів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” авансових в сировину та матеріали (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Назва матеріалу	Приймання, розвантаження, дні	Підготовка до дні виробничого	Час знаходження в	Поточний с, дні складський	ас, дні Страховий	Разом норма запасу, дні	матеріалів тис. Одностороннє витрачання грн.	Норматив тис. грн.
Соняшник	1	1	1	60	10	73	99,0	6570,0
Паливо	1	1	1	1	-	4	0,25	1,0
Запчастини	1	1	-	-	-	2	0,27	0,54
Разом	3	3	2	61	10	x	x	6571,54

Розрахунок нормативу оборотних коштів, авансових в сировину та матеріали на ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”

Транспортний запас визначається як різниця між часом перебування в дорозі від постачальника до споживача та часом поштового пробігу розрахункових документів, їх оформлення вантажовідправником і обробки банками за місцем знаходження постачальника і споживача.

За наявності кількох постачальників транспортний запас щодо конкретних видів матеріальних цінностей розраховується як середньозважена величина.

Якщо сировина і матеріали надходять до споживача раніше за прибуття розрахункових документів (або ці процеси збігаються в часі), транспортний запас не встановлюється.

Підготовчий запас – це час для прийняття, розвантаження, сортування, складування матеріалів.

Технологічний запас включає час підготовки операції, якщо вони не є складовою частиною виробничого циклу. Норма технологічного запасу визначається конкретними умовами роботи кожного підприємства і тривалістю **ПІДГОТОВЧИХ** операцій.

Поточний запас – норма оборотних коштів у частині поточного запасу залежить від частоти та рівномірності поставок матеріалів, рівномірності їх споживання у виробництві. Що частіше вони надходять на адресу споживача, то менш буде поточний запас.

У норму оборотних коштів, як правило, включається середній поточний запас у розмірі 50 % тривалості інтервалу між поставками. Інтервал поставок визначається на підставі договорів із постачальниками або виходячи з **ФАКТИЧНИХ** даних про надходження за попередній період.

У разі, коли за розробки норм оборотних активів у частині поточного запасу щодо окремих видів матеріалів відсутні планово-календарні строки поставок, середній інтервал між поставками визначається на підставі даних про фактичне надходження матеріалів. Для цього кількість днів у році (360) слід розділити на загальну кількість поставок даного виду матеріалів за звітний рік. У розрахунках середнього інтервалу не враховують дрібні партії та надмірну великі надходження.

Поставки від кількох постачальників можуть суттєво різнитися за обсягом і величиною інтервалів між окремими партіями, що залежить від різних причин – особливостей транспортування періодичності випуску тих чи

тих матеріальних цінностей постачальниками, умов конкретних договорів на постачання тощо. У такому разі середній інтервал між поставками розраховується як середньозважена величина. Для її визначення обсяг кожної поставки сировини і матеріалів множать на інтервал у днях до наступної поставки і суму одержаних добуток ділять на загальний обсяг поставки, узятий для розрахунків середньозваженого інтервалу.

Розрахунок інтервалу між поставками методом середньозваженої величини в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” проаналізуємо за допомогою табл. 3.2.

Таблиця 3.2

**Розрахунок середньозваженого інтервалу поставки в ТОВ
„Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”**

Дата надходження матеріалів від постачальника	Обсяг поставки	Інтервал у днях до наступної поставки	Похідні числа (гр.2*гр.3)	Пояснення причин виключення поставок із розрахунків
1	2	3	4	5
08.01	280	3	840	
16.01	310	6	1860	
22.01	250	3	750	
25.01	270	4	1080	
29.01	200	1	200	
30.01	180	3	540	
2.02	270	4	1080	
6.02	290	6	1740	
12.02	300	2	600	
14.02	340	3	1020	
17.02	260	2	520	
19.02	170	1	170	
20.02	170	11	1870	
3.03	260	2	520	
5.03	200	3	600	
8.03	290	3	870	
11.03	280	2	560	
13.03	300	1	300	
14.03	250	3	750	
17.03	220	26	5720	
10.04	240	4	960	
14.04	290	4	1160	
18.04	310	4	1240	

22.04	270	1	270	
23.04	240	3	720	
26.04	290	1	290	

Продовж. табл. 3.2

1	2	3	4	5
27.04	260	10	2600	
7.05	250	3	750	
10.05	290	2	580	
12.05	270	3	810	
15.05	210	2	420	
17.05	180	2	360	
19.05	240	4	960	
23.05	260	23	5980	
16.06	240	2	480	
18.06	210	3	630	
21.06	230	3	690	
24.06	270	2	540	
26.06	280	2	560	
28.06	200	2	400	
30.06	170	3	510	
4.07	120	7	840	Одноразова дрібна поставка
11.07	230	4	920	
15.07	170	4	680	
19.07	180	11	1980	
1.09-30.09	9150	14	128100	
1.10-30.10	9150	5	45750	Випадкове надміру велике надходження
5.011	300	4	1200	
9.11	260	4	1040	
13.11	250	4	1000	
17.11	280	2	560	
19.11	290	3	870	
22.11	290	3	870	
25.11	280	2	560	
27.11	320	7	2240	
30.11	220	1	220	
2.12	270	3	810	
5.12	280	2	560	
7.12	240	1	240	
8.12	260	4	1040	
12.12	280	3	840	
15.12	260	1	260	
16.12	250	3	750	
19.12	260	19	4940	

Усього	33880	238770
--------	-------	--------

У розрахунок береться $33880 - 9270 = 24610$. Середньозважений інтервал дорівнює 10 днів ($238770 : 24610$). Норма оборотних коштів на поточний запас визначається як 50% від середньозваженого інтервалу, тобто становить 5 днів.

Гарантійний (страховий) запас створюється з метою запобігання наслідкам можливих перебоїв у постачанні; порушення умов постачання або затримка вантажу в дорозі; зміна постачальником строків відвантаження в межах, що допускаються особливими умовами постачання чи договором.

Норма оборотних активів на страховий запас встановлюється, як правило, в межах 50% поточного запасу. Для матеріалів, що надходять зі складів постачальників і збутових організацій з доставкою автотранспортом, страхового запасу здебільшого не передбачається.

До виробничих запасів входять також допоміжні матеріали, паливо, тара, запасні частини, й малоцінні швидкозношувані предмети, які беруть участь у створенні нової вартості і теж потребують визначення оптимальної потреби в них.

Норматив оборотних коштів щодо допоміжних матеріалів розраховується множенням норм на величину одноденного їх витрачання за кошторисом витрат на виробництво.

Норми за видами і групами допоміжних матеріалів розраховується у такому самому порядку, як і для основних матеріалів

Норматив оборотних коштів на паливо встановлюється для всіх видів палива (крім газу), що використовується як для технологічних цілей, так і для господарських потреб виробництва. Величина нормативу оборотних коштів на цю статтю визначається за методом, аналогічним методу розрахунку нормативу оборотних коштів на основні матеріали.

Розраховуючи одноденне витрачання за статтею „Паливо”, із кошторису витрат на виробництво необхідно виключити вартість газового палива у непромислових господарствах, якщо ці витрати не були враховані в кошторисі

витрат на основне виробництво. Розрахунок нормативу оборотних активів на паливо наведено в табл. 3.3.

Норматив на запасні частини для ремонтів машин, устаткування і транспортних засобів визначається з урахуванням їхньої вартості за початковою оцінкою і норми оборотних коштів.

Таблиця 3.3

**Розрахунок нормативу оборотних активів на паливо в ТОВ
„Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”**

Показники, що використовуються при розрахунку нормативу	Сума
1. Одноденне витрачання палива, тис. грн	0,25
2. Норма поточного запасу, дні	1
3. Норма страхового запасу, дні	-
4. Норматив оборотних активів на паливо, тис. грн	0,25

В ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” розраховану норму оборотних коштів беруть за основу розрахунку нормативу оборотних коштів на запасні частини на плановий рік. Ця норма може користуватися з урахуванням продовження строків міжремонтних періодів у запланованому році. Норматив оборотних коштів на запасні частини в плановому році визначається множенням середньорічної вартості виробничого, силового обладнання і транспортних засобів, передбачених планом, на скориговану норму оборотних коштів на запасні частини. Розрахунок нормативу оборотних активів на запчастини наведено в табл. 3.4.

Таблиця 3.4

**Розрахунок нормативу оборотних активів на запчастини в ТОВ
„Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”**

Показники, що використовуються при розрахунку нормативу	Сума
1. Строки поставок запчастин, дні	1
2. Час використання запчастин для ремонту, дні	1
3. Одноденний оборот запчастин, тис. грн	0,27
4. Норма запасу, дні	2
5. Норматив на запчастини, тис. грн	0,54

Норматив для малоцінних та швидкозношуваних предметів залежить від

складу цієї статті. Малоцінні та швидкозношувані предмети служать, як правило, менше одного року і, беручи участь у процесі виробництва, не є предметами праці. Свою вартість на вартість готової продукції вони переносять неповністю, а частинами.

В ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” норматив оборотних коштів для малоцінних та швидкозношуваних предметів визначається окремо для кожної групи незалежно від характеру їх використання у виробництві: малоцінний і швидкозношуваний інвентар; спеціальний одяг і спеціальне взуття; спеціальний інструмент і спеціальні пристосування; змінне обладнання; виробнича тара.

Потреба в оборотних коштах для кожної групи розраховується для створення запасів на складі та в експлуатації. У зв'язку з тим, що вартість малоцінних і швидкозношуваних предметів, які знаходяться в експлуатації, відображається в обліку за мінусом зносу, то, визначаючи норматив, беруть у рахунок 50 % їхньої повної вартості. Решта вартості списується на собівартість продукції під час передачі зі складу в експлуатацію. Для визначення нормативу оборотних коштів на складі малоцінні та швидкозношувані предмети враховуються за їхньою повною вартістю.

До готової продукції в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” відносять вироби, завершені виробництвом, прийняті технічним контролем підприємства і задані на склад або прийняті замовником, відповідно до затвердженого порядку приймання продукції.

Обсяги готової продукції на складі в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” мають бути оптимальними щодо тривалості виробничого циклу, умов реалізації і порядку її оплати.

Норма запасу готової оборотних коштів для готової продукції обчислюється в днях і включає такі елементи: час на комплектування виробів для поставки, упаковку продукції, час на оформлення і здачу платіжних документів у банк.

Норматив оборотних коштів для готової продукції (Н) визначається як

91

добуток норми оборотних коштів у днях і одноденного випуску продукції в плановому році за виробничою собівартістю:

$$H = 3 * P ,$$

(3.1)

де 3 – одноденний випуск продукції в 4- му кварталі планового року за виробничою собівартістю (грн);

P – норма запасу оборотних коштів для готової продукції (днів).

Розрахунок нормативу оборотних активів на готову продукцію в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” наведено в табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Розрахунок нормативу оборотних активів на готову продукцію в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”

Показники, що використовуються при розрахунку нормативу	Сума
1. Час комплектування продукції до розмірів партії, дні	3
2. Час зберігання продукції на складі, дні	10
3. Час транспортування продукції, дні	-
4. Час на підготовку продукції до відвантаження, включаючи сортування і пакування, дні	1
5. Строки виписки рахунків та час зарахування сум на рахунок підприємства, дні	10
6. Випуск товарної продукції за виробничою собівартістю, тис. грн.	1833,5
7. Норматив оборотних активів на готову продукцію на складі, тис. грн.	285,2
8. Норматив оборотних активів по відвантаженій готовій продукції тис. грн.	203,7

Сукупний норматив оборотних коштів підприємства на плановий рік визначається підсумовуванням нормативів за кожною статтею нормованих оборотних коштів.

Отже, провівши розрахунок сукупного нормативу оборотних активів в цілому по ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод”, який становить 7060,4 тис. грн., ми визначили загальну потребу господарюючого суб'єкта в оборотних активах, що є на 1800 грн. меншою ніж

фактично наявний середньорічний залишок оборотних активів на підприємстві. В підсумок зазначимо, що мінімально допустимий обсяг оборотних активів на підприємстві, визначена вище, що забезпечується нормуванням, сприяє зміцненню платіжно-розрахункової дисципліни, створює економічні передумови безперервного виробництва і реалізації продукції, стійкого фінансового стану.

Управління оборотними активами становить найбільшу частину операцій фінансового менеджменту підприємства. Це пов'язано з великою кількістю елементів його внутрішнього матеріально-речового та фінансового складу, що вимагає індивідуалізації управління; високою динамікою трансформації його видів; пріоритетною роллю в забезпеченні платоспроможності, рентабельності та інших цільових результатів операційної діяльності підприємства.

Система управління оборотними активами представляє собою частину загальної фінансової стратегії підприємства, що полягає у формуванні необхідного обсягу і складу оборотних активів, раціоналізації й оптимізації структури джерел їх фінансування. При цьому, процес управління оборотними активами підприємства узагальнюється в сукупності взаємопов'язаних етапів (рис. 3.2).

Рис. 3.2. Зміст основних етапів процесу управління оборотними активами

Аналізуючи наведений рисунок слід зазначити, що невід'ємними складовими управління оборотними активами є їх якісна оцінка, що реалізується на перших чотирьох етапах. Так, на першому етапі аналізу розглядається динаміка загального обсягу оборотних активів підприємства; темпи зміни середньої їх суми в зіставленні з темпами зміни обсягу реалізації продукції і середньої суми всіх активів; динаміка питомої ваги оборотних активів у загальній сумі активів підприємства.

На другому етапі оцінки, розглядається динаміка складу оборотних активів підприємства в розрізі основних їх видів: запасів сировини, матеріалів і напівфабрикатів; запасів готової продукції; дебіторської заборгованості; залишків грошових активів. Одночасно, на даному етапі аналізу розраховуються та вивчаються темпи зміни суми кожного із цих видів

оборотних активів у зіставленні з темпами зміни обсягу виробництва й реалізації продукції; розглядається динаміка питомої ваги основних видів оборотних активів у загальній їх сумі.

Третій етап оцінки оборотних активів передбачає вивчення оборотності окремих видів оборотних активів у загальній їх сумі з коефіцієнта оборотності та періоду обороту оборотних активів. На даному етапі аналізу встановлюється загальна тривалість і структура операційного, виробничого й фінансового циклів підприємства; досліджуються основні фактори, що впливають на тривалість цих циклів.

Нарешті четвертий етап являє собою оцінку досягнутого рівня рентабельності оборотних активів та дослідження факторів, що її формують.

Одночасно слід зауважити, що невід'ємною складовою ефективною політики управління оборотними активами є визначення їх оптимальної величини, розробку варіантів фінансування та забезпечення підвищення ефективності використання.

Оптимальна величина оборотних коштів повинна з однієї сторони забезпечувати безперебійне ефективне функціонування підприємства, з іншої – мінімізувати наявність недіючих поточних активів.

Потреба в оборотних активах визначається шляхом їх нормування, що передбачає встановлення оптимальної величини оборотних активів, необхідних для організації і здійснення нормальної господарської діяльності підприємства.

Значення нормування оборотних активів полягає у визначенні нормативу оборотних коштів забезпечуючи при цьому безперервність і безперебійність процесу виробництва, дає змогу ефективно використовувати оборотні активи на підприємстві. Обґрунтовані нормативи оборотних активів сприяють зміцненню режиму економії, мінімізації ризику підприємницької діяльності.

Узагальнення наукових пошуків та аналіз чинного нормативно-методичного забезпечення дає підстави виділити наступні методи нормування оборотних активів:

– прями́й метод - має за основу розрахунок нормативів потреби в оборотних коштах і полягає в тому, що спочатку визначається розмір авансування оборотних коштів у кожний елемент, потім їхнім підсумовуванням визначається загальна сума нормативу;

– аналітичний (дослідно-статистичний) метод - базується на здійсненні розрахунків з урахуванням середніх фактичних залишків та змін обсягів виробництва. При цьому здійснюється коригування з урахуванням зайвих і непотрібних запасів, неліквідів, які, можливо, мали місце в попередньому періоді;

– коефіцієнтний метод - дає змогу здійснити розрахунок потреби в оборотних активах з урахуванням тенденцій і співвідношень у змінах обсягу виробництва та окремих видів запасів і затрат;

– метод суми строків оборотності – пов'язаний з поняттями операційного й фінансового циклів. Ціль методу «строків оборотності» - визначити потреби, що генеруються операційним циклом. Ці потреби вимірюються в днях і у відсотках до обсягу продажів.

Узагальнюючи механізм використання зазначених методів нормування, слід наголосити на тому, що на практиці найбільш доцільне застосування методу прямого рахунка, перевагою якого є вірогідність, що дозволяє зробити найбільш точні розрахунки частинного і сукупного нормативів. До частинного відносяться нормативи оборотних коштів у виробничих запасах: сировини, основних і допоміжних матеріалів, напівфабрикатів, комплектуючих виробів, палива, тари, запасних частин; у витратах майбутніх періодів; готових виробів.

Не менш важливим аспектом в політиці управління оборотними активами є формування раціональної структури джерел їх фінансування. Якщо для фінансування постійної частини оборотних активів використовуються власні засоби, то для покриття частини варіюючих активів доцільно застосовувати механізм короткострокового кредитування, види і форми якого залежать від руху оборотного капіталу підприємства і тривалості операційного циклу.

Підсумовуючи вищесказане слід акцентувати увагу на позитивних наслідках впровадження ефективної політики управління оборотними активами, якими за умови якісного втіленні всіх згаданих етапів, мають стати:

- забезпечення безперебійної роботи підприємства;
- зниження обсягів вільних поточних активів, і, як наслідок, зниження витрат на їх фінансування;
- прискорення обороту оборотних активів
- максимізація прибутку підприємства при збереженні ліквідності тощо.

3.2. Фінансове управління як напрям підвищення ефективності використання необоротних активів

Одним із важливих інструментів управління необоротними активами є оптимізація загального обсягу та складу необоротних активів підприємства. Така оптимізація відбувається з урахуванням прихованих в процесі аналізу ймовірних резервів збільшення виробничого використання необоротних активів у майбутньому періоді. До числа основних з таких резервів відносяться: збільшення виробничого використання необоротних активів у часі (за рахунок приросту коефіцієнтів змінності та неперервності їх роботи) і збільшення виробничого використання необоротних активів за міцністю (за рахунок росту виробництва окремих їх видів у межах передбачуваної технічної міцності). В процесі оптимізації загального обсягу необоротних активів з їх складу виключаються ті їх види, які не беруть участь у виробничому процесі за різними причинами.

Принципова формула для визначення необхідного обсягу необоротних активів підприємства в майбутньому періоді має наступний вигляд:

$$ЗП_{на} = (НА_{кін} - НА_{нп}) \times (1 + \Delta KB_{ч}) \times (1 + \Delta KB_{п}) \times (1 + \Delta OP)$$

, (3.1)

де $ZP_{на}$ - загальна потреба підприємства необхідних активів у майбутньому періоді;

$HA_{кін}$ - вартість використаних підприємством необоротних активів на кінець звітного періоду;

$HA_{нп}$ - вартість необоротних активів підприємства, які не приймають безпосередню участь у виробничому процесі на кінець звітного періоду;

$\Delta KB_{ч}$ - запланований приріст коефіцієнта використання необоротних активів у часі;

$\Delta KB_{п}$ - запланований приріст коефіцієнта використання необоротних активів за міцністю;

ΔOP - запланований темп приросту обсягу реалізації продукції, виражений десятковим дробом.

Припустимо, нехай: запланований приріст коефіцієнта використання необоротних активів у часі дорівнює 1,1; запланований приріст коефіцієнта використання необоротних активів за міцністю дорівнює 1,1; запланований темп приросту обсягу реалізації продукції дорівнює 1,15. Отже, для ефективної діяльності господарства на наступний період потрібно мати необоротних активів, зокрема основних засобів у сумі 26637 тис. грн.

Важливим напрямом удосконалення управління необоротними активами є оптимізація джерел їх фінансування. Фінансування оновлення необоротних активів підприємства здійснюється за такими двома варіантами: використання власного капіталу підприємства; змішане фінансування за рахунок власного і позикового капіталу.

При виборі варіантів фінансування необоротних активів підприємства враховуються нижченаведені основні фактори:

- визначається достатність власних фінансових ресурсів для оновлення необоротних активів і забезпечення економічного розвитку підприємства в майбутньому періоді;

- розраховується вартість довгострокового фінансового кредиту в порівнянні з прибутком, що генерується оновлюваними видами необоротних активів;

- вивчається досягнуте співвідношення використання власного і позикового капіталу, що визначає рівень фінансової стійкості підприємства;

- оцінюється доступність довгострокового фінансового кредиту для підприємства.

Запропоновано деталізовану технологію проведення політики фінансування, у межах якої виділені як окремі етапи, так і послідовність дій на кожному етапі.

Перший етап полягає у визначенні потреби фінансування необоротних активів. Послідовність дій на цьому етапі виглядає наступним чином, а саме, визначення потреб фінансування складається з основних фондів; нематеріальних активів; інших необоротних активів; загальної суми необоротних активів.

Другий етап пов'язаний з вибором джерел фінансування. На цьому етапі важливе місце відводиться класифікації джерел фінансування. Теоретичне дослідження питання класифікації джерел фінансування виявило, що жоден із дослідників не охоплює у своїх роботах усі існуючі класифікаційні ознаки. Тому, систематизуючи виявлені ознаки класифікації, наведемо узагальнену номенклатуру класифікаційних ознак джерел фінансування необоротних активів підприємства за відношенням власності до джерел фінансування; місцем формування; видами власності; рівнями власників; ступенем централізації; терміном використання; рівнем ризику; об'єктами фінансування; цілями фінансування.

Останнім часом багатьма економістами висловлюється думка про необхідність поєднання одразу декількох класифікаційних ознак джерел

фінансування. Зокрема відзначається, що в існуючих класифікаціях немає чіткості, існують не до кінця визначені можливості джерел на рівнях економічної ієрархії (макро- та мікрорівнях), суттєва відмінність складу та практики формування фінансових ресурсів для здійснення інвестицій на макрорівні від формування аналогічних джерел на рівні підприємства. З метою вирішення таких протиріч пропонується зіставляти джерела фінансування за рівнями власників, поділяючи, у свою чергу, джерела на макрорівні за місцем формування, а на мікрорівні – за відношенням власності до джерел фінансування. Пропонується розробити певний ієрархічний багаторівневий механізм поєднання декількох класифікаційних ознак у контексті політики фінансування. Із цією метою виділимо класифікаційні ознаки джерел фінансування, які найбільш відповідають цілям політики фінансування необоротних активів. Такі ознаки, мають бути: за місцем формування; відношенням власності до джерел фінансування; рівнем ризику; об'єктами фінансування.

Під час вибору саме цих класифікаційних ознак слід виходити з наступних міркувань, що класифікація:

- за першими двома ознаками є вихідною з точки зору формування джерел фінансування, що відповідає цілям політики фінансування взагалі;
- за рівнем ризику необхідна для забезпечення фінансової стійкості підприємства, що є критерієм ефективності політики фінансування;
- за об'єктами фінансування, зокрема за складовими необоротних активів, визначає спрямованість політики фінансування саме цих активів.

Таким чином, наведені класифікаційні ознаки становлять основне ядро класифікації джерел фінансування, що найбільш повно відповідають концепції політики фінансування необоротних активів.

Пропонується розглядати класифікаційні ознаки відповідно до їхньої ієрархічної підпорядкованості, у межах якої існує чотири рівні. На кожному з них відбуватиметься перерозподіл джерел фінансування відповідно до визначеної класифікаційної ознаки. При цьому цей перерозподіл по суті

являтиме собою послідовний процес пошуку та відбору джерел фінансування необоротних активів.

Зазначена ієрархія класифікаційних ознак джерел фінансування дозволяє вирішити певні завдання, які належать до змісту політики фінансування, а саме: від завдання з'ясувати взяти необхідні кошти, до з'ясування, які джерела на які необоротні активи варто спрямувати. При цьому слід наголосити, що на цьому етапі політика фінансування здійснюється безпосередньо після визначення потреби в обсязі фінансування необоротних активів, на основі якої і здійснюється пошук необхідних коштів (рис. 3.3).

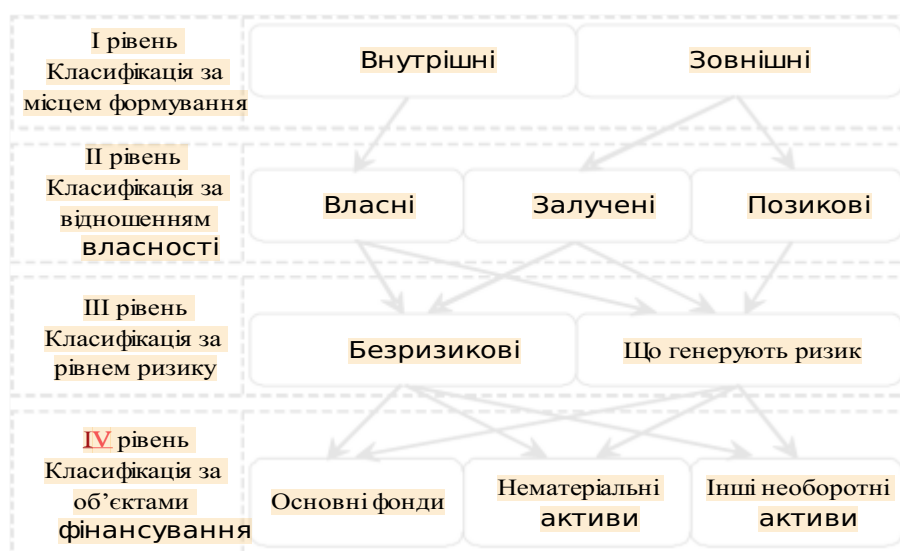

Рис. 3.3. Ієрархічна підпорядкованість класифікаційних ознак джерел фінансування необоротних активів у контексті політики їхнього фінансування

Перший рівень ієрархії дозволяє на основі визначеної необхідної суми інвестиційних ресурсів з'ясувати розмір коштів, який потрібно залучити ззовні, тобто з-за меж підприємства.

Мобілізація внутрішніх резервів, насамперед прибутку та амортизаційних відрахувань, дозволяє визначити обсяг внутрішніх джерел фінансування підприємства.

Визначивши обсяг внутрішніх джерел, розраховується необхідний обсяг зовнішніх джерел фінансування, шляхом вирахування із загальної суми потреби фінансування необоротних активів суми внутрішніх джерел.

Перейшовши на другий рівень ієрархії, можна зробити більш поглиблений розподіл джерел фінансування, а саме: визначити власні, залучені та позикові кошти. За таким розподілом фактично відбувається розділ зовнішніх джерел на ті, використання яких здійснюється на умовах терміновості, зворотності, платності та які відповідно відображаються в балансі підприємства в довгостроковому та короткостроковому капіталі, тобто на позичені, та на ті, які відображаються в балансі у статутному капіталі підприємства, але залучаються ззовні, тобто на залучені. Власні відповідають внутрішнім джерелам фінансування, та відповідно знаходять своє відображення у статутному капіталі балансу. Таким чином, другий рівень по суті дозволяє конкретизувати шляхи отримання підприємством зовнішнього фінансування.

Третій рівень, на основі попередньої класифікації, дозволяє визначити джерела, використання яких несе для діяльності підприємства допустимий рівень ризику, та ті, що несуть певні ризики діяльності підприємства, які потрібно враховувати для стабільної у фінансовому плані діяльності.

Четвертий рівень дозволяє, враховуючи визначений ступень ризику, перерозподілити джерела, виходячи із доцільності фінансування конкретних об'єктів фінансування за рахунок того чи іншого джерела фінансування. Виділення як об'єкти фінансування необоротних активів в окремі групи основних засобів пояснюється тим, що саме ця група становить найбільшу частку у складі необоротних активів підприємства та забезпечують здійснення ними господарсько-технологічних процесів. Наведена ієрархія класифікації джерел фінансування в контексті політики фінансування необоротних активів не є чітко фіксованою та вичерпною. Об'єктивна необхідність запровадження кредитних відносин в аграрній сфері, яка пов'язана з особливостями сільськогосподарського виробництва, нерівномірністю руху оборотних засобів підприємств, значними відхиленнями потреби в них від фактичної наявності.

102

Тому всі аграрні формування, незалежно від форм власності та способу виробництва, у процесі господарської діяльності змушені залучати кредитні кошти. Перш ніж брати кредит підприємство має визначити, чи корисне буде для нього залучення позикових коштів. Для цього варто розрахувати два показники:

1) економічну рентабельність сукупного капіталу (ЕРСК), яка показує, скільки прибутку підприємство одержує на одиницю своїх активів:

$$\text{ЕРСК} = \text{ВП/СВА}, \quad (3.2)$$

2) середньозважену ціну позикових ресурсів (ЦПР), яка показує середній відсоток, що сплачує підприємство за користування позиковими коштами:

$$\text{ЦПР} = \sum K_{\text{пк } i} \times \text{ПК/К}_{\text{п}}, \quad (3.3)$$

Якщо $\text{ЕРСК} > \text{ЦПР}$, користування кредитними коштами призводить до зростання економічного потенціалу підприємства, в іншому разі залучення кредиту небажане, оскільки може порушити фінансову рівновагу підприємства і призвести до банкрутства. Такий ефект називають ефектом «кйика», в результаті якого відбувається «спалювання» власного капіталу.

Раціональна позичкова політика може дати підприємству несподіваний ефект «фінансового важеля», який полягає в додатковому зростанні рентабельності власних засобів за рахунок використання кредиту, незважаючи на платність останнього. Щоб з'ясувати, на скільки відсотків зросте прибутковість власного капіталу за рахунок залучення позикових коштів в оборот підприємства, розраховують ефект «фінансового важеля» за формулою (3.4)

$$\text{ЕФЛ} = (1 - C_{\text{пп}}) \times (\text{КВР}_{\text{а}} - \text{П}_{\text{с}}) \times (\text{ПК/ВК})$$

$$, \quad (3.4)$$

де $C_{\text{пп}}$ – ставка податку на прибуток;

KBP_a – коефіцієнт валової рентабельності активів;

P_c – процентна ставка за кредит;

PK – залучений капітал;

BK – власний капітал.

Різницю між економічною рентабельністю сукупного капіталу і ціною позикових ресурсів називають диференціалом фінансового важеля:

$$ДФВ = EPCK - ЦПР, \quad (3.5)$$

Плеце важеля характеризує його дії. Величину його визначають співвідношенням між позиковими і власними коштами:

$$ПФВ = \frac{PK}{BK}, \quad (3.6)$$

де PK – позиковий капітал;

BK – власний капітал.

Розрахунок фінансового важеля в динаміці по роках засвідчив про збільшення частини позикових коштів у власних коштах. Розрахувавши всі елементи формули (3.7), можна прийти до такого вигляду:

$$EФВ = (1 - C_{\text{гмд}}) \cdot ДФВ \cdot ПФВ, \quad (3.7)$$

В процесі оптимізації загального обсягу необоротних активів з їх складу виключаються ті їх види, які не беруть участь у виробничому процесі за різними причинами. Оптимізація джерел формування необоротних активів відбувається з урахуванням прихованих в процесі аналізу ймовірних резервів збільшення виробничого використання необоротних активів у майбутньому періоді. До числа основних з таких резервів відносяться: збільшення виробничого використання необоротних активів у часі (за рахунок приросту коефіцієнтів змінності та неперервності їх роботи) і збільшення виробничого

ВИКОРИСТАННЯ необоротних активів за міцністю (за рахунок росту виробництва окремих їх видів у межах передбачуваної технічної міцності).

ВИСНОВКИ

За результатами проведеного в роботі дослідження отримано ряд результатів практичного і теоретичного характеру, зміст яких полягає в наступному:

1. Активи являють собою ресурси, які перебувають у розпорядженні підприємства і використання яких веде до збільшення економічних вигод у майбутньому. До них відносять усі існуючі матеріальні цінності, нематеріальні активи та кошти, що належать підприємству на певну дату. Активи класифікуються за багатьма знаками. Основними напрямками класифікації активів є: за характером участі у господарському процесі; за формами функціонування; за функціональною роллю у процесі відтворення; за ступенем ліквідності.

2. У фінансовій практиці активи підприємства поділяються на оборотні та необоротні. Оборотні активи являють собою частину майна підприємства, яка втілена в матеріально-виробничих запасах, не закінчених розрахунках, залишках грошових коштів і фінансових вкладеннях. Необоротні активи являють собою частину майна підприємства, яка багаторазово бере участь у процесі господарської діяльності і переносить свою вартість на готову продукцію шляхом нарахування амортизаційних відрахувань.

3. Оцінка джерел формування капіталу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод”, на матеріалах якого виконувались дослідження свідчить про збільшення загальної величини капіталу підприємства за період 2020 – 2021 років на 1049 тис. грн, або на 6,2 %. За період наступних 2021 – 2022 рр. негативне значення власного капіталу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” продовжувало зростати, і обсяг такого приросту становив вже 2211 тис. грн, або – 22,3%. Одночасно зобов'язання підприємства зросли аж на 23798 тис. грн, забезпечивши цим самим загальний приріс пасивів підприємства на 21767 тис. грн, або більше ніж в два рази.

4. Здійснені дослідження свідчать про дуже низький рівень фінансової стійкості підприємства за показниками структури джерел формування капіталу. Так, фактичне значення коефіцієнта автономії вказує на те, що на в 2020 – 2022 рр. власного капітал підприємства мав від’ємне значення через наявність значного обсягу непокритих збитків. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу відповідно хоча й зменшився з 1,310 до 1,305, хоча в 2021 р. мав значення 1,550 і свідчить про те, що у 2020 – 2022 рр. рівень залежності від кредиторів був виключним.

5. Аналіз ліквідності балансу ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” показав, що протягом 2020 – 2022 рр. на підприємстві спостерігається нестача високоліквідних платіжних засобів та низьколіквідних активів для покриття найбільш термінових та довгострокових зобов’язань. При цьому за досліджуваний період, відсутніми були короткострокові зобов’язання. В цілому по трьох групах активів в досліджуваному періоді загальні обсяги активів не покривали наявних зобов’язань.

6. Аналіз фінансових результатів діяльності підприємства дає підстави зробити висновок, що у 2022 р. порівняно з 2020 р. дохід від реалізації продукції та чистий дохід збільшилися на 8059 тис. грн та 6716 тис. грн відповідно. Таке зростання чистого доходу порівняно зі збільшенням собівартості виробництва - на 2429 тис. грн обумовило той факт, що в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за валовий збиток підприємства за 2020 р. в розмірі 2984 тис. грн перетворився в 2022 р. на валовий прибуток в розмірі 1303 тис. грн. Даний факт, а також стабільна наявність операційних, фінансових і інвестиційних витрат обумовили збитковість як операційної, так і загалом звичайної діяльності підприємства.

7. Загальна оцінка необоротних та оборотних активів підприємства, тобто його майнового стану свідчить, що за період 2020 – 2021 років загальна вартість майна ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” збільшилась на 1049 тис. грн, або на 6,2 %. Дане зростання забезпечило одночасне збільшення вартості оборотних активів на 629 тис. грн (24,1 %) та

необоротних активів - на 409 тис. грн, а також поява витрат майбутніх періодів в розмірі 11 тис. грн. За наступні два роки майно ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” вже збільшилось на 21317 тис. грн, або на 120,5 %. Причому, якщо вартість необоротних активів збільшилась – лише на 8457 тис. грн, або на 57,1 %, в той час як розмір оборотних активів збільшився аж на 13315 тис. грн., або більше ніж в п’ять раз, що й обумовило загальне зростання майнового потенціалу підприємства.

9. Оцінка складу, структури та динаміки активів дає підстави говорити про різні підходи до поділу активів підприємства. Зокрема, за характером обороту активи ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” групуються на необоротні та оборотні. Причому, за досліджуваний період, домінуюча роль збереглася за необоротними активами.

Необоротні активи прийнято поділяти за формою на матеріальні та нематеріальні. В ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” за досліджуваний період 2020 – 2022 рр. наявні лише необоротні активи в матеріальній формі. В свою чергу, за формою оборотні активи в основному представлені у розрахунковій і грошовій формах, тоді коли на долю оборотних активів у матеріальному вигляді припадало від 8,4 % у 2022 р. до 31,8 % у 2021 р. Стосовно джерел формування оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод”, слід вказати на наявність за досліджуваний період виключно залучених джерел формування оборотних активів.

10. Дослідження функціонального складу необоротних активів передбачає вивчення складу наявних їх елементів, результати якого доводять факт домінування в складі необоротних активів саме основних засобів. Так, в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” за 2020 – 2022 рр. обсяг основних засобів зменшився на 830 тис. грн, або на 6,0 %.

11. Результати оцінки рівня забезпеченості ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбикормовий завод” основними засобами за останні три роки вказують на не стабільні зміни рівня фондоозброєності та фондомісткості. Такі

тенденції пояснюється одночасним збільшенням середньорічної вартості основних засобів, зменшенням кількості найманих працівників та збільшенням вартості виробленої підприємством продукції і за 2020 – 2021 рр. і навпаки зменшенням вартості основних засобів разом із зростанням чисельності працівників підприємства за 2021 – 2022 рр.

12. Обсяги сформованих за рахунок власних та залучених джерел оборотних активів ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за досліджуваний період 2020 – 2022 рр. зросли на 13944 тис. грн, або на в 6,3 раз. Дане збільшення оборотних активів обумовлене в першу чергу зростанням обсягів дебіторської заборгованості за виданими авансами, сукупна величина якої на кінець 2022 р. становила 8870 тис. грн, коли в 2020 р. вона взагалі була відсутня. Одночасно значним є зростання обсягів дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги та інших оборотних активів відповідно на 3101 та 2358 тис. грн. Крім того зменшення ж за останні три роки зазнали інша поточна заборгованість та дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом.

13. Аналіз свідчить про рівня зростання ефективності використання основних засобів за динамікою показника фондовіддачі в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” за період 2020 – 2021 рр. Так її (фондовіддачі) значення зросло у 2021 році порівняно з 2020 роком на 0,15 пункти, тобто на кінець 2021 року підприємство на 1 гривню авансованих уї виробничий процес основних засобів виробляло власної продукції на 36 копійок. За наступні два роки загальна вартість виробленої підприємством продукції зросла на 5939 тис. грн, тоді як середньорічна вартість основних засобів (за залишковою вартістю) зменшилась – на 415 тис. грн. Це обумовило значне покращення рівня фондовіддачі за період 2021 – 2022 рр. – на 0,46 пунктів.

14. Аналіз ефективності використання оборотних активів в ТОВ „Сільськогосподарське підприємство комбікормовий завод” підтверджує факт практично різних темпів зміни чистого доходу від реалізації власної продукції

(товарів, робіт, послуг) і середньорічної вартості оборотних активів. Такі зміни обумовили взаємопов'язані тенденції зміни коефіцієнтів обертання та завантаження оборотних активів. Так, за 2020 – 2021 рр. коефіцієнт обертання оборотних активів зріс на 0,895, а за наступні два роки навпаки знизився на 0,479. Тенденція зміни коефіцієнта завантаження за досліджуваний період була протилежною.

15. Здійснені дослідження дають підстави висунути ряд пропозицій щодо підвищення ефективності використання активів підприємства:

1) своєчасне й ефективне оновлення необоротних активів шляхом придбання нових основних засобів у власність підприємства або на умовах оренди (лізингу);

2) прискорення оборотності оборотних активів за рахунок раціональної організації роботи з матеріально-технічного забезпечення; скорочення періоду зберігання; недопущення утворення залежаних або непотрібних запасів; вивчення платоспроможності покупців і використання заходів зі стягнення дебіторської заборгованості; скорочення строків оборотності на всіх фазах обігу засобів;

3) визначення найбільш оптимальних джерел фінансування оборотних активів для формування необхідного їх обсягу, що забезпечує запланований обсяг виробництва та реалізації продукції, необхідний рівень рентабельності оборотних активів та платоспроможності підприємства;

4) зменшення ризику виникнення безнадійної дебіторської заборгованості та неповернення боргів; страхування дебіторами кредитів, наданих на тривалий період; формування системи штрафних санкцій за прострочення виконання зобов'язань (пеня, штрафи, неустойки) тощо.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Аналіз вигід і витрат : практичний посібник. / пер. з англ. С. Соколик; наук. ред. пер. О. Кілієвич. Київ : Основи, 2020. 175 с.
2. Андрійчук В. Г. Фонди не зношуються, зношуються засоби праці. *Голос України*. 2019. № 6. С.3.
3. Аранчій В. І. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : ВД „Професіонал”, 2015. 400 с.
4. Асмолова Г. Механізм регулювання відтворення основних засобів підприємств. *ЕКОНОМІСТ*. 2019. № 7. С. 24-27.
5. Бабич Л. М. Формування оптимальної структури оборотних коштів підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 10. С. 12-23.
6. Бикова Г. Податкова соціальна пільга: порядок застосування. *Дебет Кредит*. 2022. № 12. С. 58-63.
7. Бандурка О. М. Фінансова діяльність підприємства : підручник. Київ : Либідь, 2012. 384 с.
8. Басюк Т. П. Реструктуризація дебіторської заборгованості підприємства. *Фінанси України*. 2019. № 12. С. 115-123.
9. Біла О. Г. Робочий капітал – передумова поточної ліквідності підприємств. *Фінанси України*. 2008. № 10. С. 56-61.
10. Бланк І. А. Управління формуванням капіталу. Київ : Ельга, 2019. 508 с.
11. Бланк І. А. Фінансовий менеджмент. Київ : НІКА, 2020. 268 с.
12. Болух М. А. Економічний аналіз : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2011. 540 с.
13. Брігхем Є.Ф. Основи фінансового менеджменту. Київ : Молодь, 2017. 1000 с.
14. Буряк П. Ю. Фінансово – економічний аналіз : підручник. Київ : ВД „Професіонал”, 2014. 528 с.
15. Василик О. Д. Теорія фінансів : підручник. Київ : КІОС, 2021. 416 с.

16. Великодна А. Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів на підприємстві. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2019. № 4. С. 262-266.
17. Власова Н. О. Ефективність політики фінансування необоротних активів підприємств : монографія. Харків : Харк. держ. ун-т харчування та торгівлі, 2018. 267 с.
18. Власюк Г. В. Шляхи вдосконалення основних засобів. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2020. № 4. С. 32-36.
19. Гандзюк М. П. Основи охорони праці. Київ : Каравела, 2013. 408 с.
20. Городянська Л. В. Відтворення основних засобів на підприємствах України: теорія і практика обліку і аналізу : монографія. Київ : КНЕУ, 2018. 224 с.
21. Гурева Я. В. Обігові кошти та резерви підвищення ефективності їх використання. *Актуальні проблеми економіки*. 2019. № 10. С. 72-75.
22. Економічний аналіз : практикум. Київ : Центр навч. літератури, 2015. 432 с.
23. Заверуха Н. М. Основи екології : навч. посіб. Київ : Каравела, 2016. 368 с.
24. Захарін С. Інвестиційне забезпечення відтворення основних засобів. *Економіка України*. 2010. № 5. С. 43-51.
25. Зятковський І. В. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Кондор, 2013. 364 с.
26. Кірейцев Г. Г. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2022. 496 с.
27. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Знання, 2022. 295 с.
28. Кононенко О. Основні фонди за новими правилами. *Бухгалтерський тиждень*. 2020. № 37. С. 12 - 17
29. Коробов М. Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств : навч. посіб. Київ : Т-во "Знання", КОО, 2021. 378 с.

30. Крамаренко Г. О. **Фінансовий менеджмент : підручник.** Київ : Центр навчальної літератури, 2016. 520 с.
31. Лахтіонова Л. А. **Фінансовий аналіз суб'єктів господарювання.** Київ : КНЕУ, 2021. 364 с.
32. Левицька Н. **Ефективність використання основних засобів. Податкове планування.** 2021. № 3. С. 45-54.
33. Мазуркевич І. О. **Особливості відтворення основних засобів на підприємствах у ринкових умовах. Формування ринкових відносин в Україні.** 2019. № 4. С. 58-61.
34. Муріна Т. **Шляхи підвищення ефективності використання основних засобів у промисловості.** *Економіка АПК.* 2016. № 9. С. 33 – 38.
35. Огійчук М. Ф. **Амортизаційна політика в сільському господарстві.** *Економіка України.* 2018. № 4. С. 49 – 54.
36. Петровська І. О. **Фінанси (з елементами статистики фінансів) : навч. посіб.** Київ : ЦУЛ, 2022. – 300 с.
37. Подольська В.О. **Фінансовий аналіз : навч. посіб.** Київ : Центр навчальної літератури, 2017. 488 с.
38. Покропивний С. Ф. **Економіка підприємства : підручник.** Київ : КНЕУ, 2000. 528 с.
39. Попович П. Я. **Економічний аналіз діяльності суб'єктів господарювання : підручник.** Тернопіль : Економічна думка, 2021. 454 с.
40. Потійко Ю. А. **Формування оптимального розміщення оборотних активів суб'єктів господарювання.** *Фінанси України.* 2018. №7. С. 80-89.
41. Притуляк Н. М. **Ефективність використання нематеріальних активів.** *Фінанси України.* 2020. №11. С. 41-45.
42. Проданчук М. А. **Концепція амортизаційної політики та її вплив на формування основних засобів.** *Економіка АПК.* 2019. №3. С. 29 - 34.
43. Риндя А. І. **Співвідношення переоцінки основних засобів зі зменшенням їх корисності.** *Податки і бухгалтерський облік.* 2021 № 53. С. 46-51.

44. Романенко М. І. Ефективність використання основних виробничих фондів та розробка пропозицій щодо її поліпшення. *Держава та регіони. Серія: Економіка та підприємництво*. 2017. №3. С. 318-321.
45. Романенко О. Р. Фінанси : підручник. Київ .: ЦУЛ, 2013. 312 с.
46. Рясних Є. Г. Основи фінансового менеджменту : навч. посіб. Київ : Скарби, 2013. 238 с.
47. Семйон В. С. Поняття необоротних активів, їх класифікація та склад. *Вісник Житомирського державного технологічного університету: економічні науки*. 2019. № 3 С. 161-167.
48. Слав'юк Р. А. Фінанси підприємств. Київ : Центр навчальної літератури, 2014. 460 с.
49. Слав'юк Р. А. Структурування власного капіталу підприємств України. *Фінанси підприємств*. 2017. №8. С. 123-131.
50. Таркуцяк А. О. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : Вид-во Європ. ун-ту, 2018. 392 с.
51. Терещенко О. О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання. Київ : КНЕУ, 2013. 554 с.
52. Терещенко О. О. Управління вартістю підприємства в системі фінансового менеджменту. *Фінанси України*. 2017. №3. С. 91-99.
53. Томчук О. Ф. Методика аналізу забезпечення основними засобами селянських (фермерських) господарств. *Економіка АПК*. 2019. № 3. С. 61-66.
54. Тютюнник Ю. М. Фінансовий аналіз бізнесу : навч. посіб. Полтава : „ІнтерГрафіка”, 2004. 288 с.
55. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Частина I. Полтава : ПДАА, 2009. 406 с.
56. Тютюнник Ю.М. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Частина II. Полтава : РВВ ПДАА, 2009. 399 с.
57. Устенкова К. О. Відтворення орендованих основних засобів в аграрних підприємствах України. *Економіка АПК*. 2022. № 2. С. 67-71.
58. Федоров М. І. Охорона праці в галузі (збірник схем). Полтава : ПДАА,

2015. 25 с.

59. Фінансовий менеджмент / за ред. Г. Б. Поляка. Київ : Фінанси, 2017. С. 258.

60. Філімоненков О.С. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : Ельга, Ніка Центр, 2022. 360 с.

61. Фінанси підприємств : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2022. 268 с.

62. Фінанси підприємств : підручник. Київ : КНЕУ, 2018. 546 с.

63. Фінанси сільськогосподарських підприємств / за ред.М. Я. Дем'яненка. Київ : ІАЕ, 2020. 604 с.

64. Фінансовий менеджмент : навч. посіб. Київ : КНЕУ, 2021. 294 с.

65. Хотоплянський О. Л. Комплексна оцінка фінансового стану підприємства. *Фінанси України*. 2019. № 1. С. 111-117.

66. Цал-Цалко Ю. С. Фінансова звітність підприємства та її аналіз : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2022. 360 с.

67. Чумаченко М. Ще раз про амортизацію як важливе джерело інвестиційної діяльності підприємства. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2020. № 11. С. 3-7.

68. Шиян Д. В. Фінансовий аналіз : навч. посіб. Київ : АСК., 2013. 230 с.

ДОДАТКИ

Схожість

Джерела з Інтернету

933

3	http://ep.nmu.org.ua/ua/files/%D0%9F%D0%A4%D0%94%D0%9F_%D0%9A%D0%BE%D0%BD%D1%81%D0%BF%D0%	21 джерело	0.95%
4	http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/522/Finansi_pidpriemstv_.pdf	19 джерел	0.93%
5	http://lybs.ru/_book-73.htm	3 джерела	0.91%
6	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/7174/1/3_%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%	11 джерел	0.86%
7	http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3717/Kuznietsov%20-%20magister.pdf.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.76%
8	https://sci.ldubgd.edu.ua/bitstream/123456789/7590/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%	7 джерел	0.65%
9	https://ukrreferat.com/chapters/shpory/ekonomika-pidpriemstva-shpargalka-13.html	2 джерела	0.65%
10	https://knowledge.allbest.ru/economy/3c0b65635b3ac78a5d43b88521206c26_0.html		0.63%
11	https://osvita.ua/vnz/reports/accountant/17039	25 джерел	0.58%
12	http://dodiplom.ru/ready/74645	14 джерел	0.56%
13	http://vtei.com.ua/doc/2018/konf18/3.pdf		0.45%
14	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/8241/1/%D0%A4%D1%96%D0%BD%D0%B0%D0%BD%D1%81%	9 джерел	0.42%
15	https://dut.edu.ua/firefox/l_1596_54721442.pdf	2 джерела	0.41%
16	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11103/1/%d0%a4%d1%96%d0%bd%d0%b0%d0%bd%d1%81%	20 джерел	0.39%
17	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7829/1/1%20%d1%82%d0%be%d0%bc_%d0%a1%d1%82%d1%	3 джерела	0.37%
20	http://bibliofond.ru/view.aspx?id=603135		0.35%
21	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/28236/1/%D0%A1%D0%B1%D0%BE%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA	12 джерел	0.35%
22	https://subj.ukr-lit.com/finansi-pidpriemstv-nepochatenko-o-o-rozdil-6-oborotni-aktivi-ta-%d1%97x-organizaciya-na-pidpriem...		0.33%
23	https://ojs.ukrlogos.in.ua/index.php/scientia/issue/download/07.05.2021/525		0.32%
24	https://refy.ru/106/330756-rozrahnok-y-oc-nka-f-nansovoyi-st-ykost-p-dpriemstva.html	9 джерел	0.31%

25	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18058/1/%d0%92%d0%bb%d0%be%d1%85_%d0%a2.pdf	2 джерела	0.3%
26	http://5fan.ru/wievjob.php?id=31017		0.29%
27	http://kart.edu.ua/files/zb_104.pdf	4 джерела	0.29%
28	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/1418/1/3105studkonf2018tom1.pdf		0.29%
29	https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/pk/progs2012/7.03060101.doc	10 джерел	0.29%
30	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/780207/mod_folder/content/0/%D0%9B%D1%8E%D1%82%D0%B8%D0%B9%202023/Unic...		0.28%
31	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7632/1/%D0%B7%D0%B1%202019%20%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%B9%202023/Unic...	14 джерел	0.28%
32	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/11113/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_...		0.28%
33	https://elearning.sumdu.edu.ua/free_content/lectured:d5813c9f9255c551fe3b3d9975d3ea3e8c1c7701/latest/content-	4 джерела	0.28%
34	http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2416/1/%d0%9f%d1%96%d0%b4%d1%80%d1%83%d1%87%d0%bd%d0%b8%d0%ba_...		0.27%
35	https://docplayer.net/51239564-Ekonomichny-visnik-donbasu.html	2 джерела	0.27%
36	http://refpin.ru/ref_igepolrnayfsotr.html		0.27%
37	https://www.docme.ru/doc/212328/gotovy-diplom-1-	18 джерел	0.26%
38	https://studfile.net/preview/2298974/page:28		0.26%
39	http://ipk.edu.ua/journal/EI-librari/Posibnik/Vasilenko%20Slovník%202007.pdf	12 джерел	0.26%
40	https://ronl.org/referaty/finansovye-nauki/224617		0.26%
41	https://myreferatik.in.ua/work/8150322/harakteristika-finansovo-gospodars-koi-dial	3 джерела	0.25%
42	https://studfile.net/preview/5372362/page:2		0.25%
45	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/7164/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_...	2 джерела	0.25%
46	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/02/MV-11-2020.pdf		0.25%
47	http://dspace.lgnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/324/2019_%d0%9c%d0%b5%d0%bd%d0%b5%d0%b4%...	9 джерел	0.25%
48	https://otherreferats.allbest.ru/economy/01202007_1.html		0.24%

49	https://studfile.net/preview/5371768/page:6	4 джерела	0.24%
51	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=652522		0.23%
52	http://www.pu.if.ua/depart/Audit/resource/file/Naukovi%20konferencii/tezu%202013.doc	5 джерел	0.23%
54	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18072/1/%d0%9f%d0%b5%d1%82%d1%80%d0%b8%d0%ba%d1%96%d	2 джерела	0.22%
55	http://elar.tsatu.edu.ua/bitstream/123456789/9250/1/%d0%a2%d1%80%d0%b0%d1%87%d0%be%d0%b2%d0%b0%20	7 джерел	0.22%
56	http://diplomba.ru/work/52020		0.22%
57	https://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/29611/5/dyplom_Gerun_%d0%86_2019.pdf	5 джерел	0.22%
58	http://refleader.ru/jgeyfsatyfyrna.html		0.21%
59	https://ukrreferat.com/chapters/buhoblik/oblik-osnovnih-zasobiv-ta-analiz-efektivnosti-ih-vikoristannya.html	10 джерел	0.21%
61	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32869/3/Koberniuk%20O.Y..pdf		0.21%
62	http://eprints.kname.edu.ua/55385/1/2019%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.184%D0%9B%20%D0%9A%D0%9B_%D0%A4%D0%...		0.21%
63	https://ua-referat.com/%D0%A3%D0%BF%D1%80%D0%B0%D0%B2%D0%BB%D1%96%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%BE%D...		0.2%
64	https://confscience.webnode.com.ua/_files/200000015-a606aa7011/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%...	3 джерела	0.2%
65	http://eadnurt.diiit.edu.ua/bitstream/123456789/12851/1/Drozdettskyi_dyp_2020.pdf		0.2%
66	http://gdzna5.ru/abstracts/yekonomika/0-ngccll	5 джерел	0.2%
67	http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/30703	4 джерела	0.2%
68	http://library.kpi.kharkov.ua/files/Vestniki/2017_45.pdf		0.2%
69	https://docplayer.net/81554376-Visnik-shidnoievropeyskogo-universitetu-ekonomiki-i-menedzhmentu.html	2 джерела	0.2%
70	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8366/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%...		0.2%
71	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/11/MV-05-06-2020.pdf	4 джерела	0.19%
72	https://www.bibliofond.ru/view.aspx?id=578736		0.19%
73	http://bukvar.su/finansovye-nauki/page,8,47401-Sut-osnovi-organ-zac-f-nans-v-p-dpri-mstva.html		0.19%

74	http://www.dstu.dp.ua/Portal/Data/7/36/7-36-b1.pdf	4 джерела	0.19%
75	http://dipplus.com.ua/metodichn-vkazvki/news_post/finansoviy-menedzhment-4		0.19%
76	https://khntusg.com.ua/wp-content/uploads/2019/11/vestnik_snt_2015_1.pdf	12 джерел	0.19%
77	http://lib.udau.edu.ua/bitstream/123456789/140/1/Aktyalniputanniasychasnoieconomiku_3_2010.pdf		0.18%
78	http://5fan.ru/wiejob.php?id=47941	2 джерела	0.18%
79	https://univerfiles.com/72567		0.18%
80	https://yamiki.ru/item/72343		0.18%
81	http://ndekc.lviv.ua/pdf/28.pdf	2 джерела	0.18%
82	https://revolution.allbest.ru/audit/00321231_0.html	16 джерел	0.18%
84	https://vstup.ztu.edu.ua/wp-content/uploads/2014/11/EP_mag.pdf		0.18%
85	https://vo.uu.edu.ua/pluginfile.php/641048/mod_folder/content/0/%D0%91%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B5%D0%B...		0.18%
86	http://www.ronl.ru/referaty/buhgalterskij_uchet_i_audit/67463	2 джерела	0.18%
87	https://subj.ukr-lit.com/finansi-pidpriemstv-azarenkova-g-m-6-1-sutnist-оборотnix-koshtiv-ta-%d1%97x-organizaciya		0.17%
88	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/2908/materiuvseukrkonf21102021.pdf		0.17%
89	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/18011/1/%D0%97%D0%B5%D0%BB%D1%96%D0%BD%D1%81%D1%8C	2 джерела	0.17%
90	http://diplomforum.ru/pda/t-40403.html	9 джерел	0.17%
91	http://diplomba.ru/work/74008	2 джерела	0.17%
92	https://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3887/1/%d0%9b%d0%b8%d1%81%d1%83%d1%85%d0%be%20%d0%86.%d...		0.17%
93	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/4566/2/dis.pdf		0.16%
94	https://kek.pnu.edu.ua/wp-content/uploads/sites/20/2019/10/ECTS_BAK_Ekonomika-2019-2020.pdf		0.16%
95	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/7034/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d	4 джерела	0.16%
96	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/1337/1/%d0%90%d1%83%d0%b4%d0%b8%d1%82%20%d	3 джерела	0.16%

97	https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u169/%D0%97%D0%91%D0%A0%D0%9D%D0%98%D0%9A_%D0%A7%D0%90%D0%A...	0.16%
98	http://uchika.in.ua/na-prikladi-pidpriyemstv-vodoprovodno-kanalizacijnogo-gospodar.html?page=23	7 джерел 0.16%
99	http://samzan.ru/125471	0.16%
100	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/03/MV-05-2019.pdf	0.16%
101	https://buklib.net/books/26834	2 джерела 0.16%
102	https://www.ronl.org/referaty/buhgalteriya/286144	2 джерела 0.15%
103	http://feb.tsatu.edu.ua/wp-content/uploads/2018/06/NP-PiKP-Ermakov.doc	0.15%
104	http://www.on-lan.ru/buxuchet_upravlenchuchet/metodika_ta_texnika_skladannya_richnogo.php	8 джерел 0.15%
105	https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4954/kvalif-rob-072-fbss-md-mz-2019.pdf	5 джерел 0.15%
106	http://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/3611/%d0%98%d0%bd%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%bd%d0%b5%d1%82...	0.15%
107	http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/30703?locale=ja	4 джерела 0.15%
109	http://lib.kart.edu.ua/bitstream/123456789/2728/3/%d0%9a%d0%be%d0%bd%d1%81%d0%bf%d0%b5%d0%ba%d1%82%20...	0.15%
110	http://samzan.ru/28592	0.15%
111	https://izlov.ru/docs/100/index-5489.html	0.15%
112	https://smekni.com/a/18637-3/formuvannya-bukhgalterskogo-balansu-slskogospodarskikh-pdprimstv-3	2 джерела 0.15%
113	https://ronl.org/referaty/finansovye-nauki/224571	0.15%
115	http://bdpu.org:8080/bitstream/123456789/103/1/Hrytsenko%20M.P.%20Finansovyy%20analiz.pdf	0.15%
116	http://www.slideshare.net/irinakormylo/zbirnik-konf	0.14%
117	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/27849/1/127.PDF	3 джерела 0.14%
118	http://studlancer.net/ua/trade/detaildone/393	0.14%
120	http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/521/Slavjuk.pdf	7 джерел 0.14%
121	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/82703/5/diss_Lavryk.pdf	4 джерела 0.14%

122	http://eprints.kname.edu.ua/40625/1/2014%20106%D0%9B%20%D1%80%D0%B5%D0%BF%D0%BE%D0%B7%20%D0%9A%D...	0.14%
123	http://eir.zntu.edu.ua/bitstream/123456789/3642/1/Oliinyk_Texts.pdf	2 джерела 0.14%
124	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1327/1/%d0%ae%d1%85%d0%b8%d0%bc%20%d0%91%d0%be%d0%b3%d0%b...	0.14%
125	http://repository.kpi.kharkov.ua/bitstream/KhPI-Press/55699/1/Conference_NTU_KhPI_2021_Problemy_sots-ekon_rozvytku_pidp...	0.14%
126	http://nmetau.edu.ua/file/conf.nmetau.pdf	0.14%
127	http://www.100balov.com/data/rus/Styudentski_materialij/2798.doc	0.14%
128	https://rectorate.ru/2019/11/oblik-osnovnix-zasobiv	0.14%
130	http://www.vtei.com.ua/images/VN/20_04_38.pdf	2 джерела 0.13%
131	http://dspace.knau.kharkov.ua/jspui/bitstream/123456789/2572/1/%d0%bd%d0%b0%d0%b2%d1%87%d0%b0%d0%bb%d1%...	0.13%
132	https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/5587/informaciyyny-paket-072-fbss-bd-stn-2020_0.pdf	0.13%
133	http://eprints.kname.edu.ua/25285/1/2012%20%D0%BF%D0%B5%D1%87.%20184%D0%9B%20%D0%9A%D0%9E%D0%9D%D...	0.13%
134	https://core.ac.uk/download/pdf/48403331.pdf	0.13%
135	http://www.xktei.km.ua/files/zb19.pdf	0.13%
136	http://www.repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/11917/1/2015-%D0%9F%D1%80%D0%B8%D1%82%D0%B8%D1%87...	0.13%
137	https://repetitora.com/fnansi-pdprimstva	0.13%
138	http://e.ieu.edu.ua/bitstream/123456789/104/1/%d0%b7%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0%bd%d0...	0.13%
139	http://dspace.nuft.edu.ua/bitstream/123456789/24917/4/Fin_analiz.pdf	0.13%
140	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1062/1/%d0%93%d0%b5%d1%80%d0%b5%d0%b3%d0%b0%20%d0%9...	4 джерела 0.13%
141	https://ronl.org/referaty/buhgalterskij_uchet_i_audit/70791	0.13%
142	http://diplomba.ru/work/51676	3 джерела 0.13%
143	http://referatnik.com/all/ekonomika_pidpriemstva/166.html	2 джерела 0.13%
144	http://5fan.ru/wievjob.php?id=48079	2 джерела 0.13%

145	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7825/1/Lypur_Maruna_Mukolaivna-FKm-61%20%28z%29.pdf	0.13%
146	http://zntu.edu.ua/uploads/conference/tn-2014_t2.pdf	0.13%
147	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32530/1/%D0%93%D1%80%D0%B0%D0%B1%D0%BE%D0%B2%D1%81%D1%8C...	0.13%
148	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/976/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA...	0.13%
149	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9677/1/%D0%9A%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%84%D1%96...	0.12%
150	http://www.0gn.ru/antikrizisnyi_menedzhment/buxgalterskij_oblik_na.php	0.12%
151	http://diplomba.ru/work/313	2 джерела 0.12%
152	http://vtei.com.ua/doc/11konf/zb1.pdf	0.12%
153	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/6670/1/%d0%a1%d1%82%d1%83%d0%b4_%d0%ba%d0%	4 джерела 0.12%
154	http://dspace.lgnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/1602/071_Kychyhurna_2020_m.pdf?isAllowed=y&seq=3	3 джерела 0.12%
155	http://diplomba.ru/work/23150	0.12%
156	http://bukvasha.ru/diplom/228450	0.12%
157	http://ea.donntu.edu.ua/bitstream/123456789/32486/1/7%20-%d0%91%d0%b0%d0%b7%d0%b4%d0%b8%d1%80%d0%	5 джерел 0.12%
158	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7206/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d0...	0.12%
159	http://www.mintra.gob.pe/peel/publicaciones/bel/bel15.pdf	12 джерел 0.12%
160	http://banking.uabs.sumdu.edu.ua/images/department/banking/discip/fp/np_fp.pdf	0.12%
161	http://kizman-tehn.com.ua/wp-content/uploads/2017/09/Finansi-pidpriemstv-2016.pdf	0.12%
162	http://vtei.com.ua/doc/doc/25_03_2020zb2.pdf	3 джерела 0.12%
163	https://ir.nmu.org.ua/bitstream/handle/123456789/162630/%d0%97%d0%b0%d1%80%d1%83%d0%b1%d0%b0_072-16%d0%...	0.12%
165	https://ukrreferat.com/chapters/shpory/ekonomika-pidpriemstva-shpargalka-9.html	6 джерел 0.12%
166	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/6425/1/%D0%9A%D1%83%D0%BA%D0%B0%D0%B2%D0%B0%20%D0...	0.12%
167	http://5fan.ru/wievjob.php?id=97709	11 джерел 0.11%

168	http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/15469/1/%d0%9c%d0%b0%d1%82%d0%b5%d1%80%d1%96%d0%b0%d0...	0.11%
169	https://nmetau.edu.ua/file/conf-nmetau_accounting_2020.pdf	0.11%
170	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/32712/1/Mryga%20I.O.%2c%20OPDm-21.pdf	0.11%
171	http://znau.edu.ua/images/public_document/2020/%D0%B1%D1%83%D1%85/%D0%A1%D0%BE%D1%86%D1%96%D0%B0%D...	0.11%
173	https://vseosvita.ua/library/urok-menedzment-235522.html	0.11%
174	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/25409/1/Rudenko_amortyzatsiy%CC%86na%20polityka%20pidp...	0.11%
175	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2022/04/MV-10-2021.pdf	0.11%
176	https://studfile.net/preview/4267472/page:6	0.11%
177	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/1171/1/%d0%9e%d0%bb%d1%8c%d1%87%d0%b5%d0%b2%d1%81%d1%8c%d...	0.11%
178	http://mixreferat.ru/%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82-%D1%81%D0%BA%D0%B0%D1%87%D0...	0.11%
179	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/180	0.11%
180	https://www.nusta.edu.ua/wp-content/uploads/2016/11/%D0%A7%D0%B0%D1%81%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-2-%D0...	0.11%
181	https://kursoviki.com.ua/bd_ekonomika/article_post/4840-diplomna-robota-upravlinnya-osnovnimi-zasobami-pidpriemstva	2 джерела 0.11%
182	http://dspace.puet.edu.ua/handle/123456789/11593	0.1%
183	http://uchika.in.ua/vitrati-pidpriemstva-ta-shlyahi-yih-optimizaciyi.html?page=15	15 джерел 0.1%
185	https://www.hneu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/08/MV-12-2019.pdf	0.1%
186	http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4077/Gubanova%20-%20magister.pdf.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.1%
187	http://uchit.net/catalog/Buhgalterskiy_uchet_i_audit/202993	2 джерела 0.1%
188	https://zp.edu.ua/taxonomy/term/179/elektrychni-aparaty-0/uploads/kafedra_fizika/problems/uploads/kafedra_fizika	11 джерел 0.1%
189	http://dspace.dsau.dp.ua/bitstream/123456789/3884/1/%d0%86%d1%82%d0%b5%d1%80%d0%bc%d0%b0%d0%bd%20%d0...	0.1%
190	http://elartu.tntu.edu.ua/bitstream/lib/31128/1/Dyp_Bytskyui.pdf	0.1%
191	https://docplayer.net/41292549-Ekonomika-i-upravlinnya-problemi-nauki-ta-praktiki.html	0.1%

215	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/14659/Denysenko_FBIP_2021.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.09%
216	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14646/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%...	2 джерела 0.09%
217	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/31841/1/Diss_Mardus.pdf	6 джерел 0.09%
218	https://ronl.org/referaty/buhgalterskij_uchet_i_audit/67706	4 джерела 0.09%
219	http://ir.kneu.edu.ua:8080/handle/2010/1909	0.09%
220	https://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/24763?locale=zh_CN	3 джерела 0.09%
221	http://dipplus.com.ua/metodicheskiye-ukazaniya-i-informatsiya/article_post/yekonomika-pidpriemstva-10	0.09%
222	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/visnyk/2007/04/r4_4_2007.pdf	0.09%
223	http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/754/1/chereshnyuk.pdf	0.09%
224	http://osvita-servis.com.ua/index.php/lesita-vecvss.com.ua/i/gkataloh/index/index.php?p=5&d_id=658	2 джерела 0.09%
226	https://ua-referat.com/%D0%A4%D0%BE%D1%80%D0%BC%D1%83%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F_%D0%B2%D...	0.09%
227	https://er.chdtu.edu.ua/bitstream/ChSTU/1694/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20%d1%80%...	2 джерела 0.08%
228	http://nuwm.rv.ua/library/documents/b20081a.doc	0.08%
229	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/14196/1/zbirnykmaterialivviivseukrayininternet-konfercompre	4 джерела 0.08%
230	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/5211/1/%D0%A2%D1%8E%D1%82%D1%8E%D0%BD%D0%BD%D0%B8...	0.08%
232	http://vtei.com.ua/doc/2022/zb1_0911.pdf	0.08%
233	http://ir.nusta.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/2515/1/2349_IR.pdf	2 джерела 0.08%
234	http://ekon.in.ua/ocinka-majnovogo-stanu-pidpriemstva.html	0.08%
235	http://library.khpi.edu.ua/files/Vestniki/2013_67_2.pdf	2 джерела 0.08%
236	http://ecconf.oa.edu.ua/Content/files/Tezy_2015.pdf	0.08%
237	http://eKhSUIR.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/12810/Burenko_FBP_2020.pdf?isAllowed=y&sequence=1	2 джерела 0.08%
238	http://dremorasimmers.weebly.com	0.08%

239	http://eir.nuos.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/3908/Moroz_bakalavr.pdf?isAllowed=y&sequence=3	0.08%
240	http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/6_2021/86.pdf	0.08%
241	https://www.pdau.edu.ua/sites/default/files/node/5858/rabotalopushynskaversyya141.pdf	2 джерела 0.07%
242	http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/handle/2018/31145/gorodnyanska_2008.pdf?isAllowed=y&sequence=1	5 джерел 0.07%
243	http://astra-net.com.ua/raboty/119/60/upravl-nnya-strukturoyu-kap-talu-p-dpri-mstva-na-priklad-dp-poltavskij-oblavtodor-vat-d	0.07%
244	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79928/1/Tochilo_Bachelous_paper.pdf	0.07%
245	https://dspace.nau.edu.ua/bitstream/NAU/53637/1/%d0%a4%d0%a2%d0%9c%d0%9b_2021_073_%d0%9a%d0%be%d0%b2%d...	0.07%
246	https://2dip.su/%D1%80%D0%B5%D1%84%D0%B5%D1%80%D0%B0%D1%82%D1%8B/843254	12 джерел 0.07%
247	http://diplomforum.ru/f94/t39026.html	2 джерела 0.07%
248	http://ekhsuir.kspu.edu/bitstream/handle/123456789/12778/Kovalev_FBP_2020.pdf?isAllowed=y&sequence=1	3 джерела 0.07%
249	https://nmetau.edu.ua/file/conf-nmetau_accounting_2021.pdf	0.07%
250	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/49708/5/Pavluk_management_of_profit_and_profitability_of ente...	0.07%
251	http://ref02.linkoff.org/00000316.doc	6 джерел 0.07%
252	https://duan.edu.ua/images/News/UA/Departments/IT/2021/IT_conf_Apr_2021.pdf	0.07%
253	http://www.lute.lviv.ua/fileadmin/www.lac.lviv.ua/data/pidrozdzily/Aspirantura/Rady/Spec_vchena_rada/Dysertacii/2017_12/Ste...	0.07%
254	http://diplomba.ru/work/11338	0.07%
255	http://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2019/30_69_5/30_69_5_2.pdf	0.07%
256	http://ep3.nuwm.edu.ua/17512/1/06-01-217.pdf	0.07%
257	http://vlreferats.org.ua/index.php?page=catalog&id=6&pagege=1	10 джерел 0.07%
258	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/20963/Mordas_Bakalavraska_robota.pdf?isAllowed=y&sequence=1	0.07%
259	http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/33273/1/071_Hodun%20Viktor%20Viktorovych.pdf	0.07%
260	https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4295/diplomrobfbss2018md.pdf	3 джерела 0.07%

286	http://uchika.in.ua/obruntuvannya-temi-doslidjennya-1-ekonomichnij-zmist-osnovnih.html?page=5	10 джерел	0.05%
287	http://ir.stu.cn.ua/bitstream/handle/123456789/22901/2019-zbirnyk-yunist-1-ch-1.pdf?isAllowed=y&sequence=1	3 джерела	0.05%
288	https://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/27719/3/Volok_magistr.pdf.pdf	2 джерела	0.04%
289	<a :"="" href="http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3540/1/1_1_%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%">http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/3540/1/1_1_%d0%97%d0%91%d0%86%d0%a0%d0%9d%d0%98%":	9 джерел	0.04%
291	http://ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/handle/123456789/23259/Rybalko_Mahisterska_robota.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.04%
292	http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/523/Protopopova.pdf		0.04%
293	http://vuzlib.com.ua/articles/book/25325-%D0%A1%D1%96nove_pozi%D1%81%D1%96onuvannja_tov/19.html		0.04%
294	http://vuzlib.com.ua/articles/book/40222-F%D1%96nansi_p%D1%96dpri%D1%94mstvdlja_stu/7.html		0.04%
295	https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/80239		0.04%
296	https://shron1.chtyvo.org.ua/Avtorskyi_kolektyv/Audyt_upravlinskoj_diialnosti_administratyvnoho_menedzhmentu_b	3 джерела	0.04%
297	https://dspace.vspu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/9719/visnik_2022.pdf?isAllowed=y&sequence=1		0.04%
298	http://elibrary.donnuet.edu.ua/1078/1/2015_MP_Voloshyna_EA_bac.pdf		0.04%
299	http://derzhava.in.ua/Lists/2/Attachments/1775/GOLIKOVA-VV.pdf	3 джерела	0.04%
300	https://ela.kpi.ua/handle/123456789/28269	2 джерела	0.04%
301	https://jarch.donnu.edu.ua/article/download/11651/11526	7 джерел	0.04%
302	http://eadnurt.diit.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/14672/1/Movchan_dyp_2021.pdf	5 джерел	0.04%
303	http://dspace.lgnau.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/859/071_2020%20%d0%97%d1%96%d0%bd%d1%87%d0%b5...		0.04%
304	http://elartu.tntu.edu.ua/handle/lib/28632?locale=en	8 джерел	0.04%
305	http://7000.kiev.ua/?s=card%2F10427		0.04%
306	http://refsmarket.org.ua/moreinfo.php?diplomID=34807	11 джерел	0.04%
307	http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/7859/1/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%20%d0%	2 джерела	0.04%
308	http://7000.kiev.ua/?s=card%2F19280	2 джерела	0.04%

309	https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/79900/3/Ovcharenko_bak_rob.pdf	2 джерела	0.04%
310	http://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/32509/1/%D0%A1%D0%B5%D0%BD%D0%B8%D0%BA.pdf		0.04%
311	http://repository.hneu.edu.ua/bitstream/123456789/26926/1/%d0%91%d0%be%d0%b1%d1%80%d0%be_%d0%9c.%d0%9a.....		0.04%
312	https://stu.cn.ua/wp-content/uploads/2021/04/ppeu1.pdf	6 джерел	0.04%
313	https://er.nau.edu.ua/bitstream/NAU/45519/1/%d0%a4%d0%a2%d0%9c%d0%9b_2020_073.4_%d0%9b%d0%b5%d0%b3%d0%...		0.04%
314	https://www.pdaa.edu.ua/sites/default/files/node/4340/metrekdllyamagdyprobua2018-2019gost1.pdf	5 джерел	0.03%
315	http://dspace.pdaa.edu.ua:8080/bitstream/123456789/13872/1/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%2	2 джерела	0.03%
316	https://univd.edu.ua/science-issue/scientist/225	3 джерела	0.03%
318	http://geum.ru/doc/class/22/5220.php	3 джерела	0.03%
319	http://econvisnyk.dstu.dp.ua/issue/download/16187/9074	4 джерела	0.03%
320	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/12131/1/%d0%92%d0%b8%d1%88%d0%bd%d0%b5%d0%b2%d1%81%...		0.03%
321	http://5fan.ru/wievjob.php?id=100702		0.03%
322	http://diplomba.ru/work/66470	8 джерел	0.03%
323	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/49694	3 джерела	0.03%
324	https://www.stud24.ru/management/organizaciya-obslugovuvannya-klijentiv-v-zakladah/182894-534033-page1.html		0.03%
325	http://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/67805	3 джерела	0.03%
326	http://dspace.onua.edu.ua/bitstream/handle/11300/13951/%d0%94%d0%b8%d1%81%d0%b5%d1%80%d1%82%d0%b0%d1%...		0.03%
327	http://soc-econom-region.univer.kharkov.ua/wp-content/uploads/2017/07/%D0%9D%D0%B0%D0%B2%D1%87%D0%...	4 джерела	0.03%
328	http://www.adm-km.gov.ua/doc/doc461_2014_08_19.pdf	11 джерел	0.03%
329	http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/9196/1/%d0%94%d0%b8%d0%bf%d0%bb%d0%be%d0%bc%d0%bd%...		0.03%

Джерела з Бібліотеки

29

1	Студентська робота	ID файлу: 1014499098	Навчальний заклад: Open International University of Hun	2 джерела	7.82%
---	---------------------------	----------------------	---	-----------	-------

2	Студентська робота	ID файлу: 1014499099	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 3 Джерело	1.15%
18	Студентська робота	ID файлу: 1013694406	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.37%
19	Студентська робота	ID файлу: 1013464905	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.36%
43	Студентська робота	ID файлу: 1010387621	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.25%
44	Студентська робота	ID файлу: 1013583250	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.25%
50	Студентська робота	ID файлу: 1009503485	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.23%
53	Студентська робота	ID файлу: 1013464906	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.23%
60	Студентська робота	ID файлу: 1010687358	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.21%
83	Студентська робота	ID файлу: 1010617728	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.18%
108	Студентська робота	ID файлу: 1013281837	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.15%
114	Студентська робота	ID файлу: 1011562298	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.15%
119	Студентська робота	ID файлу: 1013478325	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.14%
129	Студентська робота	ID файлу: 1014351120	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 2 Джерело	0.14%
164	Студентська робота	ID файлу: 1013278510	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.12%
172	Студентська робота	ID файлу: 1010999907	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.11%
184	Студентська робота	ID файлу: 1013126638	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.1%
201	Студентська робота	ID файлу: 1010762575	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.09%
225	Студентська робота	ID файлу: 1013464901	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.09%
231	Студентська робота	ID файлу: 1010616898	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.08%
267	Студентська робота	ID файлу: 1010670346	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.06%
284	Студентська робота	ID файлу: 1011236404	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.05%
285	Студентська робота	ID файлу: 1013671595	Навчальний заклад: Open International University of Human Deve...	0.05%

290 Студентська робота ID файлу: 1013809327 Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 0.04%

317 Студентська робота ID файлу: 1010387444 Навчальний заклад: Open International University of Human Deve... 0.03%